

Politisk regnskap

For regjeringen
utgått av Høyre og
Fremskrittspartiet

Juni 2017

INNHold

3	LØSNINGER FOR FREMTIDEN
5	ARBEID OG SOSIAL
15	BARN, FAMILIE OG INKLUDERING
23	JUSTIS, BEREDSKAP OG INNVANDRING
36	ØKONOMI OG NÆRINGSLIV
48	FISKERI OG LANDBRUK
55	SIKKERHET OG FORSVAR
63	HELSE OG OMSORG
75	KOMMUNAL OG MODERNISERING
86	KULTUR
94	KUNNSKAP
104	MILJØ OG KLIMA
114	OLJE OG ENERGI
123	SAMFERDSEL
132	UTENRIKS OG BISTAND
141	NORDOMRÅDENE

Vi tar forbehold om trykkfeil.

Juni 2017

Løsninger for fremtiden

Samarbeidspartiene, Venstre, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Høyre, fikk et historisk sterkt mandat fra velgerne i stortingsvalget høsten 2013. Vi ble enige om å forvalte dette flertallet i felleskap, gjennom en avtale med et felles verdigrunnlag, felles politiske satsingsområder og standpunkter. Med denne avtalen til grunn utarbeidet Fremskrittspartiet og Høyre en felles politisk plattform som grunnlag for danne regjering.

Vi hadde et klart, felles mål: å ruste Norge for fremtiden og sette både hvert enkelt menneske, bedriftene og landet bedre i stand til å møte nye utfordringer.

De fire årene som har gått har tydelig vist at dette var riktig og nødvendig. Vi har opplevd det mest alvorlige oljeprisfallet på flere tiår og en mer urolig og uoversiktlig omverden, og vi ble i 2015 utfordret av en kraftig økning i antallet asylsøkere som fikk merkbare konsekvenser i hele samfunnet.

Regjeringens viktigste oppgave gjennom disse årene vært å bekjempe ledigheten og sørge for at nye jobber skapes. Samtidig har vi gjennomført omfattende reformer og endringer for å sikre at Norge er bedre rustet for fremtiden.

Etter en tøff periode ser vi nå mange positive tegn i økonomien. Arbeidsledigheten er på vei ned, veksten er på vei opp, og flere kommer i jobb. Det skapes mange nye bedrifter og investeringene i industrien er på det høyeste nivået siden finanskrisen. Vår politikk virker, men vi kan ikke lene oss tilbake. Norge har store muligheter som vi skal utnytte. Det er gjennom å skape mer at vi sikrer grunnlaget for fremtidens velferd.

Regjeringsplattformen som ble utformet i 2013 viste hvordan regjeringen ville ruste Norge, gjennom nye grep og ideer. Denne rapporten oppsummerer hva vi har fått til gjennom snart fire år. Vi har levert på ambisjonene fra 2013, og vi er stolte over resultatene. Men det er likevel bare en start.

Alle positive tegn til tross, fremdeles er det for mange som lever med konsekvensene av oljeprisfallet, og behovet for modernisering av Norge er ikke over.

I årene fremover vil Norge endres av digitalisering, nye teknologier og skjerpet klimapolitikk. Gamle jobber vil forsvinne og nye oppstå. Derfor må Norge bli grønnere, smartere og mer nyskapende.

Denne våren har regjeringen lagt frem flere planer for fremtidig jobbskaping. En havstrategi for flere blå jobber, en reiselivsmelding for vekst i en viktig distriktnæring og en industrimelding som peker mot en reindustrialisering av Norge. Vi har lagt grunnlaget for en historisk satsing på samferdsel i årene fremover, fortsatt utvikling innenfor energinæringene og bedre vilkår for gründere og nyskaping.

Vi har også lagt frem en nasjonal kompetansepolitisk strategi for å sikre arbeidstagere nok og riktig kompetanse i møte med et endret arbeidsliv. Det å satse på kunnskap og kompetanse vil fremover være viktigere enn noensinne for å holde flest mulig i arbeid.

Norge står overfor store utfordringer som må løses hvis vi skal sikre velferden vår. Offentlig sektor må fortsatt fornyes og forbedres. Flere barn må gis muligheter uavhengig av sosial bakgrunn. Elevene skal lære mer. Tryggheten vår må sikres. Helsekøene må fortsatt reduseres. Ledigheten skal videre ned og sysselsettingen må opp. Dette er store oppgaver. Men vi har vist at vi har gjennomføringskraft og evnen til å holde det vi lover.

Arbeid og sosial

Norsk økonomi er i omstilling. Det mest alvorlige oljeprisfallet på tretti år har ført til økt arbeidsledighet i deler av landet. Regjeringen har ført en kraftfull innsats for arbeid og aktivitet for å bekjempe ledigheten og øke sysselsettingen. Dette gir nå resultater. Ledigheten er på vei ned, veksten er på vei opp og det skapes flere jobber. Samtidig er ikke Norge ferdig med omstillingen. Regjeringen arbeider videre for lavere ledighet, økt sysselsetting, og at flere skal kunne delta i arbeidslivet, forsørge seg selv og bidra til samfunnets verdiskaping.

Arbeidsmarkedet

Regjeringen har ført en offensiv politikk for økt sysselsetting og lavere ledighet.

Regjeringen har:

- › Forenklet tiltakssystemet og gjort det mer tilpasset brukernes behov.
- › Økt satsingen på lønnstilskudd og arbeidstrening.
- › Økt tiltaksnivået til 17 000 tiltaksplasser.
- › Utvidet varigheten i bedriftsintern opplæring for å styrke kompetansen til ansatte i bedrifter med alvorlige omstillingsutfordringer.
- › Endret NAVs opplæringstiltak for å gi et bedre tilbud til arbeidssøkere som har behov for grunnleggende kvalifisering og yrkesopplæring. Videreført tiltaksnivået for personer med nedsatt arbeidsevne på ca. 58 000 plasser i 2017.
- › Stilt klarere kvalitets- og resultatkrav til leverandørene av arbeidsmarkedstiltak enn før, og innført nasjonale normer for resultatoppnåelse knyttet til anbudsbaserte tiltak.
- › Utvidet dagpengemottakeres adgang til å ta utdanning og til å starte egen virksomhet.
- › Utvidet permitteringsreglene.
- › Styrket oppfølgingen av langtidsledige

Ungdomsinnsats

Regjeringen mener det er spesielt viktig å hjelpe unge ut av en passiv tilværelse. Målet er å styrke den enkeltes muligheter til å komme i arbeid og bli selvforsørget.

Derfor har vi:

- › Innført aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år.
- › Erstattet tre tidligere ungdomsgarantier som ikke virket med én felles ungdomsinnsats. Målgruppen er unge under 30 år som etter 8 ukers ledighet ikke er i arbeid, utdanning eller annen aktivitet. Ungdomsinnsatsen ble styrket med 32,5 millioner i RNB 2017.

Et mer arbeidsrettet NAV

Regjeringen har foretatt en full gjennomgang av NAV, med sikte på å avbyråkratisere etaten for brukerne, for å hjelpe flere fra trygd til arbeid. Regjeringen la frem stortingsmeldingen *NAV i en ny tid – for arbeid og aktivitet* i 2016, og har fått Stortingets tilslutning til retningsvalgene og tiltakene i meldingen.

I tillegg har regjeringen:

- › fortsatt IKT-moderniseringen i NAV
- › styrket innsatsen mot feilutbetalinger fra NAV

Sosiale entreprenører

Regjeringen har bedret betingelsene for bruk av sosiale entreprenører og frivillig sektor i velferdssystemet. Tilskudd til sosialt entreprenørskap og sosiale entreprenører har blitt styrket i flere omganger. Arbeids- og velferdsdirektoratet har fått i oppdrag å iverksette et forsøk som skal prøve ut om økonomiske incentiver har effekt på formidlingstjenester.

Fleksible løsninger for arbeidstakerne

Faste ansettelser har vært hovedregelen i norsk arbeidsliv under denne regjeringen. Samtidig har det vært viktig at regelverket bidrar til å sikre virksomheter og arbeidstakere nødvendig fleksibilitet. Regjeringen vil gi flere sjansen til å vise seg fram i en jobb, og vil bidra til at virksomhetene skal våge å ansette flere.

Vi har:

- › Innført en generell adgang til midlertidig ansettelse i inntil ett år, kombinert med begrensninger når det gjelder karantene, kvote og arbeidstid for å hindre misbruk.
- › Samtidig ble arbeidsmiljøloven skjerpet slik at sammenhengende ansettelser i vikariat eller på generelt grunnlag i mer enn tre år gir fast ansettelse. Før var det fire år.
- › Åpnet for en større mulighet for å avtale arbeidstid lokalt. Innenfor de samme ytre rammene er det nå mulig å jobbe lengre dager mot tilsvarende mer fri en annen dag.
- › Et arbeidstidsutvalg oppnevnt av regjeringen har gjennomgått de samlede arbeidstidsreguleringene, blant annet i lys av behovet for mer arbeidskraft og økt fleksibilitet.
- › Gitt arbeidstakere mer fleksibilitet ved at arbeidstaker, på eget initiativ, kan inngå en avtale med sin arbeidsgiver om å arbeide mellom klokken 21.00 og 23.00. Avtale om arbeid etter klokken 21.00 må fortsatt være innenfor den daglige arbeidstiden.
- › Regjeringen har sendt på høring forslag om å utvide virkeområdet for medleverforskriften til også å gjelde arbeid ved institusjoner for personer med utviklingshemming, mindreårige flyktninger og barn plassert i barneverninstitusjoner.
- › For å redusere bruken av ufrivillig deltid og midlertidighet i offentlig sektor har regjeringen i ny lov om statsansatte blant annet foreslått og fått tilslutning til at de som har vært midlertidig ansatte i tre år skal regnes som fast ansatte, mot fire år i dag.

Det skal lønne seg å jobbe

Regjeringen har sørget for at det i større grad lønner seg å jobbe, blant annet gjennom endringer i uføreforformen, som har gjort det enklere for uføre å ta i bruk sin restarbeidsevne.

I tillegg har vi:

- › Foreslått for Stortinget å levealdersjustere uføres alderspensjon på lik linje med øvrige pensjonister. Forslaget fikk ikke flertall.
- › Endret regelverket for barnetillegg til uføretrygdede som innebærer at samlet utbetaling ikke overstiger 95 prosent av inntekt før uførhet. Dette er et viktig signal for å bygge opp under arbeidslinjen.

- › Endret regelverket for arbeidsavklaringspenger for å gi en raskere avklaring av stønadsmottakers arbeidsevne og økt overgang til arbeid:
 - › en tydeliggjøring av at AAP er en helserelatert ytelse
 - › et kortere stønadsløp med bedre oppfølging
 - › økte arbeidsinsentiver
- › Regjeringen har lagt frem en melding for Stortinget med tiltak som vil begrense mulighetene for trygdeeksport
- › Stønader til enslig mor eller far (overgangsstønad) er endret for å styrke overgangen til arbeid. Blant annet er kravene til utdanning som yrkesrettet aktivitet skjerpet, og manglende aktivitet kan nå sanksjoneres.
- › Regjeringen går ikke videre med et tidsbegrenset jobbskattefradrag blant annet fordi det er vanskelig å utforme det treffsikkert.
- › Minstefradraget i lønnsinntekt er økt fra 81 300 kroner i 2013 til 94 750 kroner i 2017. Halvparten av personskattelettelsene i regjeringsperioden har gått til folk med bruttoinntekt under 600 000 kroner.
- › Barnefamilieutvalget som har gjennomgått støtten til barnefamiliene leverte sin utredning i mars 2017. Den sendes nå på en bred offentlig høring før regjeringen vurderer oppfølging av forslagene.

Et arbeidsliv for alle

Regjeringens visjon er et samfunn der alle kan delta, og i denne perioden har vi blant annet lagt til rette for funksjonshemmede i arbeidslivet gjennom å styrke tilretteleggingsgarantien og funksjonsassistentordningen.

- › Regjeringen har utvidet pleiepengeordningen slik at flere foreldre skal få mulighet til å pleie sine alvorlig syke barn.
- › Regjeringen har styrket pårørendestøtten. En ny bestemmelse i helse- og omsorgstjenesteloven som samler og tydeliggjør kommunens ansvar overfor dem som har et særlig tyngende omsorgsarbeid trer i kraft fra 1. oktober 2017. Etter bestemmelsen skal kommunene tilby nødvendig pårørendestøtte i form av avlastning, omsorgsøstønad, opplæring og veiledning.
- › Personer over 26 år kan nå få hjelpemidler som er spesielt utviklet for å aktivisere bevegelsesapparatet til dem som ikke kan bruke vanlige aktivitetshjelpemidler.

- › Satt ned et ekspertutvalg som har kommet med anbefalinger til endringer i hjelpemiddelpolitikken i rapporten ”En mer effektiv og fremtidsrettet hjelpemiddelformidling – for økt deltakelse og mestring”.
- › Gjeninnført ordningen med støtte til PC fra folketrygden for skoleelever med lese- og skrivevansker
- › En ny og bedre tilretteleggings- og oppfølgingsavtale skal sikre rask tilrettelegging av arbeidsplassen for personer med nedsatt funksjonsevne/ arbeidsevne.
- › Forsøk med funksjonsassistanse er gjort permanent fra 2014. Funksjonsassistanse kan gis til yrkesaktive personer som har omfattende fysiske funksjonsnedsettelse. Fra 2014 ble ordningen også utvidet til å omfatte ledsaging for blinde og svaksynte i arbeidssituasjonen. Bevilgningen til ordningen er styrket, og har medført at alle søkere som oppfyller inngangsvilkårene har blitt tatt inn
- › Innført lovfestet rett til brukerstyrt personlig assistanse (BPA). Dette gir mange mennesker med nedsatt funksjonsevne mer innflytelse over eget liv.
- › Regjeringens handlingsplan for et universelt utformet samfunn, med vekt på IKT og velferdsteknologi ble lansert i 2016
- › Utvidet retten til tolke- og ledsagerhjelp i folketrygden som skal bidra til at døvblinde får bedre muligheter til å delta i fritidsaktiviteter.
- › Gjennomført et forsøksprosjekt med servicehunder i regi av Arbeids- og velferdsetaten. Åtte brukere deltok i prosjektet. Prosjektet ble avsluttet våren 2016, og regjeringen vil komme tilbake til videre oppfølging.
- › Fulgt opp FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Norges første rapport om gjennomføring av konvensjonen ble sendt FN i 2015.

Bekjempe arbeidslivskriminalitet og sosial dumping

Arbeidslivskriminaliteten har blitt grovere og mer sammensatt. Derfor har regjeringen sørget for at innsatsen mot denne formen for kriminalitet blir sterkere og bedre koordinert. Regjeringen la fram en strategi mot arbeidslivskriminalitet i 2015, og strategien ble revidert i februar 2017. Strategien mot arbeidslivskriminalitet er utarbeidet etter nær dialog med hovedorganisasjonene i arbeidslivet, og følges opp i samarbeid med partene i arbeidslivet.

- › Arbeidstilsynet er blitt styrket for å øke innsatsen mot arbeidslivskriminalitet og useriøse forhold i arbeidslivet.

- › Samarbeidet mellom politiet, Skatteetaten, Arbeids- og velferdsetaten og Arbeidstilsynet er styrket. Det er opprettet samlokaliserte sentre for etatenes felles innsats mot arbeidslivskriminalitet i Oslo, Bergen, Trondheim, Kristiansand, Stavanger, Bodø og Tønsberg.
- › Det er opprettet to nye servicesentre for utenlandske arbeidstakere (Bergen og Trondheim).
- › Det er etablert et nasjonalt tverretattlig analyse- og etterretningssenter for å styrke innsatsen mot arbeidslivskriminalitet og økonomisk kriminalitet.
- › Allmenngjøringsordningen er videreført.
- › På initiativ fra regjeringen har Stortinget vedtatt gjennomføring av håndhevingsdirektivet i norsk rett. Dette innebærer blant annet regler om utvidet myndighetssamarbeid mellom Arbeidstilsynet og tilsynsmyndigheter i andre EØS-stater og samarbeid om innkreving av økonomiske sanksjoner på tvers av landegrensene.
- › Strafferammene i arbeidsmiljøloven og allmenngjøringsloven er økt.
- › Det er innført strengere regler om offentlige anskaffelser:
 - › Det er innført krav om maksimalt to nivå av underleverandører på offentlige kontrakter innen bygg og anlegg og renhold.
 - › Offentlige oppdragsgivere skal som hovedregel stille krav om bruk av lærlinger i bransjer hvor det er særlig behov for det.
- › Regjeringen har styrket vernet av varslere. Virksomheter med mer enn fem ansatte må nå utarbeide varslingsrutiner, varslingsreglene utvides til også å gjelde innleid arbeidskraft, og kilder beskyttes bedre gjennom utvidet taushetsplikt om varslers identitet.
- › Nye regler mot vold og trusler om vold i arbeidslivet stiller krav om:
 - › at virksomhetene skal kartlegge hvilken risiko det er for at arbeidstakerne kan bli utsette for vold eller trusler,
 - › at arbeidstakerne får nødvendig opplæring i forebygging og håndtering av vold- og trusselsituasjoner,
 - › at arbeidstakerne og deres tillitsvalgte får nødvendig informasjon, blant annet om hvilke rutiner som er satt i verk for å forebygge, håndtere og følge opp vold- og trusselsituasjoner,
 - › at virksomhetene gjennomfører de tiltakene som må til, og at ansatte som blir utsatt for vold og trusler blir fulgt opp på en god måte i etterkant.

Samarbeid med partene i arbeidslivet

Regjeringen har hatt et bredt samarbeid med partene i arbeidslivet blant annet gjennom Regjeringens Kontaktutvalg og Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd.

- › Regjeringen har videreført fagforeningsfradraget på samme nivå som 2013 hele perioden.
- › Myndighetene, fagorganisasjoner og arbeidsgiverorganisasjoner har et tett samarbeid gjennom treparts bransjeprogram, som en særskilt innsats i bransjene renhold, uteliv og transport, hvor det er høy risiko for useriøse arbeidsforhold og arbeidslivskriminalitet.

Eldre i arbeidslivet

Regjeringen har sørget for at eldre får stå lenger i arbeidslivet ved å heve aldersgrensen i arbeidsmiljøloven fra 70 til 72 år.

I tillegg:

- › Et partssammensatt utvalg har vurdert tilpasninger i arbeidslivet med sikte på å kunne ytterligere heve/fjerne aldersgrensen i arbeidsmiljøloven. Rapporten, "Seniorer og arbeidslivet – aldersgrenser og tilpasninger", er sendt på høring med høringsfrist 2. mai 2017.
- › Arbeidet med å gjennomgå aldersgrenser for offentlig ansatte gitt i medhold av lov om aldersgrenser for offentlige tjenestemenn m.fl., inngår i arbeidet med endringer i offentlig tjenstepensjonsordning.

Sykefravær, sykdom m.m.

Regjeringen har jobbet for å redusere sykefraværet. Sykelønnsordningen er videreført, og regjeringen har brukt potensialet til å redusere sykefraværet innenfor rammene av dagens sykelønnsordning, bl.a. gjennom IA-samarbeidet..

- › Regjeringen og hovedorganisasjonene i arbeidslivet underskrev den fjerde intensjonsavtalen for et mer inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) i 2014.
- › Den nye IA-avtalen inneholder forenklinger i reglene for oppfølging av sykmeldte og en mer kraftfull innsats for å inkludere personer med nedsatt funksjonsevne i arbeidslivet.

- › Beslutningsstøttesystem for sykmeldere er innført for å bidra til en mer forutsigbar og lik sykmeldingspraksis. Systemet består av beskrivelser av anbefalt sykmeldingslengde og -type ved ulike diagnoser. Systemet gir råd om og hvorvidt psykisk sykdom og sykmelding kan kombineres med delvis arbeid.
- › Regjeringen har videreført fradraget for store sykdomsutgifter på 2013-nivå.
- › En evaluering av den såkalte Hedmarksmodellen har vist at det er gevinster å hente ved tettere oppfølging og mer konsekvent håndheving av aktivitetskravet.
- › Det iverksatt et forsøksprosjekt i Hordaland der personer som har vært sykmeldt i seks måneder eller mer blir innkalt til ny medisinsk vurdering av en ny lege.
- › Det er gitt føringer til Arbeids- og velferdsdirektoratet om tidligere innsats i arbeidet med oppfølging av sykmeldte og konsekvent håndheving av aktivitetskravet for rett til sykepenges.
- › Sykepengerrettighetene til personer som har inntekt både som selvstendig næringsdrivende og frilansere er styrket

Pensjon

I perioden har regjeringen gjennomført tiltak for å sikre folk en trygg og verdig alderdom:.

- › Stortinget har vedtatt nye uføreordninger, tilpasset ny uføretrygd i folketrygden, i tjenstepensjonsordningene både i offentlig og privat sektor.
- › I samarbeid med partene i arbeidslivet er det utredet en ny pensjonsløsning for offentlig sektor. Det arbeides med sikte på at det høsten 2017 skal tas initiativ til en avsluttende prosess med mål om å komme fram til enighet om en løsning om offentlig tjenstepensjon med partene.
- › Regjeringen har bistått partene med å utrede behovet for å gjøre tilpasninger i lov og regelverk for tjenstepensjon i privat sektor.
- › Statens bidrag til AFP i privat sektor er videreført.
- › Grunnpensjonen for gifte og samboende er økt fra 85 pst. til 90 pst. av G.
- › Gjennom budsjettavtalene med Venstre og Kristelig Folkeparti er ensliges minstepensjoner økt med 4 000 kroner fra 1. september 2016, ytterligere 4000 kroner fra 1. september 2017 og gifte/samboendes minstepensjon med 1000 kroner fra 1. september 2017.
- › I tillegg har pensjonistene fått betydelig skattelette. Samlet skattelette i perioden 2014 til 2016 var på om lag 2,5 milliarder kroner for alderspensjonistene. Dette utgjør i gjennomsnitt rundt 3 000 kroner pr pensjonist.
- › I 2017 er det gitt en ytterligere skattelette tilsvarende 840 millioner kroner, det tilsvarer rundt 1 000 kroner pr pensjonist.

Tiltak mot fattigdom

Regjeringen har gjennomført en rekke tiltak for at Norge skal være et land med små forskjeller og lite fattigdom. Regjeringen har lagt frem en strategi mot barnefattigdom "Barn som lever i fattigdom", som inneholder 64 konkrete tiltak for å bekjempe barnefattigdom og forebygge at fattigdom går i arv.

Regjeringen har:

- › Innført rimeligere barnehageplass for familier med lav inntekt. Ingen familier skal betale mer enn 6 pst. av inntekten sin for en barnehageplass.
- › Innført en nasjonal ordning med gratis kjernetid i barnehagen for alle barn i familier med lav inntekt fra barnet er tre år. Familier med lav inntekt der foreldrene er med i introduksjonsordningen vil være omfattet av regelverket om redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid.
- › Varslet at en ordning med inntektsgradert foreldrebetaling i SFO vil vurderes i senere budsjettforslag.
- › Videreført sosialhjelpen som en kommunal, skjønnsbasert ordning.
- › Begrenset adgangen til å regne med mindreårige barns inntekt ved beregning av sosialhjelp.
- › Økt engangsstønad ved fødsel og adopsjon to ganger.
- › Gitt ungdommer i lavinntektsfamilier mer i skolestipend.
- › Regjeringen har sørget for at flere barn kan delta på sosiale arenaer ved å:
 - › signert Fritidserklæringen sammen med KS, Frivillighet Norge og Idretten
 - › økt nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom til et historisk høyt nivå på 193 millioner kroner, som gjør at alle barn og unge får mulighet til å delta i fritidsaktiviteter og ferier.
 - › tilskuddsordningen Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn ble styrket med 10 mill. kroner i 2015. Tilskuddsordningen er på om lag 29 mill. kroner i 2017. Tilskudd blir tildelt for tre år av gangen.
 - › tilskudd til drift av organisasjoner for funksjonshemmede ble lagt om fra 2014 for å få en mer rettferdig, transparent og effektiv saksbehandling.

Innvandring, integrering og trygdeeksport

Regjeringen har:

- › Lagt til rette for at innvandrere med fluktbakgrunn raskt kan få arbeid. I samarbeid med partene i arbeidslivet er det utviklet et hurtigspor inn i arbeidslivet for dem som har med seg en etterspurt kompetanse.
- › Økt arbeidsrettingen av introduksjonsprogrammet.
- › Strammet inn muligheten til å motta barnetrygd i utlandet: Retten bortfaller nå ved utenlandsopphold på mer enn tre måneder (tidligere seks måneder).
- › Sørget for at utbetalingen av offentlige ytelser og barnebidrag skal stanses når en av foreldrene har bortført et barn til utlandet i strid med foreldreansvaret.
- › Som oppfølging av tilleggsproposisjonen til statsbudsjettet 2016 og av flyktningeavtalen som ble inngått på Stortinget i 2015 foreslo regjeringen en rekke innstramminger og endringer i velferdsordningene for flyktninger. Det ble foreslått å oppheve de fleste særrettighetene for flyktninger i folketrygden og å øke botidskravet for en rekke ytelser.

Ved Stortingets behandling av proposisjonen, var det imidlertid kun flertall for å:

- › innføre krav til fem års botid for rett til kontantstøtte
- › oppheve botidskravet for hjelpemidler

Barn, familie og inkludering

Barn og familier er forskjellige og de har ulike behov. Regjeringen har lagt vekt på å sikre hver enkelt familie fleksibilitet og frihet til å velge de løsningene som passer dem best. Samtidig har vi styrket hjelpen til sårbare familier, og barns rettigheter og muligheter til respekt, omsorg og kjærlighet, uansett hvilke foreldre de har.

Løft mot barnefattigdom

Regjeringen har gjennomført en rekke tiltak for at Norge skal være et land med små forskjeller og lite fattigdom. Regjeringen har blant annet lagt frem en strategi mot barnefattigdom "Barn som lever i fattigdom".

Vi har innført rimeligere barnehageplass for familier med lav inntekt og en nasjonal ordning med gratis kjernetid i barnehagen for alle barn i familier med lav inntekt fra de er tre år. Vi har sørget for at ungdommer i lavinntektsfamilier får mer i skolestipend og vi har økt nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom med 94 millioner til et historisk høyt nivå på 193 millioner kroner.

Dette vil sikre at flere kan delta på viktige sosiale arenaer, uavhengig av foreldrenes inntekt, og målsettingen er at alle barn skal få mulighet til å delta på minst én fritidsaktivitet.

Engangsstønaden ved fødsel og adopsjon er økt fra 35 263 kroner til 61 120 kroner, til foreldre som får barn uten å ha tjent opp rett til foreldrepenger.

I tillegg er det i strategien en ytterligere satsing på 95,9 millioner kroner til andre forebyggende tiltak: .

- › Tiltak mot barnefattigdom på frivillighetsfeltet
- › Utvidelse av jobbsjansen
- › Tidlig hjelp til barn av rusmisbrukere og psykisk syke (Modellkommuneforsøket)
- › Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom
- › Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn
- › Økt ramme for tilskudd til utleieboliger
- › Foreldrestøttende tiltak i kommunene
- › Losfunksjoner for ungdom

Sterkere familievern mot vold og konflikter

Regjeringen har, sammen med KrF og Venstre, styrket familievernet med 128 millioner for å hjelpe familier med høyt konfliktnivå og har gitt familievernkontorene større ansvar for å følge opp biologiske foreldre som mister omsorgen for sine barn.

Styrket innsats mot vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom

Regjeringen har lagt frem en tiltaksplan som skal bidra til å forhindre og forebygge vold og seksuelle overgrep, og sørge for at barn og ungdom som utsettes for vold og seksuelle overgrep sikres tidlig og riktig hjelp, uavhengig av hvor i landet de bor.

I planen rettes innsatsen mot følgende områder:

- › Forebyggende arbeid og godt foreldreskap
- › Det offentliges ansvar
- › Barn og ungdoms egen deltakelse
- › Tverrfaglig samarbeid og frivillig sektor
- › Rett hjelp til rett tid
- › Forskning og kompetanse

I tillegg har vi:

- › Evaluert og styrket krisesentrene med særlig fokus på sårbare grupper
- › Etablert nasjonal alarmtelefon for barn i krise
- › Etablert tilskuddsordning på 18,5 millioner kroner for voldsutsatte barn.

Større valgfrihet for foreldre

Kontantstøtten er økt til 7500,- kroner per måned for å gi foreldre en større frihet i valg av omsorgsform i barnas andre leveår.

Regjeringen har ikke fremmet forslag om å utvide ordningen til 2-åringer eller gjøre den til en kommunal ytelse, da det ikke vil ha effekt på trygdeeksport.

Gratis kjernetid i barnehage for familier med lav inntekt

Det er innført en ny ordning med gratis kjernetid i barnehager for 3-5-åringer i familier med lav inntekt. Dette gjelder også for barn av foreldre som deltar i introduksjons-ordningen. I tillegg er det satt av utviklingsmidler til videre forsøk med gratis kjernetid for andre grupper barn. I enkelte forsøksordninger er dette knyttet til aktivitetsplikt, som innebærer at foreldrene til barn som skal ha rett til gratis barnehageplass, for eksempel må delta i norskopplæring, utdanning eller arbeidsliv. Det er også avsatt utviklingsmidler, slik at flere kommuner kan aktivisere minoritetsforeldre med barn i barnehagealder.

Større frihet til familien i foreldrepermisjonsordningen

Den enkelte familie bør få mer frihet til å styre sin egen hverdag og livssituasjon. Vi har derfor økt fellesdelen i foreldrepermisjonen med 8 uker, som den enkelte familie står fritt til å fordele. Antall uker forbeholdt far er redusert fra 14 til 10 uker.

For å forenkle regelverket for foreldrepenge er det foreslått en tillitsbasert unntaksordning med egenerklæring fra foreldrene. Forslaget er ikke ferdigbehandlet, men vil bli sett i sammenheng med innføringen av selvbetjeningsløsning for uttak av foreldrepermisjon som er en del av moderniseringsprosjektet i NAV.

Regjeringen har også gjennomgått bidrags- og støtteordninger knyttet til omsorg for barn for å utvikle et enklere og mer rettferdig regelverk gjennom en rekke tiltak:

- › Nedsatt offentlig utvalg for støtte til barnefamiliene
- › Innsnevring av retten til å motta barnetrygd i utlandet
- › Styrking av fedres mulighet til å beholde fedrekvoten etter et samlivsbrudd
- › Sendt på høring forslag til forenkling av foreldrepengeregelverket
- › Reglene om barnebidrag og bidrag etter 18 år er gjennomgått, og endringer vil bli gjort i barneloven med forskrifter
- › Etablert nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom
- › Signert fritidserklæring- en organisert fritidsaktivitet for alle
- › Opprettet indikatorer på barnefattigdom i kommunene

Barnevernsreform

Regjeringen har lagt frem en barnevernsreform som skal gi kommunene større ansvar, større valgfrihet, økt kompetanse og bedre ledelse. Reformen satser på tidlig innsats og bedre hjelp og familiestøtte der barna bor. Vi lovfester tilbud om sentre for foreldre og barn, innfører statlig vurderingstilbud for de minste og mest sårbare barna. Vi gir bedre tilbud om etter- og videreutdanning, utvikler egne læringsnettverk, etablerer egne veiledningsteam for kommuner med høy risiko for svikt i tilbudet, videreutvikler en egen barnevernslederutdanning og vurderer krav til lederkompetanse i barnevernet.

Reformen ble vedtatt av Stortinget i juni 2017

Regjeringen har startet arbeidet med en ny barnevernslov hvor styring og drift av sektoren skiller i større grad.

Fosterhjem i familie og nettverk

Regjeringen har foreslått å lovfeste at kommunene skal vurdere fosterhjems plassering i slekt og nettverk, samt dokumentere dette. Andelen barn som ved omsorgsovertakelser får nye fosterhjem i slekt og nettverk er økt fra 42% i 2013 til 51% i 2015. I barnevernsreformen lovfester vi kommunenes plikt til å vurdere plassering i familie, slekt og nettverk samt at de skal dokumentere at dette har blitt gjort.

Bedre samarbeid på tvers for barn

Regjeringen har innført egne skoleansvarlige på alle barnevernsinstitusjoner.

Regjeringen har også arbeidet med å styrke samarbeidet mellom barnevern og psykisk helse for å sikre nødvendig og forsvarlig helsehjelp til barn i barnevernet. Bufdir har fått 6 millioner kroner for å styrke tilbudet om psykisk helsehjelp til barn i barnevernet, herunder utvikle et opplæringsprogram i barn og unges psykiske helse. Det pågående 0-24 samarbeidet skal bidra til bedre tverrfaglig samarbeid for utsatte barn og unge i alderen 0-24 år. Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017–2021) skal også bidra til bedre tverrfaglig samarbeid. Den inneholder tiltak på over 500 millioner kroner, men er foreløpig ikke behandlet av Stortinget. Det er igangsatt et treårig prøveprosjekt i fem kommuner der familievernet inngår i et systematisk samarbeid med helsestasjoner.

Styrket tilsynet med barnevern

Tilsynet med barnevernet har blitt styrket de senere år.

Fylkesmennene er styrket med vel 5 mill kroner til tilsyn EMA i 2016. Fylkesmennenes tilsynshjemler er utvidet til å gjelde alle statlige tjenester og tiltak. Reglene for tilsyn med barn i fosterhjem er endret og Statens helsetilsyn har fått i oppdrag å gjøre dypdykk i 100 barnevernssaker for å se etter forbedringer.

Forsøk for å styrke kommunenes ansvar for barnevernet

Regjeringen har startet forsøk med større oppgave- og finansieringsansvar for barnevernet, i tre kommuner. Hovedformålet med forsøket er å innhente erfaringer og kunnskap som kan bidra til gode endringsprosesser når ny ansvarsdeling skal innføres på nasjonalt nivå.

Styrking av foreldre og barn-sentrene for å bedre omsorgen for barn

Et opphold i senter for foreldre og barn kan være nødvendig for å evaluere barns utvikling, familiens hjelpebehov og foreldrenes omsorgsevne. Dette vil gjøre det enklere for barnevernet å se hvilke hjelpetiltak som trengs for å sikre barn god omsorg. Regjeringen har ikke fremmet forslag om å utvide ordningen til 2-åringer etter avtale med KrF og Venstre.

Forslag for å redusere antall omsorgs overtakelser

Regjeringen har foreslått å gi barnevernet mulighet til å pålegge flere former for hjelpetiltak for å kunne redusere antall omsorgsovertakelser.

Eksempler på tiltak som skal kunne pålegges i stedet for omsorgsoverdragelse, er:

- › Kompenserende tiltak som barnehage, besøkshjem, avlastningstiltak og støttekontakt.
- › Omsorgsendrende tiltak som ulike former for foreldreveiledning og opphold i sentre for foreldre og barn.
- › Kontrolltiltak som tilsyn, urinprøver og meldeplikt.

Haag-konvensjonen

Regjeringen har fremmet forslag om at Norge slutter seg til Haagkonvensjonen 1996. Dette vil styrke samarbeidet med andre land i foreldretvister, barnevernssaker og barnebortføringssaker.

Det er spesielt viktig i lys av den internasjonale oppmerksomheten som har vært rundt norsk barnevern.

Regjeringen har også:

- › Gitt Statens helsetilsyn i oppdrag å utrede forslag til endringer i klagemulighetene for barn som mottar tiltak fra barnevernet
- › Startet egen barnevernslederutdanning og gjennomgått og oppdatert bachelorutdanningene på feltet
- › Gitt kommunene økt valgfrihet i valg av barnevernstiltak og sikret større åpenhet om priser.
- › Startet arbeid med å innføre godkjennings- og kontrollordninger med kvalitetskriterier for institusjonene i barnevernet
- › Innført rett for barnevernsbarn til å ha kontakt med sine søsken
- › Evaluert fylkesnemndene og sendt på høring forslag om egne spesialiserte domstoler for barnesaker
- › Lagt frem egen fosterhjemsmelding og vurdert hvordan fosterhjemsomsorgen kan styrkes
- › Utarbeidet felles retningslinjer for samarbeid og ansvarsdeling mellom barneverntjenesten og NAV.
- › Åpnet for at flere barnevernsaktører kan rekruttere fosterforeldre

Forslag om minstekrav til norskkunnskaper og samfunnskunnskap

Regjeringen har foreslått endringer i statsborgerloven ved å innføre minimumskrav til muntlige norskkunnskaper, samt krav til bestått prøve i samfunnskunnskap for å få norsk statsborgerskap. De nye kravene gjelder for personer i alder 18 – 67 år ved søknad om statsborgerskap etter 7 års botid i Norge.

Likestilt foreldreskap

Regjeringen har fått gjennomslag for å endre loven for å få et mer likestilt foreldreskap med blant annet felles foreldreansvar også for dem som ikke bor sammen når barnet blir født, delt bosted som førstevalg ved samlivsbrudd, utvidet varslingsfrist før flytting fra seks uker til tre måneder og innført meklingsplikt dersom foreldrene ikke er enige om at barnet skal flytte.

Tapt foreldreansvar

Regjeringen har sendt på høring et forslag om at foreldre som begår alvorlig vold eller overgrep mot egne barn/stebarn mister foreldreretten for barna. Vi tar sikte på å fremme forslaget i august 2017.

Kompetanseløft for kvinneyrker

Regjeringen har bevilget nærmere 400 millioner kroner til kompetanse og kvalitet i barnehagen. Det er mer enn en dobling siden 2013. Det er utvidede tilbud for etter-og videreutdanning for ansatte i barnehagene, og statistikken viser at stadig flere av de ansatte i barnehagene har formell barnehagefaglig kompetanse. Kompetanseløft 2020 er igangsatt for å øke kompetansen i helse- og omsorgsyrkene, rammen er på hele 1,2 milliarder kroner. Regjeringen har også etablert tilskudd til masterutdanning i avansert klinisk sykepleie og egne lederutdanninger i barnevernet og omsorgsyrkene.

Sikre LHBT-personers rettigheter og aktiv motarbeide diskriminering

Regjeringen har fremmet forslag om muligheten til å skifte juridisk kjønn, uten å måtte gå igjennom en medisinsk vurdering og behandling. Det er igangsatt arbeid med å utarbeide en ny handlingsplan for bedre levevilkår for LHBT-personer som har sørget for at Norge har blitt kåret til det nest beste landet i Europa for LHBT-personer.

Rekordbosetting av flyktninger

Regjeringen har styrket integreringstilskuddet til ca. 90% av gjennomsnittlige kostnader i kommunene knyttet til bosetting og integrering av flyktninger. Regjeringen har bosatt ca. 50% flere enn de rødgrønne, og kuttet ventetiden med ca. 30%. Dette er viktig ettersom det over flere år har sittet flere tusen flyktninger med innvilget opphold på norske mottak i påvente av bosetting.

Likestilling

- › Lagt frem en handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll.
- › Lagt frem en handlingsplan for jenters utdanning i utviklingsland.
- › Lagt frem ny felles likestillings og diskrimineringslov som sørger for at det kan få konsekvenser å diskriminere.

- › Styrket arbeidet med å motvirke kjønnsstradisjonelle utdanningsvalg blant annet gjennom ”Menn i helse” og ”Jenter og teknologi”.
- › Fremmet en likestillingsmelding som tar for seg positive, stimulerende virkemidler fremfor kvotering.

Forbrukerpolitikk

- › Strammet inn reglene for telefonsalg, for å gi bedre beskyttelse for de som har reservert seg mot dette.
- › Vedtatt en ny lov som skal bidra til rask og billig klagebehandling i forbrukersaker, uten å måtte gå til domstolene.
- › Omorganisert Forbrukerrådet og endret Forbrukerombudet til Forbrukertilsynet
- › Etablert nye portaler for pensjonsprodukter og strømpriser for å forenkle forbrukernes hverdag, samt gi bedre oversikt over markedet.
- › Styrket opplæringen i personlig økonomi for barn og unge.

Vi har også:

- › Foreslått forenklinger i bidrags- og støtteordninger knyttet til omsorg for barn.
- › Redusert antall ansatte i statsforvaltningen innenfor Barne- og likestillingsdepartementets områder.
- › Avviklet tidsfrister for å avklare farskapssaker.
- › Redusert tiden en kan oppholde seg i utlandet før barnetrygden opphører til tre måneder for å sikre at barn går på skole.
- › Foreslått å kartlegge barns språkferdigheter i barnehagen gjennom en veiledende norm. Stortinget stemte ned forslaget.
- › Utarbeidet retningslinjer for samarbeid mellom barneverntjenesten og NAV-kontoret. Tjenester til ungdom som mottar ettervernstiltak inngår i retningslinjene. Retningslinjene er en oppfølging av prop L nr 106 (2012-2013), og var ferdige i desember 2016.

Justis, beredskap og innvandring

Regjeringen er opptatt av å sikre en trygg hverdag. Derfor har vi styrket politiet, løftet beredskapen og ført en streng og rettferdig asyl- og innvandringspolitikk. Mennesker som utsettes for vold, konflikt eller ulykker skal få god hjelp fra samfunnet, enten det gjelder ofre for forbrytelser eller flyktninger fra krig.

Nærpolitireformen – mer politi der det gjelder

Regjeringen inngikk våren 2015 et forlik med Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om gjennomføring av Nærpolitireformen. Reformen handler om å sette politiet bedre i stand til å løse sitt samfunnsoppdrag. Samfunnet er i endring og kriminaliteten blir stadig mer kompleks. Politiet må derfor endre måten å jobbe på. Målet med politireformen er å sikre tilstedeværelse av et kompetent og effektivt lokalt nærpoliti, der befolkningen bor, og samtidig utvikle gode fagmiljøer som er rustet til å møte dagens og morgendagens kriminalitetsutfordringer.

Det er innholdet i politiets tjenestetilbud som betyr noe for befolkningen, og hovedfokus i reformen er å gi et enda bedre tjenestetilbud over hele landet og som har mer lik kvalitet enn det som er tilfelle i dag.

Målene for nærpolitireformen er ambisiøse, og dekker store deler av politiets virksomhet. Det stilles store krav til gjennomføring og gode prosesser for å ivareta de tilsattes interesser og befolkningens krav og forventninger til polititjenester.

27 politidistrikter ble til 12 1. januar 2016. Fra samme dag var alle politimestrene på plass med ansvaret for de nye distriktene. Reduksjon av antall politidistrikter bidrar til økt operativ kapasitet, og gjør det mulig å bygge opp sterke fagmiljøer flere steder i landet slik at komplekse saker i større grad kan løses lokalt.

Økt operativ kapasitet

Det er når vi utsettes for en uønsket hendelse det er viktigst for folk flest at politiet er tilgjengelig og raskt på åstedet. Fra 2015 har det blitt stilt krav til politiets responstid. Responstiden skal vesentlig forbedres i årene som kommer. Det er avstanden til nærmeste patrulje som er det mest vesentlige for hvor lang tid det tar før du får hjelp ved en uønsket hendelse.

- › Innen 2020 skal det være en politidekning på 2 tjenstepersoner pr. 1000 innbyggere. I perioden fra 31.12.2013 til 31.12.16 økte politidekningen fra 1,71 til 1,82 tjensteperson pr. 1000 innbyggere. Inntil målet er nådd, skal antallet nye og ledige stillinger i politiet øke tilsvarende antallet studenter som består Politihøgskolen.

- › Det gjennomføres systematisk utrulling av arbeidsmetoden «mer politiarbeid på stedet» i alle politidistrikter. Pt. har over 5000 ansatte fått opplæring i metoden. Dette vil på sikt medføre høyere oppklaringsprosent, raskere saksbehandlingstid, og bedret publikumsopplevelse.
- › Det er utarbeidet en handlingsplan for et løft av etterforskningsfeltet. Denne vil på sikt heve kvaliteten i straffesaksarbeidet i hele etaten på alle nivåer, ikke bare hos ledere og spesialister. Flere ansatte vil mestre etterforskningsfaget når nødvendig kompetanseheving er gjennomført. Det etableres videreutdanning slik at kompetansen vedlikeholdes. Arbeidet med gjennomføring av handlingsplanen er påbegynt.
- › Nærpolitireformen skal legge til rette for større etterforskningsmiljøer og spesialistkompetanse på voldtekt. Spesialistkompetanse er viktig for å sikre høy kvalitet på politiets behandling av seksuelle overgrepssaker.

Forebygging og offeromsorg

- › All kriminalitet og/eller uønskede hendelser som kan stoppes før det skjer, er den beste måten å løse politiets samfunnsoppdrag på. Forebygging etableres som primærstrategi for hele politiets virksomhet, med sterkere lederforankring, bedre planer, mer strukturert samarbeid med kommuner og andre viktige aktører og deling av beste praksis.
- › Alle kommuner skal ha minst en politikontakt. Politikontaktene har ansvar for at anbefalinger fra lokal samarbeidsorganer for forebygging følges opp i politidistriktet. Politikontakten skal ha nær dialog med kommunene og bidra til mer målrettet forebygging. Politirådet skal videreutvikles slik at det fungerer etter hensikten over alt i hele landet.
- › Regjeringen har opprettet offeromsorgskontorer i hvert politidistrikt fremfor et eget nasjonalt kompetansesenter. De nye offeromsorgskontorene skal bidra til ofre for integritetskrenkende kriminalitet raskere kommer seg videre i livet, og sørge for en bedre samhandling mellom politiet og andre relevante aktører.
- › Det er satt ned et utvalg som skal evaluere voldsoffererstatningsordningen.

IKT og organisering i politiet

Det er i perioden 2014-2017 samlet bevilget over 1 mrd. Kroner til IKT-tiltak i politiet. Blant annet til gjennomføring av personregisterloven, ID-området, IKT-sikkerhet, IKT-tilpassinger knyttet til gjennomføring av nærpolitireformen og IKT-modernisering. Arbeidet med ny IKT-plattform for politiet pågår.

Regjeringen vil utrede Politihøgskolens fremtidige struktur og kompetansebehov. På bakgrunn av utvikling i kriminalitets- og trusselbildet, må behovet for styrket kompetanse fra personell med ulik utdanningsbakgrunn også kartlegges. Utredningen vil skje i samarbeid med relevante universiteter og høyskoler.

- › Det er laget en handlingsplan for å sikre kjønnsbalanse i lederstillinger i politiet.
- › Regjeringen har besluttet at politiets felles lønn- og regnskapstjenester skal håndteres i Kristiansund, som en del av oppfølgingen av avtalen med Venstre om utlokalisering av statlige arbeidsplasser. Rekruttering til senteret i Kristiansund er i gang.
- › Antall mål og oppgaver i politiet er redusert for å konsentrere innsatsen om kjerneoppgavene.

Norsk beredskap stadig bedre

Regjeringen har gjennomført en rekke tiltak for å styrke beredskapen i Norge. Dette er et langsiktig arbeid som er blitt høyt prioritert blant annet på grunn av svakhetene som ble påpekt i 22. julkommisjonens rapport.

Det er besluttet at Politiets nasjonale beredskapssenter skal ligge på Taraldrud i Ski kommune. Forprosjektet pågår, og ekstern kvalitetssikringsrapport (KS2) forventes å foreligge høsten 2017. Det legges opp til å gjennomføre planleggingen av prosjektet langt raskere enn det som er normalt for store statlige prosjekter.

Innkjøp av 3 nye politihelikoptre og 16 nye redningshelikoptre i gang. Redningshelikoptrene skal erstatte dagens Sea King-helikoptre, og de første tas i bruk i 2017.

Det er opprettet et nytt felles kontraterrorsenter med personell fra Etterretningstjenesten og Politiets sikkerhetstjeneste, samt et nasjonalt Felles cyberkoordineringssenter med personell fra E-tjenesten, PST og Nasjonal Sikkerhetsmyndighet.

Det har vært vurdert om det også skulle legges operative oppgaver til Felles kontraterrorsenter, men det har så langt ikke blitt ansett hensiktsmessig.

Nødnettet er utbygd og tatt i bruk i hele landet samt innført i samtlige politidistrikt ved utgangen av 2015. Frivillige organisasjoner har fått dekket utgifter til Nødnett, dvs. førstegangsinvesteringen i brukerutstyr og kostnadene knyttet til drift av løsningene samt abonnementsavgiften i 2015. Det er over 50 000 brukere i nettet, inkludert nødetatene, hovedredningsentralen og frivillige organisasjoner. I 2016 ble det norske og svenske nødnettet koblet sammen.

Nordisk beredskap er styrket i denne regjeringsperioden. Mer direkte fagsamarbeid, flere øvelser, og nært forskningssamarbeid gjennom NORDFORSK. Ministermøtet 2015 bestemte at det skal inngås avtaler om utveksling av informasjon vedrørende krisehåndtering.

Regjeringen har i tillegg:

- › Etablert et fast sekretariat for regjeringens sikkerhetsutvalg (RSU) ved statsministerens kontor. Sekretariatet ledes av en fagdirektør. I tillegg er det en fast stab der det inngår tjenestemenn fra SMK, UD, Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet. Sekretariatet skal blant annet sikre godt forberedte temaer av strategisk karakter og følge opp beslutninger.
- › Styrket PST med nærmere 300 millioner kroner siden regjeringsskiftet.
- › Styrket den skarpeste enden i politidistriktene, såkalte UEH-mannskaper, med nærmere 400 personer.
- › Innført nasjonale krav til politiets responstid for oppdrag som krever umiddelbar utrykning. Målinger viser at politiet oppfyller kravene.
- › Styrket beredskapstroppen. Økt bemanning har gjort det enklere å ha en del av beredskapstroppen tilgjengelig på 5 minutters beredskap
- › Beredskapstroppen kan med virkning fra april 2016 bruke politihelikoptrene som skarpskytterplattform. Innført ny våpeninstruks for politiet. Bevæpningskompetanse i akutte situasjoner gis nå til operasjonsledere i politiet. Dette sikrer kortere responstid og bedre beredskap.
- › Sikret at samtlige politidistrikt har tilgang til ett eller flere pansrede kjøretøy.
- › Bedret helikopterberedskapen ved å halvere responstiden på Forsvarets helikoptre fra to til en time på Rygge og Bardufoss. Etablert nye rutiner for anmodning om bistand fra Forsvaret til politiet
- › Fastsatt nasjonal prosedyre om nødetatenes samvirke ved pågående livstruende vold (PLIVO) og alt innsatspersonell hadde gjennomgått opplæring.
- › Sikret politiet prioritet i mobilnettet fra juli 2014.
- › Etablert et døgnbemannet situasjonssenter i Justis- og beredskapsdepartementet for bedre å ivareta koordineringsrollen og støttefunksjonen ved store hendelser.
- › Styrket hovedredningssentralene.
- › Økt sivilforsvarets utstyrsinvesteringer.

- › Bedret sikring av skjermingsverdige objekter.
- › Det er inngått avtale mellom Politidirektoratet og Kystverket om politiets bruk av los-helikoptrene med virkning fra juni 2016.

Flere hundre nye fengselsplasser

Det er et stort behov for flere fengselsplasser for å få ned soningskøen i Norge. Regjeringen har tatt flere grep for løse situasjonen:

- › Det er bevilget penger for å få på plass 370 nye fengselsplasser. 242 av disse er kommet på plass gjennom en avtale om å leie tomme fengsler i Nederland. Flere av de andre plassene er realisert raskt gjennom å bygge ut eksisterende fengselsbygg.
- › Regjeringen har lagt frem for Stortinget tidenes første kapasitetsmelding for kriminalomsorgen.
- › Meldingen tar for seg kapasitetsutviklingen innenfor kriminalomsorgen frem til 2040 og legger til rette for bygging av nye fengsler og fengselsplasser. Under Stortingets behandling av denne er det kommet til enighet om etablering av 500 nye netto fengselsplasser innen 2020.
- › Det overføres rekordmange til soning i hjemlandet. Regjeringen har innført at norske myndigheter finansierer transporten til hjemlandet.
- › Inngått leieavtale av 242 soningsplasser i det nederlandske fengselet Norgerhaven. En stor del av fangene som sitter i Nederland, er fanger med varig utvisningsvedtak, som ikke skal tilbake til det norske samfunnet.

Regjeringen har økt bruken av frivillige og ideelle organisasjoner i kriminalomsorgen, både under soning og ved tilbakeføring til samfunnet. Ordningen med straffegjennomføring med elektronisk kontroll er evaluert, og mulige utvidelser av ordningen er under vurdering. Vilåårene for løslatelse fra forvaring er gjennomgått og maksimal minstetid for forvaring er hevet. Gjennomgang av vilåårene for prøveløslatelse pågår.

Oppklaringsprosent i politiet

I 2016 ble 53,4 prosent av alle påtaleavgjorte lovbrudd oppklart. Dette er en økning på 3,6 prosentpoeng i forhold til 2012.

Påtalemyndigheten styrket kraftig

Fra før i regjeringsperioden er det bevilget midler til 50 politijuriststillinger i politiet i tillegg til at det i budsjettet for 2017 ble bevilget 50 mill. kroner ekstra til flere påtalejurister, etterforskere og avhørere knyttet til vold mot barn. Den høyere påtalemyndighet er økt med nærmere 60 mill. kroner i perioden.

Endringer i straffeloven

Ny straffelov ble implementert i 2015.

I mai 2017 foreslo regjeringen å øke maksstraffen fra 21 år til 26 år hvor gjerningsmannen har begått flere grove integritetskrenkelser som drap, voldtekt, overgrep mot barn og grov vold. I samme lovforslag har regjeringen også foreslått å åpne for separate oppreisningskrav mot den enkelte ansvarlige for skade eller krenkelse begått av flere i fellesskap. Kun endringene angående oppreisningskrav fikk flertall i Stortinget.

Prøveprosjekt med hurtigdomstoler

Høsten 2016 ble det igangsatt et 2-årig prøveprosjekt i Oslo med raskere behandling av ubetingede straffesaker med et klart og oversiktlig bevisbilde hvor det foreligger unndragelsesfare. Dette trådte i kraft 1. januar 2017. Regjeringen har også nedsatt Særdomstolsutvalget som leverte NOU i mars 2017. Dette forslaget sendes på høring.

Handlingsplanen mot radikalisering og voldelig ekstremisme

Regjeringens handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme ble lagt frem 10. juni 2014. Denne inneholder 30 tiltak som omfatter forskning på radikaliseringsprosesser og motivasjonsprosesser knyttet til fremmedkrigere, styrket nasjonal koordinering, og livssynmedarbeidere i kriminalomsorgen.

Hatkriminalitet

Regjeringen tar hatkriminalitet på alvor gjennom oppfølgingen av egne tiltak som er forankret i to handlingsplaner og en strategi mot hatefulle ytringer.

I 2016 la regjeringen frem en ny handlingsplan for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LHBT). Planen gjelder frem til 2020 og inneholder en rekke tiltak mot hatkriminalitet. Samtidig gjelder tiltakene også hatkriminalitet på bakgrunn av hudfarge, religion eller livssyn, funksjonsevne eller andre forhold som støtter an mot grupper med et særskilt behov for vern. Hatkriminalitet og annen alvorlig integritetskrenkende kriminalitet har prioritet i alle politidistrikt.

Menneskehandel og prostitusjon

Tilskuddsordningen på prostitusjons- og menneskehandelfeltet er styrket med 7 millioner kroner. Politiets spesialgrupper mot menneskehandel styrket med 15 millioner kroner. Regjeringen har satt i gang et arbeid med å lage en stortingsmelding på prostitusjonsfeltet. Evaluert sexkjøpsloven. Funnene i rapporten fra Vista analyse fra 2014 viser at forbudet har bidratt til lavere etterspørsel etter sex med prostituerte.

Vold og overgrep mot barn og i nære relasjoner

Regjeringen har prioritert arbeidet mot vold og overgrep i nære relasjoner. Statens barnehus er betydelig styrket. Foreldelsesfristen for drap og seksuelle overgrep mot barn er fjernet.

Arbeidet mot internettrelaterte overgrep mot barn er styrket. Kripos KRIPOS har fått økte midler til arbeidet med seksuallovbrudd, internettrelatert overgrep mot barn og unge, samt seksjon for etterretning til bekjempelse av menneskehandel.

I 2015 kom «Prosjekt November» på plass. Det er et samarbeidsprosjekt i Oslo Politidistrikt der politi og øvrig tjenesteapparat samlokaliseres for å gi et bedre, mer helhetlig og samordnet tilbud til kvinner og menn utsatt for vold i nære relasjoner.

På justisfeltet har Regjeringen også:

- › Estattet juryordningen med en meddomsrett bestående av to fagdommere og fem lekdommere for å bedre rettssikkerheten.
- › Trappet opp innsatsen mot hvitvasking og terrorfinansiering.
- › Sendt lovforslag om nasjonalt ID-kort til Stortinget. Loven vil gi norske statsborgere tilbud om et offentlig utstedt identitetsbevis som vil være like pålitelig som passet og mer praktisk å bruke som legitimasjon.

- › Startet arbeidet med et norsk drapsregister.
- › Opprettet en spesialavdeling i Kripos for uoppklarte saker.
- › Satt i gang arbeid med å åpne for bruk av flere akkrediterte leverandører av DNA-analyser, men dette er så langt ikke fullført.
- › Kommet med nye forslag til håndtering av barnebortføringsaker.
- › Åpnet for at kommunene kan innføre forbud mot tigging i lokale politivedtekter for å bekjempe menneskehandel og annen organisert kriminalitet.
- › Utredet om Toll- og avgiftsetaten skal gis begrenset politimyndighet, og igangsatt utredning av om Tolletaten bør få myndighet til å foreta kontroll av om motorvognfører er ruspåvirket.
- › Videreført forbud mot bruk av religiøse hodeplagg i politiet.

Innvandring

Etter en rekordstor asyltilstrømming i 2015 hvor det kom over 31 000 asylsøkere til Norge var det helt nødvendig å stramme inn asyl- og innvandringspolitikken. Etter stort gjennomslag for innstramninger og tydelige signaler fra regjeringen har Norge sendt en tydelig beskjed til grunnløse asylsøkere om at de ikke vil få opphold i Norge.

Regjeringen har blant annet:

- › Strammet inn krav til permanent oppholdstillatelse. Krav om 12 måneder selvforsørgelse, pluss kunnskaper om norsk og samfunnskunnskap.
- › 24-årskrav for familieetablering for å forhindre tvangsekteskap.
- › Strengere krav til biometri i utlendingssaker, altså innføring av krav om ansiktsskanning og fingeravtrykk i langt flere søknadssaker.
- › Hurtigprosedyresaker hvor asylsøker er åpenbart grunnløs er det opprettet hjemmel for at politiet kan fengse i inntil 48-timer, slik at utlendingen er under kontroll mens saken behandles og frem til vedkommende sendes ut.
- › Redusert klagefrist ved åpenbart grunnløse asylsøknader.
- › Opphevet rimelighetsvilkåret ved internflukt. Personer som kan oppholde seg trygt i andre deler av eget hjemland bør henvises dit fremfor å reise til Norge for å få opphold.
- › PST kan bortvise utlendinger på vei til Norge dersom de mener disse utgjør en sikkerhetstrussel.

- › Avvisning på grensen til nordisk naboland i krisesituasjon.
- › Pålagt utlendinger mellom 55 og 67 år rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap.
- › Utvisning av personer som er nektet realitetsbehandling av sin asylsøknad og har misbrukt asylsystemet.
- › Klargjort beviskravet ved vurdering av beskyttelsesbehov.

Asyltilstrømmningen i 2015 skapte også lang saksbehandlingstid. Dette bygges ned, og det er lagt inn store ressurser i Utlendingsdirektoratet blant annet for å få ned saksbehandlingstiden og bidra til bedre veiledning både for asylsøknader og familieinnvandringsaker.

Norske myndigheter har ført informasjonskampanjer i aktuelle land for å informere grunnløse asylsøkere om at de ikke vil få opphold i Norge, og ikke bør legge ut på en lang og farefull reise hit.

Utlendinger med ulovlig opphold i Norge skal returneres

Regjeringen fører en aktiv returpolitikk, og Norge ligger blant toppen i Europa i å returnere asylsøkere med avslag, eller kriminelle utlendinger som bryter norsk lov. Dette er et viktig satsingsområde for regjeringen.

- › Har returnert flere grunnløse asylsøkere enn noen sinne.
- › I 2016 ble det tvangsreturnert 8.078 utlendinger uten lovlig opphold.
- › Regjeringen har også i returarbeidet utvidet kapasiteten på Trandum med 90 lukkede plasser. Det er også igangsatt et arbeid for å etablere en egen enhet for barnefamilier utenfor Trandum, slik at disse kan plasseres i et bedre tilrettelagt miljø.
- › Det er blitt enklere for politiet å sørge for pågrep og fengsling i utlendingssaker hvor det er nødvendig for å hindre at personer som er ulovlig i Norge, forsvinner og unndrar seg retur.
- › Aktivt internasjonalt arbeid for flere returavtaler.
- › FN har tatt inn en viktig seksjon i egen erklæring om at alle land plikter å ta imot egne borgere.

Integreringsmeldingen - fra mottak til arbeidsliv

Alle innvandrere som skal bo i Norge skal lære seg norsk, komme i arbeid og bli aktive samfunnsborgere. Regjeringen fikk bred tilslutning til en stortingsmelding som innebærer tydelig satsing på integrering ved å stille krav, og legge vekt på arbeidserfaring, språk og samfunnskunnskap. Vi har sett flere eksempler fra andre europeiske land hvor det har utviklet seg parallellsamfunn med grobunn for utenforskap og kriminalitet. Dette må vi unngå i Norge.

Regjeringen har blant annet:

- › Opprettet integreringsmottak for flyktninger med sterk motivasjon og høy sannsynlighet for å få opphold, for å sette raskt i gang med integreringen.
- › Alle asylsøkere skal gjennom 50 timer norsk kultur og samfunnskunnskap.
- › Satt krav om at alle som går på introduksjonsprogram skal vurderes, og ta del i arbeidspraksis for å lære seg norsk arbeidsliv å kjenne.
- › Satt krav om å beherske et minimum av norsk muntlig og gjennomgå test i samfunnskunnskap for å søke norsk statsborgerskap.
- › Satt i gang arbeidet med hurtigspor for å sikre at personer med etterspurt kompetanse får benytt dette i norsk arbeidsliv.
- › Personer som ikke har tilfredsstillende kompetanse i enkelte yrker, men som mangler deler av utdanningen når de kommer til Norge, skal slippe å start helt på nytt og det er satt i gang prosjekter for enkelte yrkesgrupper ved å gi dem kompletterende utdanning som gjør dem kvalifisert for arbeidslivet.
- › Økt kapasitet for å godkjenne utenlandsk utdanning gjennom å samle flere ordninger hos NOKUT og gjennom en styrking av budsjettet deres med til sammen om lag 40 mill. kroner til formålet i perioden 2014-17.
- › Foreslått at asylsøkere kan ta del i ulønnet frivillig arbeid for humanitære organisasjoner, idrettslag m.m. for å sette i gang med integreringen raskest mulig.
- › Frivilligheten gjør en fremragende innsats for integreringen. Flere har etterlyst en ordning med koordinatorene for å sikre at frivillighetens ressurser blir brukt på best mulig måte rettet mot asylsøkere i mottak. Vi har satt i gang en prøveordning med frivillighetskoordinatorer nettopp for å styrke dette.
- › Innført krav til aktivitet også gjennom fødselspermisjon for å forhindre at kvinner faller utenfor arbeidsliv, utdanning og integreringsløpet.
- › Satset videre på å få flere hjemmeværende kvinner inn i arbeid gjennom blant annet Jobbsjansen.

- › Innført gratis kjernetid i barnehage for 3, 4 og 5-åringer ut fra inntektsnivå. Fra og med barnehageåret 2016/2017 kan kommunene tilby gratis kjernetid også for barn som har fått innvilget opphold, men som fortsatt bor i asylmottak. Det har aldri blitt bosatt så mange i norske kommuner som de senere årene. Dette er grunnet aktiv satsing for kommunene, og en styrking av blant annet integreringstilskuddet.
- › Fastsatt en egen læreplan som gjelder i videregående opplæring i norsk for språklige minoriteter med kort botid i Norge. Forslag om å gjøre det obligatorisk å tilby opplæring etter denne læreplanen, og at flere grupper muligheten til å få opplæring etter denne, er sendt på høring.
- › Utarbeidet en veileder for innføringstilbud for å bistå skoleeier med å etablere gode tilbud, og lyst ut en kunnskapsoversikt som skal se på eksisterende forskning internasjonalt og hva man vet med hensyn til effekten av ulike former for opplæring av nyankomne elever, for å bedre kunnskapsgrunnlaget om opplæring av denne elevgruppen.
- › Innført et 11. skoleår for innvandrerungdom som mangler språk og andre ferdigheter for å gjennomføre videregående skole på ordinær måte.
- › Videreført strenge regler for oppfølging av barn som ikke møter opp på skolen. Skoleeier er i pålagt å ha rutiner for oppfølging. Skolen skal i tillegg ha oversikt over alle barn i opplæringspliktig alder i kommunen. Antall elever som ikke har møtt opp til pliktig grunnskoleopplæring ved skolestart og som fortsatt er utenfor opplæring pr. 1. oktober, registreres i Grunnskolens informasjonssystem. Elevregisteret er knyttet til folkeregisteret.
- › Egen trygghetspakke for Grønland med både politi og integreringstiltak for å møte utfordringen med ungdom som faller utenfor samfunnet, og ofte tyr til kriminalitet.

Regjeringen har styrket integreringstilskuddet til ca. 90% av gjennomsnittlige kostnader i kommunene knyttet til bosetting og integrering av flyktninger. Regjeringen har bosatt ca. 50% flere enn de rødgrønne, og kuttet ventetiden med ca. 30%. Dette er viktig ettersom det over flere år har sittet flere tusen flyktninger med innvilget opphold på norske mottak i påvente av bosetting.

Asyltilstrømmningen i 2015 skapte også lang saksbehandlingstid. Dette bygges ned, og det er lagt inn store ressurser i Utlendingsdirektoratet blant annet for å få ned saksbehandlingstiden og bidra til bedre veiledning både for asylsøknader og familieinnvandringsaker.

Hjelp flest mulig flyktninger

Det er ifølge FN omtrent 65 millioner mennesker på flukt i verden. Norge har en plikt til å stille opp i verdenssamfunnet, og gjøre en innsats for å hjelpe flest mulig. Norge oppfylder sine internasjonale forpliktelser på flyktningeområdet, og deltar blant annet frivillig i EUs relokaliseringsordning for asylsøkere fra Italia og Hellas.

Regjeringen har ved å ha kontroll med innvandringen til Norge, skapt handlingsrom for å hjelpe flere flyktninger i nærområdene. Samtidig har det vært viktig for regjeringen å prioritere kvoteflyktninger som har et avklart beskyttelsesbehov. Antallet kvoteflyktninger har ligget stabilt i perioden.

Asylbarns rettigheter styrket

Regjeringen har på bakgrunn av avtalen med Kristelig Folkeparti og Venstre gjennomført regelendringer for å styrke rettighetene til lengeværende asylbarn og deres familier.

- › Det er gjennomført en engangsløsning som har gjort at mange lengeværende asylbarn og deres familier som oppfylte noen bestemte kriterier, har fått opphold i Norge, til tross for at de for eksempel hadde fått avslag tidligere.
- › Det er gjennomført en varig ordning som innebærer en oppmykning av asylpolitikken fra den forrige regjering og sterkere vektlegging av hensynet til barn i behandling av sakene, samt nye regler for begrunnelse i vedtak som berører barn.
- › Instruert utsatt iverksetting av enkeltsaker for å sikre at lengeværende barn får vurdert saken sin etter ny forskrift.

Vi har også:

- › Videreført ekspertkvoten for at personer med etterspurt kompetanse skal kunne benytte denne kompetansen i Norge. Det er opprettet nye servicesenter for utenlandske arbeidstakere i Bergen og Trondheim.
- › Gjennomført flere tiltak for å økt mobilitet innen regulerte yrker, blant annet gjennom forenklede rutiner og saksbehandling innen EU/EØS og elektronisk søknadsportal for alle søknader om godkjenning av regulerte yrker.
- › Innført prioriteringer av kvoteflyktninger basert på størst sjans for vellykket integrering
- › For å bedre vilkårene for barn, og hindre utnyttelse av familieinnvandringsinstituttet, er det foreslått at utenriksstasjoner kan kreve DNA-test ved erklæring av blant annet farskap.
- › Bedret saksbehandlingsskapiteten for familieetablering med norske statsborgere. Det er ikke innført et eget "kjærlighetsvisum" eller gjort endringer i regler for ekteskap mellom fetter og kusine
- › Innført en instruks for å bedre kompetansen i Utlendingsnemnda omkring konvertittsaker hvor personer risikerer forfølgelse i hjemlandet grunnet konvertering.

- › Løpende møter med viktige aktører og organisasjoner innenfor asylfeltet som bidrar blant annet i integreringen.
- › Et særdomsstolsutvalg har vurdert og utredet fremtidig domstolsstruktur, også for utlendingsfeltet.
- › Innført instruks om at dersom man reiser på ferie til landet man har søkt beskyttelse fra, skal oppholdstillatelsen tilbakekalles, og om at dersom forholdene endrer seg i hjemlandet skal oppholdstillatelsen revurderes basert på nye forhold.
- › Hevet strafferammen ved brudd på innreiseforbud til Norge.
- › Fått på plass nye regler for behandling av sikkerhetssaker etter utlendingsloven. Reglene har styrket adgangen til å utvise personer som utgjør en trussel mot Norges sikkerhet, samtidig som rettssikkerheten ivaretas.
- › Fått på plass lavere krav til strafferamme for å kunne bortvise en utlending på det grunnlag at vedkommende har vært straffet for alvorlige forhold i utlandet, uavhengig av hvor langt tilbake i tid forholdet ligger.
- › Det er ikke foretatt en utredning av praktiseringen av beskyttelse basert på religion eller tilhørighet til sosial gruppe sammenliknet med UNHCRs retningslinjer og EUs statusdirektiv.

Økonomi og næringsliv

Tiltak for arbeid, aktivitet og omstilling

Norsk økonomi er i omstilling. Det mest alvorlige oljeprisfallet på tretti år har ført til økt arbeidsledighet i deler av landet. Til tross for dette har det vært skapt jobber hvert år siden 2013. Det er over 45 000 færre sysselsatte knyttet til petroleumsnæringen enn i 2013. Samtidig viser beregninger fra SSB og finansdepartementet at det er blitt om lag 60 000 flere sysselsatte i andre jobber i privat sektor. I tillegg kommer 26 000 i offentlig sektor.

Regjeringen har ført en kraftfull innsats for arbeid og aktivitet for å bekjempe ledigheten og øke sysselsettingen. Dette gir nå resultater.. Ledigheten er på vei ned, veksten er på vei opp og det skapes flere jobber. Samtidig er ikke Norge ferdig med omstillingen. Viktige utviklingstrekk som digitalisering, globalisering og skjerpede klimakrav vil sette oss på prøve i årene som kommer.

- › Statsbudsjettet brukes aktivt for å stimulere aktiviteten i økonomien. Regjeringen har lagt frem målrettede tiltakspakker mot de bransjene og områdene som er rammet av oljeprisfallet og lagt til rette for arbeid, aktivitet og omstilling.
- › Ført en ansvarlig økonomisk politikk som gjør pengepolitikken effektiv. Svakere krone har gitt betydelig bedret konkurranseevne for norske bedrifter.
- › Brukt en større andel av det økonomiske handlingsrommet til å gi norsk økonomi flere ben å stå på, i tråd med Stortingets føringer da handlingsregelen ble vedtatt i 2001. Vi har satset på kunnskap/forskning, infrastruktur og vekstfremmende skattelettelser. Hvordan handlingsrommet brukes vises nå også grafisk i statsbudsjettet.
- › Redusert det totale skatte- og avgiftstrykket med 22,4 milliarder kroner. Vi har fjernet arveavgiften, redusert selskapsskatten og trappet ned formuesskatten gjennom å heve bunnfradraget og senke satsen. Regjeringen er i ferd med å gjennomføre en skattereform basert på enigheten i Stortinget.
- › Regjeringen har styrket det private norske eierskapet gjennom blant annet å redusere formuesskatten og forenkle for næringslivet og dermed gjøre det enklere å eie bedrift i Norge.
- › Oppnevnt en produktivitetskommissjon som la frem sin avsluttende rapport februar 2016.

- › Lagt frem en maritim strategi (se egen omtale)
- › Lagt frem Norges første gründerplan (se egen omtale)
- › Lagt frem en reiselivsmelding for flere arbeidsplasser og økt verdiskapning i reiselivet.
- › Lagt frem en bioøkonomistrategi for å utnytte ressursene optimalt og skape nye arbeidsplasser.
- › Lagt frem en havstrategi for å styrke havnasjonen Norge.
- › Lagt frem en industrimelding for å møte fremtidens utfordringer og muligheter i industrien.
- › Styrket næringsrettet forskning og innovasjon med 3 milliarder kroner siden vi tiltrådte.
- › Utvidet GIEKs tilbud til også å omfatte eksportrelaterte investeringer i Norge og på den måten styrke industrien og fremme økt eksport fra Norge.

Økt konkurransekraft for maritime næringer - ny maritim strategi

Regjeringen la våren 2015 frem en ny maritim strategi. Så langt anslås det at 38 skip har flagget hjem etter at strategien ble lagt frem. Det ble nedsatt et partssammensatt utvalg som skulle vurdere fartsområdebegrensningene i NIS og innretningen av nettolønnsordningen. Regjeringen følger opp flertallsinnstillingene i utvalget.

Her er noen av tiltakene regjeringen har gjennomført for å styrke konkurransekraften for norsk maritim sektor:

- › Viktige forbedringer i de to norske skipsregistrene NOR og NIS. Dette gjør det mer attraktivt å seile under norsk flagg.
- › Det åpnes delvis for at NIS-skip kan operere mellom norske havner/norsk sokkel.
- › Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk er styrket og for 2017 er det bevilget 2,1 milliarder kroner til ordningen. Tilskuddsordningen er nå lovfestet og utvidet til å gjelde spesialiserte segmenter i deep-sea virksomhet
- › Regjeringen satser på maritim kompetanse og har styrket den maritime utdanningen. MARKOM er styrket fra 20 millioner til 38,5 millioner. Det er satt av 15 millioner til utstyr i maritime utdanninger i 2016. Det er satt av 5 millioner tillæremidler for maritime fagskoler fra 2016.
- › Ordningen med rederiskatt er videreført.

- › Regjeringen har styrket Eksportkreditt Norge og GIEK gjennom justeringer i eksportfinansieringstilbudet, herunder gjøre det enklere for norske verft å oppnå byggelån.
- › Et hovedmål i strategien er å stimulere til grønn vekst for norsk maritim næring og for økt bruk av energieffektive løsninger og mer miljøvennlig drivstoff for skip.
- › Krav til lavutslipps- og nullutslippsteknologi i riksvei-fergeanbud vil bli stilt når teknologien tilsier dette. Det skal vurderes nærmere på hvilken måte det kan sørges for at tilsvarende teknologier innføres i fylkeskommunal fergedrift.
- › For å bedre rammevilkårene for nærskipfarten ble sektoravgiftene til Kystverket redusert med 86 mill. kroner i 2016. Dette er videreført i 2017. Fartøy opp til 8000 bruttotonn, hoveddelen av fartøy innenfor nærskipfartssegmentet, er fritatt fra å betale losberedskapsavgift. Avgiftsreduksjonen er videre gitt en miljøinnretning ved at fartøy med høy score på miljøindeksen (ESI) også er fritatt fra å betale losberedskapsavgift. I tillegg er fartøy under 70 meter fritatt fra å betale sikkerhetsavgift (tidligere grense 24 meter), noe som ytterligere styrker nærskipfartens rammebetingelser.
- › Regjeringen har vært aktiv og toneangivende i internasjonale forhandlinger om skipsfartens miljøutfordringer, slik som klimagassutslipp, luftforurensning, oljeutslipp, spredning av fremmede arter med ballastvann osv. Norge har nå lederverv i FNs sjøfartsorganisasjon IMO, og vil trolig fra sommeren av bli tildelt et lederverv i klimaforhandlingene i IMO.
- › Fra 1.januar 2017 er elavgiften for skip i næringsvirksomhet redusert til 0,48 øre per kilowatttime (ordinær sats 16,32 øre per kWh). Avgiftsreduksjonen stimulerer til å erstatte mineralolje med elektrisk kraft for skip som ligger ved kai (landstrøm) og til fremdrift med batterier.

Tiltak for vekst, flere gründere og nye bedrifter, og mer risikovillig kapital

Regjeringens ambisjon er at Norge skal være Europas mest innovative land. Derfor har vi økt bevilgningene til næringsrettet forskning og innovasjon, bevilgningen inkludert skattefunn er i 2017 over 3 milliarder høyere enn da regjeringen tiltrådte. Vi har lagt frem en gründerplan med over 400 ekstra millioner til gründer tiltak i 2016.

En rekke tiltak er gjort for å stimulere til og løfte frem nye ideer og verdiskaping:

- › Skattefunnordningen er utvidet ved å øke beløpsgrensen for egenutført og innkjøpt FoU, samt økning i timesatsen. Det samlede skattefradraget gjennom skattefunn anslås å ha doblet seg siden 2013, fra 1,5 milliarder kroner i 2013 til 3,2 milliarder kroner i 2017.

- › Det er forslått en ordning som gir personlige skatteyttere fradrag for investeringer på opptil 500 000 kroner årlig i kvalifiserte aksjeselskap i oppstartsfasen. Samtidig har regjeringen varslet at den vil legge frem en forbedret ordning for beskatning av ansatteopsjoner i oppstartselskaper.
- › Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) er styrket med 238 millioner kroner fra 2013-2017.
- › Forskningsrådets program Forny2020 er økt med 140 millioner kroner. Programmet skal hjelpe til med å få forskning ut i markedene for kommersialisering.
- › Etablerertilskuddsordningen er styrket med 148 millioner kroner i perioden 2013-2017. Den er i dag på 228 millioner og er rettet mot bedrifter i tidlig fase.
- › Det er for første gang gjennomført en systematisk gjennomgang av effektene av virkemidlene. BIA og Skattefunn, som har vært blant regjeringens største satsingsområder, fikk gode resultater.
- › Vi har styrket og prioritert de landsdekkende, brede ordningene i Innovasjon Norge. Det er gjort endringer i loven som tydeliggjør styrets ansvar for å tilpasse virksomheten til ulike behov i næringslivet og i regionene. Kravet om at selskapet må ha regionale styrever er fjernet. IN forenkler nå saksbehandlingen og søknadsprosessen og øker tilgjengeligheten gjennom nettbaserte tjenester i hele landet og i utlandet.
- › I juni 2014 ble et helt nytt klyngeprogram i iverksatt. Programmet fikk 3 klyngenivåer; Arena, NCE og det nye nivået - Global Centres of Expertise (GCE). For inneværende år er rammen samlet styrket med 30 millioner kroner.
- › Tilgangen på såkornkapital er forbedret. Det er i stortingsperioden bevilget kapital til statlig deltagelse i fire såkornfond, med til sammen 575 millioner kroner i statlig kapitalinnskudd. De fire fondene er henholdsvis såkornfond i Bergen (150 millioner), såkornfond i Agder/Telemark (150 millioner), såkornfond i Nord-Norge (150 millioner) såkornfond for IKT-næringene (125 millioner). Dette er penger som skal matches av privat kapital 50/50 og det blir dermed 1 250 millioner kroner til investeringer i innovative bedrifter.
- › Det er etablert en presåkornfondordning for å hjelpe bedrifter i tidlig fase. Det er bevilget 50 millioner kroner til det i 2017.
- › Mjøteknologiordningen er økt med 274 millioner kroner i perioden for uttesting og kommersialisering av nye, grønne teknologiske løsninger. Gjennom ny lov om offentlige anskaffelser er det åpnet for økt innovasjon i offentlige anskaffelser, gjennom for eksempel innovasjonspartnerskap (egen innkjøpsprosedyre). Difi har utarbeidet en veileder for loven. Regjeringen har styrket leverandørutviklingsprogrammet.

Satsingen på Innovasjon Norges FoU-kontrakter (IFU/OFU) er videreført, mens andre ordninger for innovasjon og forskning har blitt styrket. Det er ikke opprettet en egen innovasjonsbørs da dette er et navn som allerede er i bruk av andre aktører. Tiltakene i gründerplanen rettes mot de samme målene som innovasjonsbørsen.

Industri- og mineralpolitikk

Det ble våren 2017 lagt frem en industrimelding for en grønnere, smartere og mer nyskapende industri. Digitalisering og ny teknologi var sentralt i meldingen.

- › Det er satt av 50 millioner til testsentre for næringslivet (katapult).
- › Den kraftige satsingen på næringsrettet forskning videreføres, og regjeringen øker bevilgningene til forskning på muliggjørende teknologier (10 mill. ekstra i 2017).
- › Det skal lages en egen eksportstrategi
- › GIEKs garantitilbud skal også omfatte garantier for lån til investeringer i eksportrettet industri i Norge.
- › Det er satt ned et offentlig utvalg som skal vurdere næringslivets tilgang på kapital.
- › Regjeringen har varslet at den vil innføre en SMB-rabatt, noe som innebærer redusert kapitalkrav for bankers utlån til små og mellomstore bedrifter.
- › Regjeringen vil sette ned et Digital21-utvalg, et samarbeid med bedrifter om hvordan Norge skal møte den digitale fremtiden.
- › Regjeringen vil igangsette Prosess21, et samarbeid om hvordan prosessindustrien skal få ned utslippene sine.
- › Støtte opp om Toppindustrisenteret/Digital Norway
- › Gode rammevilkår for kraftkrevende industri sikres gjennom blant annet at garantiordningen for kraftintensiv industris kraftkjøp er videreført. Regjeringens ambisjon er at det fortsatt skal være CO₂-kompensasjonsordningen etter 2020 og industrikonsesjonsloven er endret for å styrke industriens forutsigbare tilgang til kraft.
- › For å legge til rette for vekst i mineralnæringen har regjeringen besluttet å gjennomføre en gjennomgang av mineralloven, vi har styrket Direktoratet for mineralforvaltning og prioritert effektivisering av plan- og bygningsloven.
- › I 2015 avgjorde regjeringen at Nordic Mining ASA får godkjent reguleringsplan og utslippstillatelse for sine planer om mineraluttak med sjødeponi i Førdefjorden. Nussir ASA fikk i 2014 godkjent reguleringsplan og før utslippstillatelse for planer om etablering av sjødeponi i Kvalsund i Finnmark.

Reiseliv

Norge har mulighet til å bli verdens beste reisemål. I reiselivsmeldingen som ble lagt frem i mars 2017 la regjeringen frem en plan for hvordan det skal trygges og skapes flere arbeidsplasser i reiselivet. Regjeringen ønsker å øke verdsettelsesrabatten i formueskatten for hoteller og overnattingssteder. Det ble lansert en egen strategi for kulturturisme og det er opprettet en søkbar ordning om nasjonale turstier som skal bidra til bedre vedlikehold og god ivaretagelse av naturen på våre mest kjente turstier. Reisemålsselskapene er samlet i større og færre enheter. KLD lanserte i 2015 en merkevarestrategi for nasjonalparkene for å legge til rette for miljøvennlig reiselivsvirksomhet der hvor naturen tåler det. Regjeringen har sendt forslag til lovendring og ny forskrift om turistfiske på høring. Målet er å myke opp reglene. Regjeringen har åpnet for salg direkte fra produsent av enkelte egenproduserte drikkevarer med volumprosent mellom 4,7 og 22,0 prosent.

Forenklinger for næringslivet

Regjeringen har gjennom forenklingsarbeidet redusert kostnadene for næringslivet med til sammen 9,6 milliarder kroner siden vi tiltrådte, inkludert forslag til forenklinger i regnskapsloven som nylig er lagt frem for Stortinget. Siden 2011 er det redusert med 15,2 milliarder. Ny lov om offentlige anskaffelser skal bidra til forenklinger for næringslivet.

Sentrale forenklingstiltak er:

- › Det ble opprettet et regelråd 11. desember 2015.
- › Regjeringen har lagt frem en lovproposisjon om forenklinger i aksjelovgivningen, noe som vil komme blant annet små og mellomstore bedrifter til gode.
- › Flere offentlige tjenester er blitt tilgjengelige på nett, slik som elektronisk stiftelse av aksjeselskap i Altinn, elektronisk tinglysning og digitalisering av bostøtten.
- › Forenklet selvangivelse for næringsdrivende
- › Rapportering av lønn, arbeidsgiveravgift og skattetrekk gjøres nå månedlig i ett elektronisk skjema i stedet for i fem skjemaer med forskjellige frister til flere etater
- › Forenklet oppfølging av sykemeldte ved lange fravær med færre skjema og møter.
- › I 2016 har Oppgaveregisteret i Altinn fått en ny digital løsning for registrering som erstatter den tidligere papirbaserte løsningen. Dette vil være en betydelig forenkling for næringslivet og ivaretar prinsippet om å levere data "kun en gang".

Konkurransopolitikk og ny lov om offentlige anskaffelser

1. januar 2017 trådte ny lov om offentlige anskaffelser i kraft. Hovedformålet var å lage et moderne og forenklet regelverk som gir gode og effektive anskaffelser og muligheter for innovasjon. I tillegg inneholder det nye regelverket klare krav til miljø, menneskerettigheter og kampen for seriøsitet i arbeidslivet. Vi stiller nå også krav om lærlinger på den konkrete kontrakten i bransjer hvor det er særlig behov for det.

- › Regjeringen har innført nøytral merverdiavgift i staten og for helseforetakene slik at flere private tilbydere kan bidra til å løse fellesskapets oppgaver.
- › For å sikre innbyggerne gode tjenester, har regjeringen utarbeidet en veileder "Brukervalg i kommunal tjenesteyting - Veileder for kommuner som ønsker å innføre brukervalg".

Godt statlig eierskap

Regjeringens politikk for et verdiskapende og mer forutsigbart statlig eierskap ble lagt frem i en ny eierskapsmelding i juni 2014. Forventningene til selskapenes arbeid med å fremme likestilling og motarbeide korrupsjon er strammet inn. Regjeringen mener hovedregelen bør være privat eierskap og vil over tid redusere det statlige. Regjeringen har derfor redusert det statlige eierskapet i enkelte selskaper hvor eierskapet er fullt ut forretningsmessig. Det er blant annet gjort i forbindelse med børsnoteringen av Entra, noe som resulterte i at selskapet fikk 6000 nye aksjonærer. Regjeringen har også solgt statens eierandeler i havbrukselskapet Cermaq, som var et av mange norske oppdrettsselskaper, det eneste som var deleid av staten. Staten har også solgt aksjer i SAS. Systemet med eierskapskategorisering av statens selskaper er videreført.

Statens eierskap er forvaltet i tråd med statens prinsipper for god eierstyring, noe det er bred enighet om i Stortinget og som har vært fastsatt over lang tid. Det gjelder også arbeidet i valgkomiteene og samarbeidet med andre aksjonærer. Styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra det enkelte selskaps egenart.

Kvinneandelen blant styreledere i selskaper med statlige eierandel har økt: kvinneandelen blant styreledere var 46 prosent ved utgangen av september 2016, mot 36 prosent i mars 2014.

Handel

Norge har en liten, åpen økonomi. Vi er avhengig av å handle med andre land om vi skal opprettholde vår velstand. Regjeringen har i perioden arbeidet for ytterligere liberalisering av internasjonal handel.

Regjeringen har besluttet at det skal lages en strategi for eksport og internasjonalisering som etter planen skal legges frem i september 2017. Etter at Storbritannia valgte å starte prosessen med å forlate EU har vi hatt en nær dialog med Storbritannia om handelssamarbeidet fremover. Målet er at vi skal ha minst like gode betingelser som før Brexit.

Norge har utviklet handelssamarbeidet med våre nærmeste naboer, også i EU, og har arbeidet for nye frihandelsavtaler. Vi har også arbeidet for økt frihandel mellom utviklingsland og industriland. Norge har i perioden inngått frihandelsavtaler med Filipinene og Georgia, i tillegg til Guatemalas tiltredelse til avtalen mellom EFTA-landene og Mellom-Amerika. Det er gjennomført forhandlinger om nye frihandelsavtaler med Malaysia, Vietnam, India, Indonesia og Ecuador, samt forhandlinger om oppdateringer av eksisterende avtaler med Tyrkia og Mexico. Det er avtalt å forhandle om oppdateringer av avtalene med Canada, Chile og Den sørafrikanske tollunion. Forhandlingene med Mercosur vil starte våren 2017.

Forholdet til Kina er normalisert og Norge og Kina er enige om å gjenoppta de bilaterale forhandlingene om en frihandelsavtale.

For å forbedre ordninger som gir utviklingsland bedre tilgang til norske markeder er det nedsatt en arbeidsgruppe som har sett på muligheten til å gi ytterligere forbedringer til de nest fattigste landene. Disse landene skal få flere unilaterale tollpreferanser.

Det er utarbeidet et utkast til modellavtale om investeringsavtaler som er sendt på høring. Regjeringen arbeider videre med innspillene fra høringen, blant annet knyttet til Grunnloven.

Bedre skatt

Høyre/FrP-regjeringen har senket skattenivået for å bedre veksten i norsk økonomi. Lavere skatt legger til rette for flere nye jobber og flere i arbeid. Redusert skattesats for selskap og personer gjør det mer lønnsomt å jobbe, spare og investere. Lavere formuesskatt er særlig viktig for virksomheter som er avhengige av norsk egenkapital. Vi har både redusert satsen i formuesskatten og startet nedtrappingen av formuesskatt på arbeidende kapital.

Regjeringen har senket skattetrykket med 22,4 mrd. kroner. Skattelettelsene har kommet vanlige folk til gode. . Toppskatten er erstattet av en trinnskatt og det er gitt lettelse til alle inntektsgrupper. En vanlig familie med omlag gjennomsnittlig inntekt fra to heltidsstillinger vil betale over 8 000 kroner mindre i skatt årlig enn før regjeringsskiftet.

Regjeringen har også redusert og fjernet flere avgifter. Avgifter med betydning for utslipp er lagt om gjennom et grønt skatteskiift slik at det lønner seg å velge miljøvennlig.

Personskatt:

- › Minstefradraget i lønnsinntekt er økt fra 81 300 kroner i 2013 til 94 750 kroner i 2017. Innslaget for toppskatten ble økt med i underkant av 6000 kroner utover anslått lønnsvekst i 2015. I 2016 ble trinnskatten innført hvor de to øverste trinnene tilsvarte og erstattet toppskatten.
- › Arveavgiften ble fjernet i sin helhet fra 2014.
- › Ny ordning for skattefavoredert individuell sparing til pensjon, med lik skattesats ved innskudd og uttak. Årlig sparebeløp 40 000 kroner. Ikke tak for total sparing i ordningen.
- › Økt sparebeløpet i BSU-ordningen til 25 000 kroner per år og maksimalt sparebeløp er doblet til 300 000 kroner.
- › Hevet grensen for tollfri/avgiftsfri import til 350 kroner, inkludert frakt. Grensen for forenklet fortolling er hevet fra 1000 kroner til 3000 kroner.
- › Ordning med aksjesparekonto for personlige skattytere innføres høsten 2017. Gevinster fra børsnoterte aksjer og aksjefondsandeler på kontoen vil ikke skattlegges i forbindelse med realisasjon, men først når midlene tas ut av kontoen. Formålet er å gjøre det enklere og mer gunstig for privatpersoner å omfordele sparemidler i aksjer, og på den måten bidra til at småsparere i større grad investerer i aksjer.

Næringsliv, medeierskap og gründervirksomhet:

- › Skatteutvalget pekte på at lavere selskapsskatt kan ha store positive dynamiske virkninger. Regjeringen har redusert selskapsskattesatsen fra 28 til 24 prosent og den skal videre ned til 23 prosent.
- › Satsen i formuesskatten er redusert fra 1,1 pst. til 0,85 pst. Bunnfradraget i formuesskatten er hevet fra 870 000 til 1,48 mill. kr. Nedtrappingen av formuesskatt på arbeidende kapital er startet med 10 pst. verdsettelsesrabatt fra 2017.
- › Arveavgiften er fjernet, noe som letter generasjonsskifter i bedrifter.
- › Skattefritaket for rabatterte aksjer til 3000 kroner for å fremme ansattes medeierskap er doblet.
- › Gjennomgått og forbedret skattemessige avskrivingsregler.

- › Varslet forbedringer i beskatningen av opsjoner for små, nyetablerte selskap.
- › Økt mulighet til skattefavorisert pensjonssparing for selvstendig næringsdrivende gjennom å øke maksimalt fradrag for innskudd til pensjonsordning 4 pst. til 6 pst. av inntekten.
- › Hatt forslag om å frita fastmonterte, ikke-integrerte maskiner fra eiendomsskatt i industrianlegg på høring.

Grønne skatter og bilavgifter:

Regjeringen har gjennomført et grønt skatteskipt der de som forurenser i større grad må betale for kostnadene de påfører samfunnet. Samtidig har regjeringen gitt sektorvise reduksjoner i skatter, avgifter og kompensasjoner slik at bilister og transportører samlet kommer godt ut. Regjeringen satte ned en grønn skattekommisjon som leverte sitt arbeid i 2015 og som regjeringen har fulgt opp blant annet gjennom forslag i statsbudsjettet i 2017.

- › Bilavgiftene er senket med 1,5 milliarder kroner.
- › Omregistreringsavgiften ved kjøp av bruktbil er redusert med til sammen om lag 40 prosent.
- › Engangsavgiften på bil er lagt om i en mer miljøvennlig retning.
- › Avgiftene på drivstoff er økt og det er kompensert ved at årsavgiften er 12 prosent lavere enn den ellers ville vært, reisefradraget er økt og bompengene utenom de store byene skal reduseres. Kompensasjonen innebar også økte skattemessige avskrivninger for laste- og varebiler og utvidet vrakpantordning.
- › Fordelsbeskatning av yrkesbiler er forenklet. De nye reglene gjør det enklere å drive virksomhet og har økt rettsikkerheten og forutberegneligheten for skatteyterne.

Frivillighet:

- › Fradraget for gaver til frivillige organisasjoner er økt fra 12 000 kroner til 30 000 kroner.
- › Lønnsoppgaveplikt i frivillige organisasjoner er økt fra 4 000 kroner i 2013 til 10 000 kroner. Beløpsgrensen for plikt til å betale arbeidsgiveravgift for frivillige organisasjoner er økt til 60 000 kroner for en arbeidstaker og 600 000 kroner for en organisasjon totalt.

Skattyters rettssikkerhet:

- › Det er opprettet en ny uavhengig skatteklagenemd med sekretariat lokalisert i Stavanger.
- › Vi har harmonisert og samordnet regelverket i én skatteforvaltningslov som gjelder for alle skatte- og avgiftsarter som hører under Skatteetaten. Regelverket er blitt enklere, mer brukervennlig og mer forutsigelig. På den måten styrkes skattyternes rettssikkerhet og det legges til rette for en god forvaltning.
- › Mengden regler er begrenset ved at reglene er samlet ett sted. Loven har gjort det mulig å erstatte om lag 60 forskrifter med én ny samleforskrift.

Statens pensjonsfond utland

Regjeringen ønsket å opprette et investeringsprogram innen SPU, med samme krav til forvaltning som andre investeringer i SPU, med formål om investere i bærekraftige bedrifter og prosjekter i fattige land og fremvoksende markeder. Stortinget sluttet seg i 2014 til at denne typen investeringer kunne gjøres mest effektivt gjennom eksempelvis Norfund og de ble styrket i budsjettet for 2015. Halvparten av bevilgningen skulle brukes til investeringer innen fornybar energi. Regjeringen har lagt opp til å øke investeringene i fornybar energi.

Fornybar energi utgjør en av sektorene de særskilte miljørelaterte investeringsmandatene plasseres i. Disse har samme krav til forventet avkastning og risiko som øvrige investeringer. Investeringene i fornybar energi i SPU økt og ved utgangen av 2016 var markedsverdien av miljømandatene om lag 64 milliarder kroner.

Vi har også:

- › Nedsatt et ekspertutvalg for å vurdere flerårige budsjetter på utvalget områder og et tydeligere skille mellom investeringer og drift i budsjettet. Rapport ble lagt frem og utvalgets tilrådning har vært på høring. Regjeringen jobber videre med dette basert på anbefalingene fra utvalget og de mottatte høringsuttalelsene.
- › Det ble satt ned et utvalg som så på synliggjøring av fellesskapets formuesverdier, og dermed også vedlikeholdsetterslep, i de årlige budsjettene. Regjeringen jobber videre med dette, basert på utvalgets forslag.
- › Regjeringen har oppnådd gjennomslag for prinsippet om vertslandsregulering for kapitalkrav, både for boliglån spesielt og for signifikante filialer generelt. Det gjør at nordiske banker konkurrerer på likere vilkår.
- › Fjernet båtmotoravgiften
- › Frikortgrensen er økt fra 40 000 kroner til 55 000 kroner.

- › Skatteordning for ENØK-investeringer er innført
- › Regjeringen la frem meldingen ”Verdier i Vekst - konkurransedyktig skog- og trenæring” 2 oktober 2016. Tiltakene i meldingen vil gi billigere transport av tømmer og skogprodukter og bidra til økt lønnsomhet i næringen.
- › Endret Investinors mandat slik at de kan investere i modne unoterte bedrifter innenfor øremerkingen til skog- og trenæringene.
- › Regjeringen vil få på plass gode planer for opprydningsarbeidet ved de nukleære forskningsreaktorene i Halden og på Kjeller. Regjeringen vil at staten tar et finansielt medansvar i opprydningen.
- › Regjeringen arbeider med å finne en løsning for Ocean Space Centre, og KS1 er nylig ferdigstilt.
- › Opprettet en konkurranseklagenemd, lokalisert i Bergen.
- › Regjeringen har oppnevnt et utvalg som skal utrede spørsmål om søndagsåpne butikker bredt. Utvalget skal se på hvilke endringer som bør gjøres for å modernisere og tilpasse åpningstidsbestemmelsene i tråd med de endrede forbrukervanene og for å sikre likere vilkår for aktørene i næringslivet.
- › Redusert engangsavgiften for nye motorsykler og snøscootere med i gjennomsnitt 30 prosent.
- › Fra 1. juli legges engangsavgiften for kjøp av nye motorsykler om i miljøvennlig retning. Motoreffekt og stykkavgift fjernes som avgiftskomponenter, og det innføres en CO2-komponent. Endringen gjelder motorsykler som har registrert CO2-utslipp.
- › Årsavgiften for campingvogner er fjernet.
- › Innført fritak for mva på batterier til og leasing av elbiler
- › Amatørbygde kjøretøyer er fritatt for engangsavgift
- › Gjennomført en foranalyse for å kartlegge konkurransebegrensende reguleringer i tjenesteytende sektor. Analysen gir et grunnlag for å vurdere en fullskala gjennomgang av hele tjenesteytende sektor, etter modell av OECD som anbefalt av Produktivitetskommissjonen. En systematisk gjennomgang vil være tid- og ressurskrevende. Erfaringene bl a fra Sverige er at et slikt prosjekt er meget omfattende.
- › Tax free-kvoten er utvidet ved at tobakkskvoten kan veksles inn i vin.
- › ROT-fradrag er utredet, men da det viste seg å innebære for høye tapte skatteinntekter ble det ikke funnet forsvarlig å innføre. Andre tiltak mot arbeidslivskriminalitet er bedre og mindre kostbart, for eksempel økt handlingsrom for innkjøper til å stille krav i ny lov om offentlige anskaffelser.

Fiskeri og landbruk

En næring i vekst

Fiskeri og havbruk har opplevd sterk vekst de siste årene og har styrket sin posisjon som en av Norges viktigste eksportnæringer. I 2016 eksporterte Norge sjømat for over 91,6 milliarder kroner. Dette er en økning på 17 milliarder fra rekordåret 2015.

Kraftig satsing på marin forskning

Bevilgningene til marin forskning er økt med til sammen 374 millioner kroner i perioden 2014-2017. Innovasjon Norges tilsagn til marin sektor er økt med til sammen 176 millioner kroner i perioden 2013-2015.

Politikk for bærekraftig vekst i havbruksnæringen

Regjeringen ønsker å bidra til utvikling av ny teknologi som kan realisere nye teknologiske konsepter innenfor havbruksnæringen. Vi har fått på plass en prøveordning med utviklingskonsesjoner som går over to år. Ordningen har fått mye oppmerksomhet og antallet søkere er stort. De som får innvilget utviklingskonsesjon får konsesjonen vederlagsfritt inntil konseptet er testet ut og tatt i bruk. Dette er et solid bidrag fra staten sin side for å bidra til vekst og innovasjon i næringen.

Regjeringen har fått vedtatt et nytt vekstsystem for oppdrettsnæringen, som er under gjennomføring. Dagens konsesjonsordning ligger fast, men tildeling av økt produksjonskapasitet vil følge et forutsigbart søknadssystem på objektive tildelingskriterier. Systemet skal sikre forutsigbar vekst på miljømessig bærekraftige premisser. Modeller for beregning av lakselusindusert dødelighet på villfisk er forbedret og testes våren/sommeren 2017, som grunnlag for å ta første beslutning om vekst høsten 2017.

Regjeringen har innført forurenser betaler-prinsippet i havbruksnæringen. For å sikre finansiering av utfisking av rømt oppdrettslaks har regjeringen og havbruksnæringen inngått en forpliktende avtale som innebærer at alle oppdrettere betaler inn en avgift til et fond. Avtalen er underskrevet og trådte i kraft andre halvår 2015.

Havbruksfond

Opprettet et havbruksfond slik at 80% av vederlaget for tildeling av nye konsesjoner tilfaller berørte kommuner og fylkeskommuner.

Markedsadgang

Regjeringen har inngått en avtale med EU om markedsadgang for fisk i tilknytning til forhandlingene om nye EØS-bidrag. Avtalene viderefører en rekke viktige tollfrie importkvoter i EU, men åpner ikke minst for nye tollfrie importkvoter for filetprodukter av sild og makrell. Det er inngått nye EFTA-handelsavtaler med Georgia og Filipinene. Forholdet til Kina er normalisert og forhandlinger med Kina gjenopptas antagelig i 2017. Det pågår forhandlinger med India, Indonesia, Malaysia og Vietnam.

Leveringsplikt

Regjeringen foreslo i Meld. St. 20 (2016-2017) Pliktsystemet for torsketralere å oppheve tilbudsplikten (tidligere leveringsplikten) etter anbefaling fra pliktkommisjonen. Som motytelse ble det foreslått at næringen skulle betale en samlet kompensasjon på 100 millioner til lokalsamfunn som måtte bli berørt. Til tross for klare faglige råd og langvarig behandling klarte ikke Stortinget å enes om en løsning. Av hensyn til fiskerinæringens behov for forutsigbarhet kom regjeringen til at det var riktig å trekke meldingen

Et fremtidsrettet kvotesystem

Regjeringen er for å innføre en samfiskordning i åpen fartøygruppe under 11 meter og åpne for strukturering i lukket fartøygruppe under 11 meter. Det vil være et viktig grep for å sikre en differensiert fiskeflåte hvor de ulike flåtegruppene gis like muligheter. Samtidig ønsker også regjeringen å forbedre slumpfiskordningen for havflåten. Stortinget har ikke ønsket å gjøre nye strukturgrep før man har behandlet kvoteutvalget sin rapport. Regjeringen skal levere melding til Stortinget basert på utredningen til høsten. Her vil man også ta stilling til om strukturerte kvoter skal være tidsbegrenset.

Modernisering av fiskesalgslagsloven

Regjeringen foreslo flere tiltak for å modernisere fiskesalgslagsloven. Forslagene gikk ut på å fjerne fiskesalgslagenes enerett til å fastsette minstepris og å endre loven for å gi verdikjeden større frihet til å velge omsetningsform. Forslagene fikk ikke gjennomslag i Stortinget, det ble i stedet vedtatt å opprette en ekspertgruppe for å se på prisfastsettelsen i førstehåndsomsetning for fisk innenfor dagens fiskesalgslags lov. Regjeringen satte ned ekspertgruppen og mottok rapporten desember 2016. Rapporten inneholdt råd om mer fleksibilitet og forenklinger i systemet med fastsetting av minstepriser, noe som salgslagene og industrien har fulgt opp i fellesskap.

Økt verdiskaping i kongekrabbefisket

Regjeringen ønsker å få størst mulig verdi ut av denne ressursen. Aktive yrkesfiskere som har inntekter fra annet fiskeri, skal få størst krabbekvote. Ulike tiltak vil bidra til et jevnere fiske gjennom året og styrke industriens konkurransekraft.

Et bærekraftig økosystem

Regjeringens satsing på et bærekraftig økosystem er ivaretatt gjennom de årlige kvotereguleringene på fangst av fisk, kongekrabbe, hval og sel. På denne måten sikrer vi at ressursene forvaltes på en måte som sikrer langsiktig og bærekraftig avkastning. Regjeringen gjeninnførte tilskudd for fangst på sel i 2016 som også er videreført i 2017. Beskatningen av sjøpattedyrbestandene er også blitt ivaretatt gjennom de årlige reguleringene.

Fylkesbindinger

Kravet til eierfellesskap ved strukturering i havfiskeflåten er opphevet. Det er åpnet for unntak fra fylkesbindingene ved generasjonsskifte, som gjelder i enkelte torskefiskerier. Senere er fylkesbindingene endret til en regionbinding, unntaket er nå knyttet til region. Nå har verdiene på kvotene i Finnmark også steget, mens tidligere måtte fiskere flytte ut av fylket i et år for å kunne selge uten tap for så å flytte hjem igjen.

Jord- og skogbruk

Det er stor optimisme i jord- og skogbruket. I denne regjeringsperioden har det vært svært gode resultater for landbruksnæringen. For første gang på mange år er trenden positiv, og jordbruket er i en god utvikling. Det har blitt lagt ned færre gårdsbruk enn under forrige regjering. Skogeierne solgte nesten 10,5 mill. kubikkmeter (m³) tømmer til skogsindustrien i 2016. Det er det nest høyeste kvantumet siden 1920-tallet, og bare 100 000 m³ under rekordsesongen 1989/90. Investeringsviljen er stor, og det er økt matproduksjon. Jordbruket ligger an til å få en inntektsvekst på 18,1% fra 2014 til 2017. Det er ikke lengre importbehov for lam, da det produseres mer enn nok lammekjøtt. Det legges ned færre jordbruksbedrifter hvert år enn under den forrige regjeringen. Den positive utviklingen gjenspeiles også i 20 pst. økning på søker tall for landbruksbaserte utdanninger.

Sammenlignet med de siste årene er det i høst slaktet flere rein. Samtidig er gjennomsnittsvektene gått opp både på voksne dyr og kalver.

Forenkling i jordbruket

I Jordbruksoppgjøret 2014 ble det fremmet 29 forenklingsforslag, hvorav 26 ble godkjent av Stortinget. I Jordbruksoppgjørene for 2015 og 2016 ble det inngått avtaler som innebar ytterligere forenklinger. Det er foreslått forenklingstiltak i jordbruksmeldingen Meld. St. 11 (2016-2017) – Endring og utvikling. Flere av disse forslagene ble imidlertid ikke fulgt opp av Stortinget.

Det ble også foreslått flere forenklinger i tilbudet fra staten i årets jordbruksoppgjør. Regjeringen fikk ikke flertall for sitt forslag, og oppgjøret ble sendt tilbake til avtalepartene.

Det er gjennomført en rekke tiltak som fjerning av arveavgift, redusert skatt på gevinst ved salg av landbrukseiendommer og lettelse i inntekts- og formuesskatt. Inkludert budsjettforslagene i 2017 er det beregnet en samlet skattelettelse for landbruket i perioden på 250 mill. kroner. Justert for avgiftsendringer blir nettoeffekten av skatt og avgift en lettelse på ca. 90 mill. kroner.

Kvoteordninger og differensiering av tilskuddssatser

Grensene for konsesjonsfri produksjon av kylling og kalkun ble doblet fra 2015. Taket på melkekvoter er samordnet og økt til 900 000 liter per foretak. Tak på tilskudd til husdyr og strukturdifferensiering av arealtilskuddene er fjernet

Mer mat – mindre stat

Kostnadsreduserende tiltak, bla. endring i regelverk for husdyrkonsesjon og melkekvoter, har styrket norsk jordbruks konkurransevne. Produksjonen har økt samtidig som budsjettoverføringen til jordbruket kun har økt i underkant av 2 pst.

Jordbruksmeldingen viderefører alle de sentrale virkemidlene/grunnpilarene for jordbruket, som distriktstilskudd, fraktordninger, avtalesystemet, inntektsmålet, mål om økt produksjon osv. Disse står like sterkt som målet om kostnadseffektivitet.

Meldingen legger opp til fortsatt landbruk over hele landet gjennom forsterking av kanaliseringspolitikken (korn på flatbygdene på Østlandet, og husdyrproduksjon i distriktene) og større vekt på bruk av utmark.

Selvforsyningsgraden falt fra 53 pst. til 47 pst. med forrige regjering, men har med denne regjeringen økt igjen fra 47 pst. til 49 pst og andelen norske råvarer i kraftfôret har økt med over 10 %.

Stor satsing på skognæringen

Meld. St. 6 (2016-2017) Verdier i vekst – Konkurransedyktig skog- og trenæring har et verdikjedeperspektiv og er regjeringens helhetlige strategi for skogsektoren. Regjeringen har styrking av transportinfrastruktur som et hovedsatsingsområde.

Siden 2013 er bevilgningene til skogsveier økt med nesten 100 pst. og til tømmerkaier med rundt 230 pst. Dette bidrar til reduserte transportkostnader og til økt lønnsomhet og konkurransevne. Regjeringen har også endret kjøretøybestemmelsene for tømmertransport med økning i tillatt totalvekt fra 56 tonn til 60 tonn totalvekt. Fra før, er den tillatte totallengden på tømmervogntog økt fra 22 meter til 24 meter. Prøveordningen med modulvogntog på inntil 25,25 meter og 60 tonn totalvekt ble gjort permanent i 2014.

I Nasjonal transportplan for perioden 2018-2029, er det satt av 300 mill. kroner til utbedring av flaskehalsen på fylkesveger som er til hinder for effektiv tømmertransport.

Regjeringen vil videreføre skogfundsordningen. Mandatet for skogmidlene til Investinor er endret slik at Investinor kan benytte de 500 mill. kroner som er satt av til skogsindustri til investeringer i modne unoterte bedrifter.

Bærekraft i reindriften

Stortingsmeldingen om Reindriftspolitikken legger til rette for en økologisk bærekraftig reindrift og økt produksjon. Strategier og tiltak for at næringen bedre skal kunne utnytte sitt potensiale i en rasjonell og markedsorientert retning, danner grunnlag for at næringens inntekter i størst mulig grad skal skapes ved å selge etterspurte produkter og tjenester til markedet. Dette vil sikre grunnlaget for den unike næringen og kulturbæreren som reindriften er. Regjeringen har fått Stortingets tilslutning til forslag om innføring av individmerking av rein og offentliggjøring av reintall internt for reindriften.

Regjeringen har i tillegg:

- › Slått sammen 3 forskningsinstitutter til 1 (NIBIO) for å sikre et effektivt kompetanse- og forskningsmiljø for å ivareta store samfunnsbehov innenfor landbruk og miljø.
- › Styrket forskningsinnsatsen innenfor bioøkonomi, for å bidra til økt verdiskaping i biobaserte næringer.
- › Slått sammen Statens landbruksforvaltning og Statens reindriftsforvaltning til Landbruksdirektoratet
- › Redusert antallet organisatoriske nivåer i Mattilsynet.
- › Foreslått å oppheve konsesjonsloven, boplikten, delingsforbud og priskontroll. Forslag om endring av reglene om konsesjonsplikt, odlingsjord, priskontroll, og driveplikt er behandlet i Stortinget som bl.a. vedtok å heve arealgrensene for konsesjonsplikt, boplikt og odlingsjord, å oppheve priskontroll ved erverv av rene skogeiendommer og forenkle reglene om driveplikt. Det har i perioden ikke vært flertall på Stortinget for å oppheve Odelsloven, priskontroll, konsesjonsplikt, eller boplikt, men de vedtatte endringene vil gi bonden en større råderett over egen eiendom.
- › Redusert skattesats på gevinst ved salg av virksomheter i jordbruket til ordinær kapitalbeskatning. Ved salg innenfor nærstående familie er gevinsten fortsatt skattefri.
- › I budsjettet for 2017 ble det foreslått at også AS kunne få jordbruksfradrag ved skatteligningen. Dette gikk ikke gjennom i Stortinget. Det er ikke åpnet for en fondsordning i jordbruket etter modell av skogbruket, da dette er vurdert som et lite målrettet tiltak sammenlignet med direkte støtteordninger.
- › Regjeringen jobber videre med sikte på å likebehandle bønder og reineiere når det gjelder avgifter på driftsmidler.

- › Gjennom jordbruksavtalen har det årlig blitt avsatt midler til kompetansehevende tiltak i landbruket, og fra 2018 har regjeringen foreslått at det etableres en nasjonal modell for agronomiopplæring for voksne (voksenagronomen)
- › Det er åpnet for begrenset alkoholsalg tilvirket i egen virksomhet.
- › Regjeringen er opptatt av å styrke dyrevelferden og kampen mot dyrekriminalitet. Derfor har vi videreført prøveprosjektet med dyrepoliti til også å gjelde Rogaland. I revidert nasjonalbudsjett for 2017 er det foreslått utvidelse av prøveprosjektet til også å omfatte Østfold.
- › I Pelsdyrmeldingen er det stort fokus på og viktige tiltak for å bedre dyrevelferden.
- › Forskrift om hold av høns og kalkun er endret og innskjerpet når det gjelder bestemmelser om hold av kalkun. Det kreves oppdatert kompetanse om dyrevelferd hos dyreholder og det er lagt til et nytt kapittel med spesielle krav til hold av kalkun til kjøttproduksjon.
- › Regjeringen har åpnet for privat hold av 19 forskjellige arter av krypdyr.
- › Regjeringen har lagt fram en nasjonal jordvernstrategi, og tall fra KOSTRA viser at årlig omdisponering av dyrka mark er redusert.
- › Tømmerhogsten til industrielle formål har steget med om lag 2 millioner kubikkmeter siden regjeringen tiltrådte i 2013, og forventes å nå 11 millioner kubikkmeter i 2017. Deler av økningen kan sees i sammenheng med den rekordstore satsingen denne regjeringen har hatt på å styrke byggingen av skogsveier, kaier og annen infrastruktur i skogbruket.
- › Større vekt på klimapolitiske målsetninger i forvaltningen av norske skoger betyr i praksis at vi må styrke skogens karbonlager samtidig som vi sikrer bærekraftig langsiktig ressursutnyttelse ved å legge til rette for økt skogproduksjon ved skogplanting, skoggjødsling og andre relevante skogskjøtseltiltak. Skogeiernes investeringer i langsiktig skogproduksjon har økt betraktelig de siste årene, og antallet utsatte skogplanter har ikke vært høyere siden årtusenskiftet. Det ble gjødslet nesten ca. 84 000 dekar i 2016, noe som er en tidobling i forhold til historisk nivå.
- › Statskog SFs skogsalg er videreført under denne regjeringen. Regjeringen har åpnet for at salget kan utvides med ytterligere 150 000 dekar utover de om lag 600 000 dekar som opprinnelig var planlagt solgt under den forrige regjeringen. Salget fører til styrket økonomi i foretaket, styrket næringsgrunnlag for private skogeiere, og bidrar til skogvern. Så langt er det solgt 385 000 dekar, mesteparten til lokale skogeiere.
- › En rekke strukturtiltak og andre kostnadsreduserende tiltak er iverksatt for å styrke norsk jordbruks konkurransevne, også i forhold til konkurranse fra import. De senere årene er det ikke inngått handelsavtaler som har gjort det nødvendig med direkte større omlegginger av jordbrukspolitikken.

Sikkerhet og forsvar

Et forsvarspolitisk taktskifte

I en ny og mer utfordrende sikkerhetspolitisk situasjon trenger Norge et troverdig forsvar med balanse mellom oppgaver, struktur og ressurser. Regjeringen har ønsket en ny åpenhet og realisme rundt status og utfordringer for Forsvarets operative evne. Dette har bidratt til en reell forsvarsdebatt for første gang på svært lenge, en debatt som har gitt økt fokus på forsvarssaken.

Regjeringen la i 2016 frem en Langtidsplan for forsvarsektoren som ga Forsvaret et historisk økonomisk løft. Sammenlignet med budsjettnivået ved inngangen til planperioden skal Forsvaret tilføres 180 milliarder kroner ekstra over de neste 20 årene, og det årlige budsjettnivået øke med over 7,5 milliarder frem til 2020. Langtidsplanen ble vedtatt med bredt flertall i Stortinget og legger grunnlaget for et fremtidsrettet og bærekraftig norsk forsvar med nødvendig kampkraft og langsiktig økonomisk bærekraft. Et forlik med stort flertall i Stortinget sikrer nødvendig forutsigbarhet i gjennomføringen. For første gang på lenge er det vedtatt en forsvarsstruktur med en realistisk og reell finansiering og fokus på hovedoppgavene: Å styrke forsvarsevnen og verne landet.

Arbeidet med å styrke Forsvarets operative evne, aktivitet og tilstedeværelse har stått sentralt så langt i denne stortingsperioden, og det vil fortsette i årene fremover. Summen av de grepene regjeringen har gjort i perioden 2013–2016 og den profilen som er lagt i den nye langtidsplanen, vil gi et forsvar med betydelig økt forsvarsevne og reell balanse mellom oppgaver, struktur og økonomi. Investeringer i strategiske kapabiliteter som kampfly, maritime patruljefly, ubåter og moderne etterretningskapasiteter er viktig både til forsvar av Norge og som bidrag til NATO. Dette blir høyt verdsatt av våre allierte.

Styrking av forsvarsbudsjettet

Regjeringen har økt forsvarsbudsjettet hvert år i perioden og har forpliktet seg til en ytterligere vesentlig styrking i årene som kommer. For 2015 var den reelle økningen i budsjettet om lag 3,3 pst., mens budsjettet økte videre med over 9 pst. i 2016. Budsjettøkningen bidro til anskaffelse av kampfly, til samfunnssikkerhet i Norge, del-takelse i operasjoner i utlandet og økt aktivitet i nordområdene

Regjeringen følger opp den vedtatte langtidsplanen med en kraftig bevilgningsøkning i 2017, med en styrking på 2,2 milliarder kroner. Forsvarsevnen må være bærekraftig og bygges på en solid grunnmur. Vi prioriterer økt tilgjengelighet og utholdenhet i Forsvaret ved å styrke vedlikeholdet, anskaffe reservedeler og bygge opp beredskapsbeholdninger. Det vi har må fungere.

Med grunnmuren på plass får vi et bærekraftig og leveransedyktig forsvar hvor aktiviteten og investeringene skal øke ytterligere i årene fremover. Forsvarsbudsjettet har økt fra 44,2 milliarder kroner i 2013 til 51,2 milliarder kroner i 2017.

Mer forsvarsaktivitet i nordområdene

En langt større del av Forsvarets operative aktiviteter gjennomføres nå i nord.

Vi har fra 2016 økt bevilgningen slik at de maritime patruljeflyene flyr flere og lengre tokt. Fra 2016 etablerte og finansierte vi en ordning med permanent tilstedeværelse med ubåt i nord. I tillegg til deltakelsen med en fregatt i hele 2017 i NATOs stående maritime styrke, opprettholder vi seilingsnivået i nord for fregattene. Gjennom tiltakspakken på over 300 mill. kroner i 2016, har Marinens og Kystvaktens fartøyer fått en betydelig bedret teknisk status, og derved økt seiling og et aktivitetsnivå som er det høyeste på flere tiår. På øvelse Flotex 2017 seilte fire av fem fregatter og fem av seks korvetter. I tillegg deltok ubåter, maritime patruljefly, marinejegere og andre ressurser. Øvelsen bidro til en betydelig styrking av den maritime aktiviteten og tilstedeværelsen i nord i 2016.

Fra 2017 øker vi aktivitetsnivået i Panserbataljonen og 2. bataljon ved å øke antall øvingsdøgn fra 26 til 28. Vi har nå også påbegynt etableringen av en kompanistridsgruppe ved Garnisonen i Sør-Varanger og bygger opp Heimevernets struktur i Troms og Finnmark. Dette vil styrke det landmilitære nærværet og -evnen i nord. I tillegg har vi gjennom øvelse Joint Viking i 2015 og 2017, øvd med vesentlige Hær- og HV-styrker i Finnmark og ytterligere styrket det samlede landmilitære nærværet i regionen. Etterretningstjenesten får nye kapasiteter og et stort budsjettløft for å kunne følge aktiviteten i nordområdene.

Lik plikt for kvinner og menn til å verne om sitt land

Da Norge innførte allmenn verneplikt 1. januar 2015, ble vi det første NATO-landet som gir både menn og kvinner lik plikt til å verne om sitt land. I vår tid har Forsvaret behov for mennesker med ulike bakgrunn og kompetanse for å løse et bredt spekter av oppgaver. Allmenn verneplikt gir Forsvaret et grunnlag for å rekruttere de best egnede og mest motiverte unge kvinner og menn fra hele befolkningen.

Ny enhetlig militærordning

Det er vedtatt en ny enhetlig militærordning (personell- og befalsordning) og en innføring av spesialistkorps etter NATO-standard. Dette er en stor, viktig og gjennomgripende personellreform, som vil bidra til å løse

Forsvarets kompetanseutfordringer, som vil føre til økt operativ evne og lavere rotasjon i stillinger, mer gripbart personell i operative strukturer og bedre karriereutvikling for fagspesialister

Norgeshistoriens største forsvarsinvestering

Regjeringen sikrer milliarder for å anskaffe og innfase F-35 kampfly og for å videreutvikle og integrere det norskutviklede missilet Joint Strike Missile. Den nye kampflybasen på Ørland blir bygget ut i raskt tempo for å være klar til å motta de første F-35 flyene, når de ankommer i november 2017. Regjeringen har også besluttet å anskaffe nye ubåter, nye maritime patruljefly og kampluftvern til Hæren. Innføring av nytt langtrekkende luftvern er planlagt.

Militære bidrag til internasjonal sikkerhet og stabilitet

Norge har bidratt med betydelig militær innsats for å bygge internasjonal sikkerhet og stabilitet og bekjempe internasjonal terrorisme. I Afghanistan fortsetter vi å bygge afghanske sikkerhetsstyrkers evne til å forsvare sitt eget land. Norske bidrag til ISAF og Resolute Support Mission har pågått gjennom hele denne perioden. I Mali har vi bidratt til FNs operasjon, MINUSMA, hvor Norge også har vært sentral i å utvikle nye og moderne logistikkapasiteter til FN. Norge bidrar med soldater til kampen mot ISILs brutale terrorvelde. Norske styrker deltar i Irak og i Jordan/Syria, hvor de driver opplæring av og støtter statlige sikkerhetsstyrker og grupper som slåss mot ISIL. Norge bidro også med en fregatt og et kystvaktfartøy til Middelhavet i 2013-2014. Dette var et svært viktig bidrag for å fjerne kjemiske stridsmidler fra borgerkrigen i Syria. I lys av ISILs fremvekst og den langvarige borgerkrigen, hvor også kjemiske stridsmidler har blitt benyttet, har denne operasjonen vist seg å være svært viktig..

Med ett delvis unntak er alle bidragene til internasjonale operasjoner tilleggsfinansiert i tråd med regjeringsplattformen. De har derfor ikke gått utover annen aktivitet i Forsvaret.

Økte bidrag til NATO

I lys av russisk aggresjon mot Ukraina og oppfølging av alliansens vedtak fra toppmøtet i Wales i 2014, er norske bidrag og engasjement styrket. Norge bidrar tungt med luft-, sjø- og landstyrker i NATOs beroligelsestiltak, og har spilt en sentral rolle i å utvikle alliansens militære hurtigreaksjonsstyrker. Hæren. Innføring av nytt langtrekkende luftvern er planlagt.

Vi bidrar med styrker fra Hæren til NATOs nye stående styrker i Baltikum og Polen (eFP) og stiller fartøy til de stående maritime styrkene, blant annet med en fregatt som kommandofartøy gjennom hele 2017. Norge har også deltatt med jagerfly til luftromsovervåking og -kontroll over Baltikum og Island. Regjeringen har fått gjennomslag for viktige norske synspunkter, særlig knyttet til reform av NATOs kommandostruktur og fokus på alliansens maritime styrker og konsepter i den pågående omstillingen av NATO.

Alliert øving og trening i Norge og NATOs store High Visibility Exercise i 2018

Et av NATOs hovedmål er å øve mer, og det styrker norsk sikkerhet at allierte øver og trener i Norge. De siste årene har allierte avdelinger deltatt på en rekke større øvelser i Norge, og enda tettere samarbeid er under utvikling. Blant annet har det amerikanske marinekorpset (USMC) etablert et rotasjonsbasert nærvær for å kunne øve og trene mer systematisk sammen med norske og andre allierte styrker.

I 2018 vil NATO gjennomføre den største militærøvelsen på flere tiår i Norge og norske nærområder. Norge er vertsland for øvelsen. Utgangspunktet for øvelsen vil være kollektivt forsvar, som har vært en av regjeringens hovedprioriteringer i NATO.

Tettere samarbeid med nære allierte

I tillegg til samarbeidet som skjer i NATO har Norge styrket det bilaterale forsvarssamarbeidet med nære allierte som Storbritannia, Tyskland, Nederland og Frankrike. Den nye strategiske situasjonen og utviklingen i Russland har medført at det er stor interesse for utviklingen i norske nærområder og i nord. Fra 2014 har Norge deltatt aktivt i både det britiskledede Joint Expeditionary Force (JEF) og i det tyskledede Framework Nation Concept (FNC).

Samarbeid med nære allierte er også styrket innen sikkerhetspolitikk, herunder i rammen av Northern Group, operativ aktivitet (øvelser, trening og operasjoner, som eksempelvis ny MOU med UK i 2016) og kapabilitetssamarbeid

Utviklingen har også betydd at det nordiske samarbeidet har fått ny dynamikk og en tettere dialog med våre nærmeste naboer, blant annet om krisehåndtering og beredskap. Det er etablert sikre kommunikasjonsnettverk mellom de nordiske ministeriene, både i form av telefoni og videokonferanser. Det er etablert et Nordic-Baltic Assistance Programme (NBAP) for å kunne drive kapasitetsbygging, og det er besluttet å re-etablere forsvarsattachestillingen i Stockholm fra august 2017.

Aktivt samarbeid med EU

Samarbeidet med EU på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området er et viktig element i Norges samlede utenrikspolitikk, og den sikkerhetspolitiske utviklingen i og rundt Europa gjør at dette samarbeidet blir stadig viktigere. Regjeringen videreutvikler samarbeidet med EUs institusjoner og sentrale medlemsland på områder av felles interesse, som stabiliseringsinnsats i Europas sørlige nabolag, forholdet til Russland, samarbeidet i Arktis og utviklingen på Vest-Balkan. Vi prioriterer også norsk deltakelse i EUs sivile og militære operasjoner hvor vi har forutsetninger og ressurser for å bidra.

På forsvarsmateriellområdet har Norge et nært samarbeid med EU, gjennom i første rekke European Defence Agency (EDA). Vi deltar i flere arbeidsgrupper og på styrenivå, og bidrar også finansielt. Vi legger vekt på å videreføre dette samarbeidet som vil bidra til å styrke Europa som strategisk aktør, også innenfor NATO. Norge vil også delta i EUs forsøksprogram for forsvarsrelatert forskning og utvikling.

Norge har siden 2015 deltatt i Operasjon Triton og Operasjon Poseidon i regi av EUs grensekontrollregime Frontex. Bidraget til Operasjon Triton gjennomføres med et sivilt innleid fartøy (Siem Pilot) og norsk politi og militært personell.

Norge var en del av et nordisk bidrag til EU Battle Groups fra januar til juni i 2015, med om lag 60 personell på beredskap.

Bedre ivaretagelse av våre veteraner

Regjeringen har bedret ivaretagelsen av våre veteraner ved å sikre større forutsigbarhet i utbetalingene av økonomisk kompensasjon og styrket oppfølgingen av veteranene i sivil sektor.

Regjeringens politikk knyttet til anerkjennelse og ivaretagelse av personell i internasjonale operasjoner involverer syv departementer og et samarbeid på tvers av samfunnssektorer. De aller fleste av oppfølgingsplanens 27 tiltak er på det nærmeste ferdigstilt. Tiltakene er rettet mot personellet og deres familier, i tillegg til kommunikasjon, informasjon, kompetanse og koordinering fra myndighetsnivå via fylkesnivå og til kommunalt nivå. En mulig ny ordning for krigspensjon er under utredning.

Regjeringen innførte i anledning markeringen av frigjøringsjubileet i 2015 en minnemedalje, «Takk for din innsats 1939-45», for å hedre helter fra andre verdenskrig. Mange som gjorde en viktig innsats under andre verdenskrig har ikke fått den oppmerksomheten og anerkjennelsen de fortjener. Det gjelder ikke minst mange som bidro på sivil side, herunder kvinnelig motstandsarbeid. Så langt er om lag 1240 minnemedaljer tildelt.

Mer beredskap, øving og trening i Heimevernet

Regjeringen har sørget for økt trening av innsatsstyrkene i Heimevernet fra 2014 og innført ekstra øvelser for Hæren og Heimevernet i nord fra 2015. HVs områdestruktur øver og trener mer, og målet om at 62 pst av områdestrukturen skal trene hvert år, ble innfridd i 2014 – to år før planen.

90 pst av innsatsstyrkene trener årlig og Heimevernets operative evne øker gjennom innføring av nye våpen og annet materiell i hele strukturen. Investeringer for over en halv milliard i nye feltvogner er iverksatt.

Forbedring og effektivisering i forsvarssektoren

Det er gjort endringer og forbedring i organiseringen av Forsvarsdepartementet og gjennomføres omfattende effektivisering i stabs-, støtte- og ledelsesfunksjoner i alle etatene i sektoren. Modellen med integrert strategisk ledelse av FD og Forsvaret videreføres.

Totalforsvar, styrket beredskap og samarbeid

Det har etter 22. juli 2011 vært en prioritert oppgave å styrke og forbedre samarbeidet mellom Forsvaret og politiet, og det er iverksatt en rekke tiltak. Den nye langtidsplanen 2017-2020 innebærer ytterligere styrking og forbedring av samarbeidet. Det samarbeides godt sammen på alle nivåer i politiet og Forsvaret.

Forsvarets evne til å bistå politiet er styrket ved at Marinejegerkommandoen sammen med Forsvarets spesialkommando nå står på nasjonal beredskap. Responstid for helikopterstøtte ble i 2015 redusert fra to timer til en time.

Beredskap for støtte til politiet for maritim kontraterror mot skip i fart (MKT SIF) i kystnære farvann er reetablert og iverksatt med Sea King og Bell 412. FD har sammen med JD etablert ny nasjonal og felles kontraterrorøvelse - «Øvelse Nordlys».

En ny bistandsinstruks som innebærer en kraftig forenkling og effektivisering av rammene for Forsvarets bistand til politiet i en krisesituasjon er vedtatt.

Ny instruks for Kystvaktens utøvelse av politimyndighet er vedtatt.

Det er opprettet et nytt felles kontraterrorsenter med personell fra Etterretningstjenesten og Politiets sikkerhetstjeneste, samt et nasjonalt Felles cyberkoordineringssenter med personell fra E-tjenesten, PST, Kripos og Nasjonal Sikkerhetsmyndighet. Det har vært vurdert om det også skulle legges operative oppgaver til Felles kontraterrorsenter, men det har så langt ikke blitt ansett hensiktsmessig.

Regjeringen har forbedret samfunnets samlede evne til sikkerhet i det digitale rom, og har videreutviklet NSM som det sentrale direktoratet for beskyttelse av informasjon og infrastruktur av betydning for samfunnskritiske og andre viktige samfunnsfunksjoner.

Videreutvikling av totalforsvaret er en av regjeringens fire prioriterte områder for den videre utvikling av Forsvaret. Det sivile samfunns støtte til Forsvaret tillegges ny vekt. Det er igangsatt prosesser med flere sentrale departementer for å ivareta dette hensynet. Det nasjonale beredskapssystemet er revitalisert.

Ny sikkerhetslovgivning

Regjeringen har lagt frem forslag til en ny, bredere og mer moderne sikkerhetslov. Forslaget vil sørge for at vi har de nødvendige virkemidlene for å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser. Loven tar inn over seg endringer i trusselbildet, teknologi og samfunnet rundt oss.

Regjeringen har allerede gjort flere nødvendige grep på dette området. I 2016 la vi frem forslag til endringer i sikkerhetsloven om blant annet reduksjon av antall klareringsmyndigheter. Flere av endringene trådte i kraft 1. januar i år.

Som ytterligere tiltak for forebyggende sikkerhet, har regjeringen i tillegg lagt frem og fått vedtatt en ny lov som beskytter og kontrollerer sensitiv informasjon om områder, objekter og bunnforhold, som kan være skadelig for norske sikkerhetsinteresser om den blir tilgjengelig for uvedkommende.

En høykompetent og internasjonalt konkurransedyktig norsk forsvarsindustri

Regjeringen gjennomfører historisk store investeringer i nytt og moderne materiell, som også kommer norsk industri til gode. Norsk industri leverer allerede til F-35-programmet og har et ytterligere stort potensial der. Vedtatte investeringer i maritime patruljefly, luftvern og materiell til Hæren åpner for gjenkjøp fra norske bedrifter. Den strategiske samarbeidsavtalen med Tyskland om anskaffelse av nye ubåter legger til rette for tett samarbeid og milliardkontrakter for norske leverandører.

Regjeringen la i 2015 frem Nasjonal forsvarsindustriell strategi om forholdet mellom forsvarssektoren og forsvarsindustrien. Regjeringens hovedmål med er å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser gjennom å opprettholde og videreutvikle en internasjonalt konkurransedyktig norsk forsvarsindustri.

Helse og omsorg: Pasientenes helsetjeneste

Regjeringens mål har vært å skape pasientens helsetjeneste. En helsetjeneste der pasienten møtes med respekt, der det er dialog og der pasienten har medbestemmelse. I pasientenes helsetjeneste skal det ikke tas en beslutning om deg, uten deg. Vi sa at ventetidene skulle ned og kvaliteten skulle heves. Dette har vi blant annet fått til gjennom å ta i bruk mangfoldet i tjenestetilbydere, innføring av pakkeforløp og opptrappingsplaner og ved å gi den gitt den enkelte pasient mer makt.

Kortere ventetid for pasientene

Den ordinære venteliste-statistikken, som måler tid til oppstart av helsehjelp, viser at ventetiden gikk ned i perioden 2013–2015 og fortsatte å falle i 2016.

- › Ventetiden er redusert med 14 dager i 2016 sammenliknet med 2013. Gjennomsnittlig ventetid for alle tjenesteområder var 60 dager. For første gang er den nasjonale gjennomsnittlige ventetiden under det gamle målet på 65 dager.
- › Ved utgangen av 2016 var det 205 000 som ventet på å få starte sin behandling, det er 70 000 færre enn på samme tid i 2013.
- › Trenden med fallende ventetider bekreftes også av et annet ventetidsmål: Ventetiden fra henvisningen er mottatt i sykehuset, til pasienten har gjennomført en bestemt behandlings- eller utredningsprosedyre. Denne ventetiden har i gjennomsnitt blitt 9 dager kortere fra 2013 til 2016.
- › Regjeringen har innført indikatoren ”pasienter med passert tentativ tid til kontakt” for å få mer informasjon om forløpet til pasienter som er til utredning, behandling eller oppfølging. Den første publiseringen viser at sykehusene holder 9 av 10 av avtalene med pasientene.

Den positive utviklingen i ventetidene skyldes først og fremst en betydelig innsats fra de som jobber i sykehusene. Men det skyldes også styrkede sykehusbudsjetter, mer mangfold og bedre pasientrettigheter. Tydeligere krav til resultater og større frihet til sykehusene er også viktig.

Regjeringen har fjernet aktivitetstaket for sykehusene som la en begrensning på hvor mange pasienter sykehusene kunne behandle, og økt den innsattsstyrte finansieringen fra 40 % til 50 % i sykehusene for å gjøre det mer lønnsomt å behandle flere pasienter. Sykehusene har fått beskjed om å lære av de avdelingene som har lyktes i å redusere ventetiden. Sykehusene har samtidig fått større fleksibilitet til å bruke nytt medisinsk-teknisk utstyr og bygninger ved at de skal kunne inngå leieavtaler på inntil 100 millioner. Dette gir sykehusene mulighet til å utnytte kapasiteten og ressursene bedre.

Økt valgfrihet for pasienter

Regjeringen har innført fritt behandlingsvalg. Reformen har tre søyler; valgfrihet for pasientene, mer kjøp av ledig kapasitet hos private og ideelle, og større fleksibilitet for mer effektive, offentlige sykehus. Fritt behandlingsvalg er nå innført innenfor rus og psykisk helse, samt for noe annen behandling. Innen utgangen av mai 2017 hadde 3605 pasienter benyttet seg av ordningen. Bruken øker stadig. Vi ønsker å utvide ordningene til å gjelde flere behandlinger.

Bedre tilbud til kreftpasienter

Kvaliteten i behandlingen av pasienter som har kreft, eller der det er mistanke om kreftsykdom, er bedret.

- › Pakkeforløp for behandling av 28 ulike krefttyper ble innført i 2015. Dette er standardiserte, faglige retningslinjer for utredning og behandling, som gir mer forutsigbarhet og raskere behandling. Innføring av koordinatører sikrer at pasientene vet hvem de kan kontakte ved spørsmål og hvor i forløpet de er. I 2016 kom 77 % av pasienter med mistanke om kreft inn i et pakkeforløp, og 70 % fikk undersøkelser og behandling innenfor tidene som er bestemt.
- › Bedre samarbeid mellom sykehus og fastleger når fastleger henviser med mistanke om kreft.
- › Tverrfaglige diagnosesentre, for rask avklaring av kreftsykdom er etablert i alle helseregioner.
- › Vi har innført rett til kontaktleger på sykehus for pasienter med alvorlige lidelser, slik som kreft.
- › Utarbeidet en handlingsplan på kreftområdet

Styrking av arbeidet innenfor rus og psykisk helse

Rusavhengige og mennesker med psykiske helseutfordringer skal ha et verdig og godt helsetilbud. Regjeringen prioriterer tilbudet til disse gruppene høyt, og har blant annet satt som rettesnor at budsjettene til rusbehandling og psykisk helse hver for seg skal vokse mer enn somatikk. Rapportering viser at regelen har en effekt på prioriteringer i helseregionene, særlig på rusfeltet. Regjeringen har lagt frem en opptrappingsplan for rus, der planen er å bruke 2,4 mrd. kroner i perioden 2016-2020. Planen er fulgt opp i budsjettet for 2016 og 2017.

- › I alt 20 pakkeforløp innen psykisk helse og rus er under utarbeiding. Innen 2020 vil alle planlagte pakkeforløp være implementert.

- › I løpet av 2014/2015 ble det i alt kjøpt om lag 200 nye plasser innen TSB, i tillegg til at kapasiteten ved noen av de allerede eksisterende avtaler ble utvidet innfor rammen av den enkelte avtale.
- › Hindret at poliklinisk oppbygging går på bekostning av døgnbehandling der det trengs. Samdata-rapporten for 2015 viste en økning både i antall døgnplasser og i polikliniske konsultasjoner.
- › Sikret at flere rusavhengige får en individuell plan og oppfølging av koordinator ved å inkludere det som en del av måloppnåelsen for tilskuddsordninger. Individuell plan inngår også i den nye retningslinjen for tverrspecialisert rusbehandling.
- › Besluttet å innføre kompetansekrav i helse- og omsorgstjenesteloven, som reverserer de rødgrønnes profesjonsnøytrale regelverk. Psykolog skal inngå blant disse.
- › Satset på helsestasjons- og skolehelsetjenesten. I årene 2014-2017 er det bevilget over en milliard kroner for å styrke tjenesten, og gi et bedre tilbud til barn, unge og deres familier. Tall fra SSB viser rekordvekst i antall ansatte med 418 nye årsverk fra 2015-2016. Det har gitt økning i helsesøstre, jordmødre, sykepleiere og fysioterapeuter. Dette er den største økningen noensinne.
- › Satset på å rekruttere psykologer i kommunalt psykisk helse- og rusarbeid, fra 130 psykologer i 2013 til nær 400 i 2016. For 2017 er det bevilget total 155 mill. kroner til denne rekrutteringen. Tilskuddsordningen for å sikre flere psykologårsverk i kommunen er økt fra 300 000 til 400 000 kr.
- › Oppnevnt et lovutvalg som skal se på tvangsregelverket i hele helse- og omsorgstjenesten. Etablert kvalitetsindikatorer for bruk av tvang som gjør det mulig å følge utviklingen over tid. Styrket oppfølgingen av kontrollkommisjonen for å sikre pasientenes rettsikkerhet og medbestemmelse. Fått vedtatt lovendringer som sikrer økt selvbestemmelse og rettsikkerhet i psykisk helsevern.
- › Opprettholdt forbudet mot bruk og besittelse av narkotika

Tydeligere nasjonal styring av sykehus-Norge

Regjeringen la frem en nasjonal helse- og sykehusplan for Stortinget høsten 2015. Den gir en demokratisk, politisk og faglig forankring av utviklingen av fremtidens sykehus og fastsette modeller for ulike typer sykehus. Vi vil ha en desentralisert sykehusstruktur med god kvalitet. Planen definerer minstekrav til innhold i akuttsykehus og understreker nødvendigheten av at sykehus samarbeider i "team" for å sikre kvalitetsmessig godt tilbud til befolkningen. Ingen sykehus blir nedlagt som følge av nasjonal helse- og sykehusplan.

- › Flere viktige funksjoner styrket på nasjonalt nivå gjennom opprettelsen av nasjonale foretak for bygg, innkjøp og IKT.

- › Lagt frem tre årlige meldinger til stortinget om kvalitet og pasientsikkerhet.
- › Lansert pasientsikkerhetsprogrammet ”I trygge hender 24/7” (2014-2018). Som ledd i programmet kartlegger alle helseforetak pasientsikkerhetskultur og omfang av pasientskader, og iverksetter forbedringstiltak. Fem kommuner deltar i pilotene «pasientsikker kommune».
- › Helseregionene har fått oppdrag om å redusere ikke-medisinsk begrunnet forskjell i kvalitet og tilbud til pasientene.
- › Den første statusrapporten om hjernehelse er utarbeidet av Helsedirektoratet og det er arrangert et toppmøte om hjernehelse 21. mars 2017. Regjeringen lanserte i mars 2017 at det skal utarbeides en strategi for hjernehelse.
- › Regjeringen har sikret gjennomføring av flere store nye sykehusbyggprosjekter som bidrar til å styrke kvaliteten i tjenesten. Dette gjelder fullføring av Sykehuset Østfold Kalnes, del 2 av det nye barne- og ungdomssjukehuset i Helse Bergen, den siste delen av utbyggingen ved Sykehuset i Vestfold, oppgraderings- og vedlikeholdsinvesteringer ved Oslo universitetssykehus, etablering av PET-senter ved Universitetssykehuset i Nord-Norge, nytt sykehus i Kirkenes, nytt sykehus i Stavanger, nytt sykehus på Brakerøya i Drammen, oppgradering og modernisering av sykehuset i Førde, nytt psykiatribygg ved Sørlandet sykehus og oppgradering av sentralblokk i Helse Bergen. I tillegg er nytt Helgelandssykehus og nytt sykehus på Hjelseth ved Molde under planlegging.
- › Sykehusene har sammen med arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonen lyktes med å utvikle nye tiltak for å redusere bruken av deltid i sykehusene.
- › Skal legge frem pakkeforløp for hjerneslag i 2017, etter modell av pakkeforløp for kreftområdet.
- › Etablert tre store nye helseforskningsprogram i Norges forskningsråd på behandling/ diagnostisering/ rehabilitering, folkehelse og tjenesteforskning for å øke kvaliteten på disse områdene.
- › Regjeringen etablerte fra 2016 et nytt program for klinisk behandlingforskning i spesialisthelsetjenesten som skal bidra til en mer forutsigbar finansiering av større nasjonale kliniske studier, og gi flere pasienter mulighet til å delta i utprøvende behandling.
- › Utreddet organisering av det statlige eierskapet til spesialisthelsetjenesten, regjeringen vil komme tilbake til oppfølgingen av dette.
- › Skal gjennomføre pilotprosjekt for ParkinsonNet i Oslo/ Akershus og Rogaland 2017-2019. Formålet er å utvikle bedre tjenester til pasientgrupper med kroniske sykdommer.

- › Besluttet etablering av en permanent uavhengig undersøkelseskommissjon for uønskede hendelser
- › Foreslått å utvide varslingsordningen for alvorlige hendelser til å gjelde hele helsetjenesten, også helse- og omsorg i kommunene.
- › Gitt helseforetakene i oppdrag å etablere legemiddelfrie behandlingstilbud i psykisk helsevern. Legemiddelfrie behandlingstilbud er nå på plass i alle regioner.
- › Mottok Helseomsorg21-strategien i 2014, og la frem regjeringens handlingsplan for oppfølging av denne i 2015. Visjonen for Helseomsorg21 er hvordan kunnskap, innovasjon og næringsutvikling skal sikre bedre folkehelse.
- › Økt ISF-satsen fra 40 til 50 prosent i budsjettet for 2014.
- › Vedtatt innføring av fritt rehabiliteringsvalg. Lovendringen trår i kraft før sommeren.
- › Iverksatt et prosjekt med psykiatriambulanser i 2014-2017. Prosjektet skal evalueres.

Digitalisering og velferdsteknologi

På få år har vi gått fra en situasjon hvor helsetjenestens teknologi besto av mange enkeltstående systemer som ikke kunne snakke sammen til en situasjon hvor de aller fleste aktørene i helsetjenesten kan kommunisere elektronisk. En god digital infrastruktur er en forutsetning for en helhetlig helsetjeneste og et godt tilbud til pasientene. Direktoratet for e-helse ble opprettet 1. januar 2016 for å styrke den nasjonale styringen og øke gjennomføringskraften i digitaliseringen av helse- og omsorgssektoren.

- › Sikret nasjonal utbredelse av kjernejournalen. Det er en elektronisk løsning som samler helseopplysninger for pasienter i Norge, og gir helsepersonell tilgang til opplysningene.
- › I gang med å realisere "Én innbygger – en journal". Har tatt flere steg i utviklingen av en felles nasjonal løsning for pasientjournal og pasientadministrasjon.
- › E-resept er innført i alle regionale helseforetak. Det er nå lagt til rette for at tannleger, jordmødre, fastleger, helsesøstre og andre aktører i helse- og omsorgssektoren skal ta i bruk e-resept.
- › Fremmet forslag om å etablere "pasientenes legemiddelliste" som blir en digital oversikt over legemidlene som hver enkelt bruker.
- › Satt i gang utvikling av elektronisk helsekort for gravide for å styrke svangerskapsomsorgen.

- › Ny elektronisk løsning for refusjon av pasientreiser er lansert, og stadig flere tjenester er under utvikling. I september 2016 var det 1,7 millioner besøkende på helsenorge.no.
- › Åpnet for Nettapotek hvor brukere kan bestille reseptbelagte og reseptfrie legemidler fra norske, godkjente nettapotek og få varene levert hjem på døren.
- › Satset på velferdsteknologi gjennom velferdsteknologiprogrammet. Tyngdepunktet er flyttet fra utprøving og pilotering, og over på innføring og drift i nye kommuner.

Redusert byråkrati i helsetjenestene

Regjeringen har gjennomført en rekke tiltak for å redusere byråkrati og sikre mer effektiv drift:

- › Pasienter får refundert utgifter til sykehusbehandling i andre EØS-land, uten å måtte søke om forhåndsgodkjenning.
- › Fått vedtatt at psykologer skal ha samme adgang som fastleger til å skrive henvisninger.
- › Gitt pasientene direkte tilgang til fysioterapi uten legehenviing.
- › Fått vedtatt at tannleger skal kunne henvise pasienter til spesialisthelsetjenesten. Tannleger som for eksempel får mistanke om kreft i munnhulen, vil nå kunne henvise direkte til spesialisthelsetjenesten.
- › Varslet en omorganisering av den sentrale helseforvaltningen:
 - › Samle fagmiljøer som arbeider innenfor samme eller lignende områder.
 - › Større miljøer vil gi bedre utnyttelse av faglig kompetanse og øke omstillingsevnen
- › Nedsatt et ekspertutvalg som skal vurdere hvordan tilgangen til helsedata for sekundærformål kan bli enklere. Utvalget leverte rapport 1. juli 2017.

Økt kvalitet og kapasitet i omsorgstjenestene

Regjeringen har gjort en rekke grep for å forbedre omsorgstjenestene i Norge, ikke minst for pasientene med sammensatte, komplekse og langvarige behov:

- › Satt i gang arbeidet med "Leve hele livet" – en kvalitetsreform for eldre.
- › Skal arrangere fem dialogmøter rundt omkring i Norge. Finne de gode løsningene som fungerer i praksis – og sørge for at de gjennomføres flere steder i landet. Legger frem en stortingsmelding i 2018.

- › Regjeringen har satt i gang en forsøksordning med statlig finansiering av omsorgstjenestene. Forsøket startet opp i 2016 og gjennomføres i 6 kommuner.
- › Regjeringen har lovfestet rett til heldøgns pleie og omsorgsplass.
- › Regjeringen har styrket investeringstilskuddet til heldøgns omsorgsplasser i omsorgsboliger og sykehjem. Vi har lagt til rette for tilsagn om tilskudd til 10 000 heldøgns omsorgsplasser. Aktiviteten i ordningen har økt vesentlig etter 2013. Kommunene planlegger nå å bygge over tre ganger så mange sykehjemsplasser som årlig ble bygget under forrige regjering. På grunn av de økte satsningene, gikk regjeringen bort fra å etablere en særskilt rentekompensasjonsordning.
- › Fra 2021 er det vedtatt å legge om tilskuddsordningen til heldøgns omsorgsplasser. For å sikre at det bygges flere nye sykehjemsplasser i årene fremover skal det kun gis tilskudd til plasser som gir netto tilvekst av heldøgns omsorgsplasser. Det legges opp til en overgangsordning i 2017-2020 hvor deler av tilskuddet også kan nyttes til reovering og fornying.
- › Egenandelen er redusert for personer som ufrivillig havner på dobbeltrom i omsorgs tjenestene.
- › Lagt frem Demensplan 2020 med en rekke tiltak som bidra til økt kvalitet på tjenestene til personer med demens og deres pårørende. Lovfestet en plikt for kommunene til å tilby dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens fra 2020.
- › Gitt tilskudd til omlag 2200 flere dagaktivitetsplasser i hjemmeboende personer med demens, sammenlignet med 2013.
- › Innført kvalitetsindikatorer for omsorgssektoren bl.a. basert på bruker- og pårørendeerfaringer. Indikatorene skal gi kunnskap om tjenestene som grunnlag for læring og forbedring. I løpet av 2017 vil det bli publisert indikatorer innen ernæring og legemiddelgjennomgang.
- › Mange eldre blir feilmedisinert eller overmedisinert. Regjeringen har fra 1.1.2017 forskriftsfestet en plikt for kommunene til å sørge for systematisk legemiddelgjennomgang for pasienter med langtidsopphold i sykehjem.
- › Utviklet en trykghetsstandard som sykehjemmene kan bruke for å sikre god praksis. Denne piloteres nå på sykehjem i fire kommuner.
- › Satt fokus på forebyggende hjemmebesøk. Det fremmer helse og mestring, og gir eldre mulighet til å leve et aktivt og selvstendig liv også når helsen svikter. Helsedirektoratet utarbeider nå en veileder for forebyggende hjemmebesøk.
- › Etablert et lovkrav om at kommunen skal ha oversikt over alle som har rett til sykehjemsplass og som venter på dette.

- › Gjennomføre en pilot med primærhelseteam. Ved å arbeide i team kan kommunene tilby et bredere og mer samordnet tilbud, bedre tilgjengelighet og riktigere bruk av personellressursene.
- › Innført krav om politiattest i den kommunale helse- og omsorgstjenesten
- › Fremmet og vedtatt en opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering (2017-2019). De statlige stimuleringsmidlene i planen utgjør 200 millioner kroner i 2017, hvorav 100 millioner kroner inngår i kommunenes frie inntekter.
- › Satt ned et utvalg som skal utrede palliasjonsfeltet (lindrende behandling). Bevilget 10 millioner kroner til å styrke tiltak som skal gi økt kompetanse i lindrende behandling og omsorg.
- › I gang med å utarbeide et rammeverk for at interesserte kommuner og regionale helseforetak kan forsøke kommunalt drift av distriktpsykiatriske sentre. Rammeverket er planlagt ferdigstilt våren 2017.

Rett til personlig assistanse

Fra 1. januar 2015 ble det innført en rettighetsfesting av brukerstyrt personlig assistent (BPA). Rettigheten gir flere funksjonshemmede og personer med stort bistandsbehov mer makt og innflytelse over egen hverdag.

Bedre kommunale helsetjenester

Regjeringen har lagt frem en stortingsmelding om primærhelsetjenesten. Det er særlig tre satsningsområder i meldingen: Økt kompetanse, bedre ledelse og teamorganisering. Målet er et bedre tilbud gjennom økt tilgjengelighet og bedre samarbeid. Regjeringen er godt i gang med oppfølging av meldingen.

- › For å sikre bedre og likere kvalitet for hele landet, lovfester vi kompetansekrav til de kommunale helse- og omsorgstjenestene, herunder krav til jordmorkompetanse.
- › Fått vedtatt Kompetanseløft 2020, regjeringens plan for rekruttering, kompetanse og fagutvikling i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Kompetanseløftet består av om lag 50 tiltak med en samlet bevilgning på om lag 1,2 milliarder kroner.
- › Tiltak for å styrke tilgjengelighet, kvalitet og kompetanse i fastlegetjenesten er adressert i stortingsmeldingen om primærhelsetjenesten og kompetanseløftet 2020.
- › Etablert tilskudd til masterutdanning i avansert klinisk sykepleie, som er rettet inn mot sykepleiere i hele den kommunale helse- og omsorgstjenesten.
- › Det satses aktivt på å styrke ledere og ledelse gjennom etablering av kommunal lederutdanning.

- › Avviklet kommunal medfinansiering. Dette var en byråkratisk ordning, som skapte økonomisk uforutsigbarhet for kommunene.
- › I gang med å utvikle bruker- og pårørendeundersøkelser som metode for å få kunnskap om brukeropplevd kvalitet i omsorgstjenestene. Målet er å etablere en nasjonal bruker- og pårørendeundersøkelse.
- › Vedtatt en Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021).
- › Nedsatt et prioriteringsutvalg for den kommunale helse- og omsorgstjenesten.
- › Avviklet diagnoselisten, og laget en mer rettferdig ordning. Egenandelstaket 2 er senket slik at flere får frikort. Vi har økt aldersgrensen for fritak for egenandeler fra 12 til 16 år, slik at 9000 flere barn slipper å betale egenandel. Vi har også automatisert tak 2-ordningen slik at pasientene automatisk får frikort i posten når taket på egenandel er oppnådd.
- › Innført krav om at leger i den kommunale helse- og omsorgstjenesten skal være spesialister i allmenntilmedisin for å bedre kvaliteten på legetjenesten.
- › Økt stønaden til pasienter med betydelige tannhelseproblemer. Resultatet er at om lag 3000 pasienter har fått opptil 30.000 kroner i støtte fra staten.
- › Utvidet den kommunale plikten til øyeblikkelig hjelp døgnopphold til også å omfatte mennesker med psykisk helse- og rusproblemer slik at ikke diagnosen din alene stenger deg ute fra et godt tjenestetilbud.
- › Innført krav til tidlig varsling og styrket samhandling om pasienter som er innlagt i psykisk helsevern og rusbehandling, og varslet at betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter i slike institusjoner innføres fra 2019.

Folkehelse

Regjeringen har lagt frem en folkehelsemelding som viser en tydelig ny retning i folkehelsepolitikken. Psykiske helse skal bli like viktig som fysisk helse i folkehelsearbeidet. Vi mobiliserer for å forebygge ensomhet, senke terskelen for fysisk aktivitet i befolkningen og hindre at barn og unge begynner med tobakk. Eldre skal ha mulighet til å delta i arbeids- og samfunnsniv.

- › Forsøk med utvidet tid til kroppsøving og fysisk aktivitet på ungdomstrinnet er i gang fra høst 2016.
- › Godt i gang med å implementere nasjonal strategi mot antibiotikaresistens og handlingsplan for redusert bruk av antibiotika i helsetjenesten. Salget av antibiotika er redusert med 13,5 prosent i perioden 2012-2016. Bevilger 1,8 millioner kroner i 2017 til å gjennomføre kunnskapsbaserte oppdateringsvisitter (KUPP) med antibiotika som tema.

- › HPV-vaksine/opphentingsvaksine for jenter opp til 26 år innført fra 2016. HPV-vaksine for gutter er varslet innført som en del av barnevaksinasjonsprogrammet fra skoleåret 2018/2019.
- › Innført PrEP som en del av det forebyggende arbeidet mot hiv infeksjoner.
- › Lagt frem Norges første ungdomshelsestrategi (#Ungdomshelse).
- › Lagt frem den første felles strategien for seksuell helse: ”Snakk om det. Strategi for seksuell helse.” Strategien bygger videre på gode tiltak som har ført til historisk lave aborttall og en begynnende nedgang i antall hivsmittede.
- › Lagt frem Handlingsplan for forebygging av selvmord og selvskading 2014-2017. Det overordnede målet med handlingsplanen er å redusere omfanget av selvmord og selvskading i befolkningen.
- › Innført en ny tilsynsordning med tobakksalg og innført nøytrale tobakkspakninger, for å gjøre røyk og snus mindre tilgjengelig og tiltrekkende for barn og unge. Det er også gjort flere lovendringer for å bidra til mindre røyking generelt. Forbudet mot e-sigaretter er vedtatt opphevet.
- › Lansert en handlingsplan for kosthold. Sentrale tema i planen er kosthold relatert til barn og unge, eldre, bærekraft og psykisk helse.
- › Etablert en næringslivgruppe på matområdet. Samarbeidet med matvarebransjen omfatter ulike tiltak og partnerskap for et sunnere kosthold i befolkningen, som ordningen om restriksjon på markedsføring av usunn mat til barn og nøkkelhullmerking.
- › Økt totalt antall studieplasser for Kliniske ernæringsfysiologer gjennom etablering av nytt studie i Tromsø
- › Lagt frem en stortingsmelding om friluftsliv, som blant annet vektlegger samarbeid mellom friluftsråd og frivillige organisasjoner.
- › Etablert et folkehelseprogram. Fordelt tilskuddsmidler i 2017 til fem fylker for å forebygge rusmisbruk og psykiske problemer.
- › Iverksatt tiltak for å forebygge ensomhet blant eldre, blant annet ved å øke støtten til frivillige organisasjoners arbeid med å forebygge ensomhet.

På helse- og omsorgsfeltet har vi også:

- › Bedret tilbudet til pasienter med langvarig smerte- og utmattelseslidelser med uklar medisinsk årsak gjennom en bevilgning på 20 millioner kroner til et pilotprosjekt med tverrfaglige poliklinikker og diagnosesentre i spesialisttjenesten. Forskning på langvarige smerte- og utmattelseslidelser som CFS/ME, borreliose og fibromyalgi er blant områdene som blir prioritert.
- › Omgjort den rød-grønne regjeringens forslag om å avvikle tilskuddsordningen Psykisk helse i skolen, og sikret med det videre satsing på å styrke læringsmiljø, tidlig innsats og kompetanse om psykisk helse i skolen.
- › Femdoblet bagatellgrensen fra 5 til 25 millioner kroner, som betyr at flere legemidler kan godkjennes for forhåndsgodkjent refusjon uten å måtte behandles i statsbudsjettet. Endringen har betydd godkjenning av flere nye legemidler, hvorav flere var for diabetes type 2. Om lag 14000 pasienter er anslått å kunne få tilgang til disse som følge av endringen.
- › Endret loven slik at helsesøstre og jordmødre skal kunne skrive ut alle typer prevensjon til kvinner over 16 år
- › I ferd med å ferdigstille og legge frem en diabetesplan.
- › Lagt frem en legemiddelmelding med fokus på behovet for riktigere bruk av legemidler, involvering av brukere og pasienter, oppdatert kunnskap, tilgjengelighet og finansiering, samt behov for forskning og innovasjon.
- › Lagt frem en femårig nasjonal strategi mot overdoser, utarbeidet av Helsedirektoratet. Et prøveprosjekt med utdeling av Nalokson neseppray i Oslo og Bergen er et av de viktigste tiltakene i nasjonal overdosestrategi.
- › Det er etablert et samarbeid med KS om et løpende planarbeid for å kartlegge og utrede framtidige behov med sikte på videre utbygging av sykehjem og omsorgsboliger innenfor planperioden for Omsorg 2020.
- › Er i ferd med å lage en forskrift om funksjons- og kvalitetskrav i den kommunale fysioterapitjenesten. Formålet er å gi kommunen tydeligere hjemmel for styring av en kommunale fysioterapitjenesten.
- › Vedtatt ny og forenklet forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i hele helse- og omsorgstjenesten
- › Modernisert og forbedret spesialistutdanningen for leger.
- › Sendt ut på høring et forslag om læringsmål for ny legespesialitet i akuttmedisin
- › Innført nøytral merverdiavgift i staten og helseforetakene, slik at private tjenestetilbydere kan bidra til å løse fellesskapets oppgaver

- › Innført nytt prikkdelingssystem, endrede åpningstider for Vinmonopolet og endret reklameforbudet. Åpnet for salg av alkohol på påske-, pinse- og nyttårsaftnen.
- › Stilt krav om økt brukermedvirkning i forskningens ulike faser, både i forskningsprosjekter finansiert av de regionale helseforetakene og Norges forskningsråd.
- › Unødvendige og byråkratiske forbud innført av den rødgrønne regjeringen er blitt stoppet (f.eks. bemanningskrav for solarium, bevillingsordning for tobakk).
- › Lagt frem en stortingsmelding om gen- og bioteknologiloven.
- › Innført ny forskrift om krav til organisering om kommunale legevaktordning, ambulansetjeneste, medisinsk nødmeldetjeneste (akuttmedisinforskriften). Sikret finansiering for videreføring og utvikling av ACT- og Factteam som gir god oppfølging av alvorlig psykisk syke, gjennom et sterkt samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene.
- › Beholdt dagens abortlov.
- › Tillatt bruk av NIPT-blodtesten innenfor dagens strenge vilkår for fosterdiagnostikk.
- › Satt i gang en utredning om kommunene kan tildeles fastlønnstilskudd når fysioterapeuten har driftsavtale. Høringsfrist vår 2017.
- › Vedtatt endringer i fastlege- og abortforskriften. Det betyr at fastleger ikke lenger skal henvise kvinner til abort. Fastlegen skal gjøre nødvendige undersøkelser og sende de medisinske opplysningene sammen med kvinnens begjæring om abort til sykehuset. Ved abort etter 12. svangerskapsuke, skal fastlegen også sende informasjon om grunnene til at kvinnen ønsker abort. Legen skal opplyse kvinnen om at hun kan få informasjon og veiledning om hva samfunnet kan tilby henne, og gi kvinnen den informasjonen, på en objektiv og saklig måte, hvis hun ønsker det.
- › I statsbudsjettet for 2017 ble det lagt frem et forslag om utvidelse av merverdiavgiftskompensasjonsordningen til å inkludere borettslag og eierseksjonssameier som fremstår som et integrert heldøgns helse- og omsorgstilbud i kommunenes lovpålagte tjenesteproduksjon.
- › Regjeringen har videreført og styrket ordningen med behandlingsreiser til utlandet.
- › Anskaffet nye avklarings- og oppfølgingstiltak som gjør det lettere for private og ideelle organisasjoner å samarbeide med NAV om nye og bedre attføringstjenester. Arbeidsrettet rehabilitering inngår i ordningen Raskere tilbake og Helsedepartementets opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering.
- › Anskaffet nye avklarings- og oppfølgingstiltak som gjør det lettere for private og ideelle organisasjoner å samarbeide med NAV om nye og bedre attføringstjenester. Arbeidsrettet rehabilitering inngår i ordningen Raskere tilbake og Helsedepartementets opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering.

Kommunal og modernisering

Regjeringen har i perioden fornyet, forenklet og forbedret offentlig sektor. Lavere oljeinntekter og behovet for nye arbeidsplasser i næringslivet gjør det viktigere enn noen gang at staten og kommunene er omstillingsdyktige og bruker ressursene effektivt. Regjeringen har gjennomført omfattende reformer, styrket lokaldemokratiet, sikret en god kommuneøkonomi og modernisert måten staten jobber på innenfor en rekke områder.

Bedre kommuneøkonomi

Kommunesektoren har hatt en sterk inntektsvekst i 2015 og 2016. Sammen med budsjettoplegget for 2017 gir dette et godt økonomisk fundament for videre utbygging av kommunale tjenester. Kommunene hadde en gjennomsnittlig årlig realvekst i frie inntekter på 2,4 prosent fra 2013 til 2016. Fra 2005 til 2013 var veksten i gjennomsnitt 1,8 prosent. Dersom veksten i frie inntekter måles per innbygger, var veksten i gjennomsnitt 1,3 prosent i perioden 2013–2016, mot 0,6 prosent i perioden 2005–2013.

Det økonomiske resultatet for kommunesektoren i 2015 ble det beste siden 2006 – med et netto driftsresultat på 3,2 prosent. For 2016 ble netto driftsresultat ytterligere forbedret til 4,2 prosent.

I tillegg til høye frie inntekter ble det i 2016 og 2017 bevilget tiltakspakker på 650 millioner kroner til kommuner på Sør- og Vestlandet som har ledighet over gjennomsnittet. Midlene benyttes til vedlikehold og oppgradering av kommunale bygg, veier og anlegg.

Nytt inntektssystem for fylkeskommunene ble innført fra 2015, og nytt inntektssystem for kommunene fra 2017. Disse sikrer at det er bedre sammenheng mellom de oppgavene som skal løses og de inntektene kommunene får overført i statsbudsjettet. Regjeringen har også lagt fram en modell for hvordan kommunene kan få inntekter basert på vekst i det lokale næringslivet, men har foreløpig ikke gjennomført denne endringen i inntektssystemet.

Nye retningslinjer for fordeling av Fylkesmannens skjønnsramme fra 2015 sørger for at kommuner som ikke krever inn eiendomsskatt, ikke lenger straffes økonomisk av staten for dette.

Kommunereform

Regjeringen har i denne perioden gjennomført en kommunereform. Større kommuner kan påta seg flere oppgaver og er bedre i stand til å levere bedre og mer sammenhengende tjenester. Prosessen har pågått i hele stortingsperioden og kommunene har selv hatt lederrollen i arbeidet.

Med Stortingets vedtak i juni 2017 er resultatet i denne regjeringsperioden at 121 kommuner slår seg sammen til 47 nye kommuner. Fra 1. januar 2020 vil det være 354 kommuner i Norge. Arbeidet legger også grunnlaget for at vi kan få flere kommunesammenslåinger i neste stortingsperiode.

Stortinget har også vedtatt en regionreform der dagens 19 fylkeskommuner blir til 11. Det er første gang siden 1860-tallet at det er gjort større endringer i den regionale strukturen i Norge. Regjeringen har nedsatt et ekspertutvalg som skal foreslå oppgaver som kan styrke fylkeskommunenes samfunnsutviklerrolle og gi bedre tjenester for innbyggere og næringsliv.

I forbindelse med kommunereformen overføres en rekke oppgaver til kommunene. De fleste oppgavene overføres fra 1.1. 2020, når hovedvekten av kommunesammenslåingene trer i kraft.

Kommunene som har takket ja til å overta forvaltningsmyndigheten for naturreservater og mindre landskapsvernområder som i sin helhet ligger innenfor en kommune, har fått delegert forvaltningsansvaret. Kommunene har fått adgang til å fastsette snøscooterløyper for fornøyleskjøring, samt å regulere bruken av vannscootere i sjø og vassdrag. Kommunene kan nå behandle søknader om mindre vindkraftanlegg opp til 1 MW etter reglene i plan- og bygningsloven og treffe vedtak om konsesjon til vannkraftverk på inntil 1 MW installert effekt. Ansvar for kollektivtransport kan overføres til fra fylkeskommune til de største kommunene etter søknad og på bestemte vilkår. Justisdepartementet skal i samarbeid med KS utrede hvordan kommunene, gitt at det nasjonale behov for mottaksplasser sikres til enhver tid, kan gis økt innflytelse ved etablering av asylmottak.

I tillegg er det satt i gang eller planlagt flere prøveordninger/ forsøk på ulike forvaltningsområder, herunder barnevern, distriktpsikiatriske sentre og varig tilrettelagt arbeid.

Som en del av kommunereformen har det vært en gjennomgang av statlig styring av kommunene, med sikte på redusert detaljstyring. En rekke tiltak er gjennomført, og Stortinget er orientert om dette i kommuneproposisjonen 2018.

I mars 2017 la regjeringen fram lovforslag for Stortinget om at kommuner som offentlige organer skal kunne reise sak for domstolene om gyldigheten av statlige avgjørelser.

Bedre og raskere planprosesser

Lokaldemokratiet har fått økt gjennomslag i arealsaker.

Kort tid etter tiltredelse gav Kommunal- og moderniseringsdepartementet nye retningslinjer til fylkesmennene, der det ble lagt mer vekt på lokalt selvstyre.

Terskelen for innsigelser er hevet og Fylkesmennene samordner og avskjærer innsigelser som ikke er av nasjonal interesse. Der saker ankes til departementet for avgjørelse er hensynet til lokaldemokratiet blitt sterkere vektlagt. I 2015 ble det innført nye tidsfrister i innsigelsessaker. Femårsregelen for privat detaljregulering ble fjernet. Det ble også gjort endringer i reglene om konsekvensutredninger.

Kommune- og regionreformen vil gi større planfaglige miljøer med økt kompetanse og kapasitet. Nye og større kommuner og fylker vil gi bedre samsvar med arbeids-, bolig-, tjenesteregioner og transportsystemer for bedre samordning, og mer helhetlig planlegging og utvikling. Det gjennomføres tiltak for raskere planlegging av samferdselstiltak, med mål om halvering av planleggingstiden for store prosjekter innen vei og jernbane. Det er satt i gang arbeid med statlig plan for flere store samferdselsprosjekter av nasjonal betydning.

Nye byvekstavtaler skal sikre bedre samarbeid om areal- og transportutfordringer i byene, og blant annet sørge for at arealene utnyttes godt rundt kollektivknutepunktene. Det legges til grunn en samlet ramme på 66,4 mrd. kr til bymiljøavtalene, byvekstavtalene og belønningsordningen. Midlene vil gå til infrastrukturtiltak for kollektivtransport, sykkel, gange og jernbane samt drift av lokal kollektivtransport.

Enklere og rimeligere å bygge bolig

Regjeringen har forenklet regelverk og strammet inn tidsfrister for å gjøre det raskere, rimeligere og enklere å bygge.

Fra 1. juli 2015 ble det mulig å bygge garasje og uthus på inntil 50 kvm uten å måtte søke kommunen, gitt at utbyggingen er i tråd med lovverket og reguleringsplaner.

Halvparten av de minste leilighetene er blitt fritatt fra tilgjengelighetskrav i TEK 10 fra 1.1.2015. I følge Obos betyr det at de minste leilighetene blir flere hundre tusen kroner billigere å bygge.

I januar 2016 ble det innført nye energikrav i byggt teknisk forskrift som gir større mulighet til å bruke elektrisitet til oppvarming. Fra 1. januar 2016 ble det også innført nye regler som gjør det enklere å gjennomføre endringer i eksisterende bygg.

Endringen gjør at mer areal i boliger kan godkjennes som boligareal, noe som også gjør det mulig å leie ut uten søknad.

Regjeringen har gått igjennom byggt teknisk forskrift. Ny, forenklet forskrift trer i kraft 1. juli 2017. Kostnadsbesparelsen er beregnet til opptil 130 000 kroner for mindre leiligheter.

Bygg21 er et samarbeid mellom bygge- og eiendomsnæringen og statlige myndigheter. Målet for samarbeidet er at næringen kan løse utfordringer innenfor bærekraft, produktivitet og kostnadsutvikling.

Boligsparing for ungdom (BSU) er styrket. Regjeringen har doblet grensen for samlet sparebeløp i BSU fra 150 000 kroner til 300 000 kroner og økt grensen for årlig sparebeløp fra 20 000 kroner til 25 000 kroner.

Regjeringen fastsatte i 2016 en ny boliglånsforskrift. Forskriften gjelder frem til sommeren 2018, og skal bidra til en mer bærekraftig utvikling i boligpriser og gjeld. Bankenes fleksibilitet når det gjelder å hensynta boligkjøpernes betalingsevne ivaretas ved at det i forskriften åpnes for at inntil 10 pst. av utlånene hvert kvartal (8 prosent i Oslo) kan være lån som ikke oppfyller alle kravene i forskriften.

Flytting av statlige arbeidsplasser

Regjeringen har sammen med Venstre utarbeidet en plan for lokalisering av statlige arbeidsplasser, som vil bidra til å styrke arbeidsmarkeder i hele landet, og skape nye muligheter både for folk og lokalsamfunn. Planen beskriver drøyt 600 statlige arbeidsplasser som i perioden 2013-2017 er vedtatt flyttet ut eller etablert utenfor Oslo.

Planen beskriver også konkrete planer for å utrede ytterligere etablering av statlig virksomhet i hele landet. Dette omfatter blant annet oppgaver innenfor kunnskapsforvaltning, landbruksforvaltning, investeringer i grønn teknologi og administrative tjenester.

Forenkle, fornye og forbedre offentlig sektor

Alle statlige etater har fått i oppdrag å fjerne tidstyver ved å iverksette forenklingstiltak. Til sammen rundt 1850 innspill om tidstyver skapt av andre statlige virksomheter følges opp av regjeringen og departementene. I statsbudsjettet for 2016 har regjeringen etablert en ny toårig ordning som skal fremme tjenesteinnovasjon i offentlige virksomheter.

Regjeringen samarbeider med KS om et landsomfattende klarspråkprosjekt som skal vare til 2020. I løpet av det første året har nesten 100 kommuner benyttet tiltak i prosjektet. Juridiske tekster danner grunnlaget for mange andre tekster i det offentlige. KMD har derfor inngått en tiårig avtale med det juridiske fakultet på Universitetet i Oslo om å integrere klart språk som del av jusutdanningen. Målet er at jusstudentene skal kunne skrive klare og forståelige juridiske tekster.

For å styrke samarbeidet mellom kommunene og frivilligheten ble det utarbeidet en veileder og informasjonsmaterieell om hvordan man går fram for å bruke frivillige krefter til å løse offentlige oppgaver.

Alkoholloven er endret slik at Vinmonopolet for første gang har vært åpent på nyttårsaften, påskeaften og pinseaften.

Lovendringer for å tillate bruk av Segway er gjennomført. Restriksjonene som hindret proffboksing i Norge er fjernet. Bruk av vannscooter er tillatt utenfor generelle og lokale forbudssoner. Pokerspillet med mindre pengepremier er, innenfor visse rammer, tillatt.

Bedre styring og ledelse

Regjeringen har etablert et program for bedre styring og ledelse i staten. Målgruppen er alle ledere i staten. Programmet jobber for en mer resultatorientert og gjennomføringskraftig statsforvaltning, og har iverksatt en rekke tiltak for å styrke utredningskvaliteten, etatsstyringen og samordningen mellom sektorene. En del av dette programmet er kompetanseheving i strategisk IKT for ledergruppene i departementene og virksomhetsledere i underliggende virksomhet.

Regjeringen har hatt som mål å redusere detaljstyringen i staten og øke handlingsrommet til lederne. Forskningen som har fulgt arbeidet med å lage kortere og bedre tildelingsbrev, viser at antall krav som stilles til virksomhetene fra departementene i gjennomsnitt er blitt redusert med 24 % fra 2012 til 2015. Det er etablert et videreutdanningstilbud i etatsstyring på masternivå ved Universitetet i Oslo.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet fastsatte våren 2016 en ny arbeidsgiverstrategi for staten. Statlige virksomheter skal være moderne og attraktive arbeidsplasser som lykkes med å rekruttere, utvikle og beholde kompetente medarbeidere og løse sine viktige samfunnsoppdrag. I de sentrale lønnsforhandlingene er målsettingen å gi de lokale partene i virksomhetene større ansvar og handlingsrom, samt forenkle og modernisere tariffavtalene. I hovedoppgjøret for 2016 ble dette gjennomført både gjennom en historisk høy pott til lokal fordeling og i form av mandater for videre modernisering av hovedtariffavtalene.

Regjeringen har lagt frem en fornyet og forenklet lov for statens ansatte, som blant annet skal redusere midlertidige ansettelser i staten. Det er etablert et arbeidsgiverråd som skal bidra aktivt i utviklingen av den statlige arbeidsgiverpolitikken, blant annet i sentrale forhandlinger om lønns- og arbeidsvilkår, og i utforming av regelverk.

Mindre byråkrati – bedre tjenester

Antall ansatte i departementene har i perioden 2013-15 gått ned, mens det økte i den rødgrønne perioden. Veksten i direktoratene er mindre enn i forrige periode og i flere sektorer er det gjennomført reformer som bidrar til effektivisering og innebærer en tydeligere rollefordeling.

For å bidra til økt effektivisering, mer vekt på gevinstuttak og bedre beregninger av samfunnsøkonomisk lønnsomhet, har regjeringen vedtatt en ny utredningsinstruks som gjelder for alle statlige tiltak. Den kreves at man ved beslutninger og tiltak må besvare seks enkle spørsmål for å tydeliggjøre hvilket problem som skal løses, at man har et godt nok beslutningsgrunnlag og har vurdert ulike alternativer. Ansvar for effektiv drift og gode prosesser er en vesentlig del av lederansvaret i hver enkelt offentlige virksomhet.

Regjeringen har etablert Regelrådet, som skal granske utformingen av forslag til nytt eller endret regelverk, både lover og forskrifter, som påvirker næringslivet. Regjeringen har også etablert Digitaliseringsrådet, som skal hjelpe statlige virksomheter i å lykkes med digitaliseringsprosjekter

Regjeringen har lagt til rette for økt bruk av private leverandører gjennom innføring av nøytral merverdiavgift i statlige organer. Dette bidrar til at private aktører lettere kan konkurrere om å løse oppgaver som staten selv utfører i dag.

Statens innkjøpssenter er etablert for å redusere kostnader og forenkle innkjøp i staten gjennom bruk av sentrale rammeavtaler. Senteret inngår rammeavtaler for varer og tjenester som mange virksomheter kjøper, uten at det er stort behov for individuell tilpasning. Det muliggjør mer bruk av elektroniske innkjøp og lavere priser.

Regjeringen har besluttet å tilpasse strukturen for fylkesmannsembetene til ny kommune- og regionstruktur, med et felles fylkesmannsembete i Agder, i Trøndelag, i Oppland og Hedmark, i Telemark og Vestfold, i Hedmark og Oppland og i Oslo/Akershus, Buskerud og Østfold. Dette vil styrke embetenes mulighet til å ivareta sine viktige oppgaver.

Digitalisering

Regjeringen har lagt frem en stortingsmelding om IKT-politikken, Digital Agenda for Norge, som tydeliggjør hvordan digitalisering skal bidra både til å øke vekstevne og produktivitet i samfunnet og forenkle og forbedre offentlig sektor. Meldingen varsler et temposkifte for digitaliseringen i Norge. I denne meldingen blir det for første gang beskrevet hvordan samarbeidet mellom stat og kommune skal styrkes på digitaliseringsområdet.

Blant annet er følgende digitaliseringstiltak gjennomført i denne perioden:

- › Sikker digital postkasse er innført. Den er tatt i bruk av 413 offentlige virksomheter. Over 1,6 millioner innbyggere har nå digital postkasse. Over tid vil den erstatte de 125 millionene med brev som offentlig sektor sender hvert år.
- › eSøknad for bostøtte i Husbanken fjerner behov for 50 000 timer i året med punching av data hos kommunene og gjør at innbyggere raskt kan se om de kan få bostøtte eller ikke.
- › Husbanken har utviklet digitale løsninger som har stor betydning for brukerne. Nå kan folk søke bostøtte og startlån digitalt på mobilen eller nettbrettet.
- › Kartverket har gjort en rekke kart gratis tilgjengelig i åpne formater siden 2013. Adressedata er gjort tilgjengelig gratis fra mars 2015.
- › Ny A-melding gjør at fem skjemaer til tre statlige etater blir til én enkelt månedlig rapportering. Dette sparer næringslivet for om lag 600 millioner årlig.
- › Etablert e-tinglysning i Kartverket, som både vil gjøre eiendomshandel enklere for innbyggere og eiendomsmeglere, samt spare mye unødvendig ressursbruk for medarbeiderne i Kartverket. Ny detaljert høydemodell vil bidra til bedre beredskap og forebygging mot flom og skred, og bedre kartleggingsgrunnlag for skog, natur- og mineralressurser.
- › Lansert Digital grunnbok, som gjør at innbyggere og næringsliv enkelt kan sjekke heftelser på eiendom på www.seeiendom.no. Tidligere fikk Kartverket om lag 1500 telefoner hver dag om dette.
- › Det er etablert en medfinansieringsordning for å stimulere små og mellom store statlige ikt-prosjekter med høyt samfunnsøkonomisk gevinstpotensiale.
- › Gjennomført Program for digital deltakelse, i samarbeid med frivillige organisasjoner og næringsliv, for å sikre at alle innbyggere får muligheten til å ta del i den digitale hverdagen. Dette følges opp med et samarbeid om digitale opplæringstilbud med folkebibliotekene i alle kommunene i landet

Den felles påloggingen til offentlige tjenester, ID-porten, er videreutviklet og har vokst kraftig. ID-porten gir tilgang til over 1000 ulike tjenester. Veksten har vært mulig blant annet fordi det er gjort i samarbeid med markedsbaserte eID-løsninger.

Personvern og sikkerhet er nødvendige forutsetninger for å lykkes med digitalisering og har en sentral plass i regjeringens ikt-politikk. På personvernområdet vil EUs nye personvernforordning snart tre i kraft og legge nye og strengere føringer for både næringsliv og offentlig sektors bruk av personopplysninger. Norske myndigheter har arbeidet for å påvirke viktige EU-beslutninger, blant annet innretningen av den nye Privacy Shield-avtalen som regulerer bruk av personopplysninger mellom Europa og USA. Norge også har tatt opp spørsmål knyttet til den svenske FRA-loven med svenske myndigheter.

KMD publiserte i 2015 retningslinjer om innsynslogging. Retningslinjene forklarer hva som er hensikten med innsynslogging, og gir anbefalinger om hvordan innsynslogging (sporbarhet) og innsyn i innsynslogger kan og bør gjennomføres. For å ivareta hensynet til skattyters privatliv har regjeringen innført en ordning der skattyter skal kunne se hvem som har søkt på ham eller henne i skattelisten. Endringen ble gjennomført med virkning for skattelisten for inntektsåret 2013.

Regjeringen har ført en aktiv europapolitikk på det digitale området og har blant annet meldt Norge inn i EU-programmene CEF Digital og ISA, som etablerer grensekryssende elektroniske tjenester i Europa til nytte for innbyggere, næringsliv og myndigheter. Regjeringen jobber også for at Norge skal være del av EUs digitale indre marked, følger de pågående prosessene i EU tett og bidrar med innspill og synspunkter i tråd med norske interesser. Regjeringen har også satt digitalisering på agendaen under det norske formannskapet for det nordiske samarbeidet.

Regionalpolitikk

Regjeringen har i februar 2017 lagt frem en stortingsmelding om bærekraftige byer og sterke distrikter. Der fremmes tiltak som vil sikre vekstkraft, likeverdige levekår og bærekraftige regioner i hele landet. Et hovedpoeng er å styrke samspillet mellom de naturressursbaserte næringene i distriktene og tjenestebudrifter og utdannings og forskningsmiljøer i byene. En vellykket regional- og distriktpolitikk forutsetter innsats på en rekke politikkområder. Regjeringen satser på samferdsel, skatte- og avgiftslettelser, differensiert arbeidsgiveravgift, inntektssystemet for kommunene, helsetjenester, utdanning, forskning og innovasjon for å få til en god regional utvikling og regional balanse. Samlet skal denne satsingen gi flere jobber, bedre velferd og levedyktige lokalsamfunn.

Regjeringen har lagt om den differensierte arbeidsgiveravgiften slik at flere kommuner har lavere avgift.

Regjeringen forenkler utmarksforvaltningen og gjør det enklere å utnytte næringspotensialet i utmarka gjennom å gjøre byråkratiet enklere og styrke kommunens handlingsrom. Brukerne skal i større grad ha én dør inn til informasjon og tjenester, og kommunens rolle og kompetanse skal styrkes. Det er nedsatt et lovutvalg som skal forenkle og modernisere statsallmenningslovverket.

Regjeringen stimulerer til mer verdiskapning basert på naturverdiene, blant annet gjennom støtte til næringsprosjekter i fjellområdene og ved å utarbeide merkevare- og besøksstrategier for nasjonalparkene.

Regjeringen har gjennomført et byregionprogram i perioden 2014-2017. Målet med programmet har vært å bidra til å styrke den økonomiske vekst i byregionene og få øke kunnskap om betydningen av samspillet mellom by og omland. Eksempler på tiltak er regionale næringsplaner, nettverks- og klyngearbeid, og formalisering av samarbeid mellom kommuner og næringsliv. 37 byregioner med til sammen 216 kommuner deltar i programmet.

Regjeringen har brukt 152 millioner kroner på Merkur-programmet i denne stortingsperioden for å sikre innbyggerne i distriktene tilgang til en dagligvarebutikk med god kvalitet

Boligsosiale tiltak

Regjeringen har forsterket innsatsen overfor vanskeligstilte på boligmarkedet, blant annet ved å øke den årlige rammen for tilskudd til utleieboliger. For å bistå kommunene med å skaffe boliger til flyktninger var satsingen ekstra stor i 2016. Husbanken ga tilsagn til om lag 2 000 boliger, som er dobbelt så mange som i 2013. I 2017 blir det rom for å gi tilskudd til omkring 1 560 utleieboliger. Tidligere fikk man lavere bostøtte i privat bolig. Regjeringen har rettet opp dette slik støtten er blitt lik for kommunale og private boliger.

Regjeringen har styrket bostøtten for barnefamilier og andre store husstander. Boutgiftstaket er økt med 900 kroner for alle. I tillegg er det økt med ytterligere 2 000 kroner for hvert husstandsmedlem fra og med det andre til og med det femte. Endringene har ført til at 73 000 husstander fikk utbetalt mer bostøtte. En tredel av disse husstandene bestod av flere personer.

Bostøttereglene er endret på flere områder:

- › Personer som er bosatt i kollektiv, kan nå få bostøtte på individuelt grunnlag. Tiltaket gir større fleksibilitet ved bosetting av vanskeligstilte på boligmarkedet, og er et særlig egnet virkemiddel ved bosetting av yngre enslige flyktninger.

- › Barns inntekt skal ikke ha noen betydning for om familien kan få bostøtte. Barn kan dermed beholde egen inntekt og slippe å forsørge sin familie. Det anslås at endringen innebærer at om lag 1500 barnefamilier får mer bostøtte i 2017.
- › Bostøtteordningen har siden 2009 hatt en systemsvakhet ved at satsene for å beregne bostøtte ikke har holdt tritt med prisstigningen. For at realverdien av bostøtten skal opprettholdes over tid, har Regjeringen innført en ny modell for prisjustering. Fra 2017 skal satsene i regelverket årlig justeres i takt med prisstigningen. Fra 1. januar 2017 beregnes bostøtten nå ut fra den siste månedens inntekt istedenfor ett til to år gamle likningsdata. Det gir en mer treffsikker ordning. Husstander som opplever inntektsbortfall, vil få bostøtte raskere og enklere.

Regjeringen la i 2014 fram en nasjonal strategi for boligsosialt arbeid *Bolig for velferd* (2014–2020), for å styrke kommunenes arbeid med å hjelpe vanskeligstilte på boligmarkedet. Denne har blitt fulgt opp gjennom perioden.

Styrke same- og minoritetspolitikken

Norge, Sverige og Finland avsluttet forhandlingene om en nordisk samekonvensjon i 2016. Den framforhandlede konvensjonsteksten er til behandling i sametingene. Konvensjonen gir samene i de tre landene et felles rettslig rammeverk tilpasset en samisk nordisk kontekst. Et overordnet mål med konvensjonen er at samene skal kunne bevare, utøve og utvikle sine språk med minst mulig hinder av landegrensene. For å sikre en mest mulig harmonisert utvikling av de samiske språkene på tvers av landegrensene har sametingene i Norge, Sverige og Finland gått sammen om et prosjekt for å etablere et fellesnordisk samisk språkkorgan – Sámi Giellagáldu.

Sametingets virksomhet og konsultasjonsplikten er opprettholdt, og det har gjennom perioden vært arbeidet med oppfølgingen av samerettsutvalgets utredning.

På den internasjonale romdagen 8. april 2015 beklaget statsminister Erna Solberg, på vegne av den norske stat, politikken som tidligere ble ført overfor norske rom. Regjeringen har på denne bakgrunn arbeidet med å utforme en kollektiv oppreisning til rom, i dialog med representanter for rom.

Oppreisningen skal blant annet bestå av et kultur- og ressurscenter for rom. Regjeringen mottok Kirkens bymisjons forprosjekt til kultur- og ressurscenteret 1. mars 2017.

Regjeringen la 2. oktober 2016 fram en handlingsplan mot antisemittisme. Handlingsplanen har 11 konkrete tiltak. Målet er at tiltakene samlet skal bidra til å redusere antisemittisme i Norge.

Regjeringen har videreført og styrket arbeidet med kvensk språk. Kommunal- og moderniseringsdepartementet satte høsten 2016 i gang arbeidet med en målrettet plan for den videre innsatsen for kvensk språk, i samarbeid med berørte departementer og i kontakt med kvenske språkmiljøer. Regjeringen mottok i 2015 NOU 2015: *7 Assimilering og motstand – Norsk politikk overfor taterne/romanifolket fra 1850 til i dag*. Rapporten har vært på bred offentlig høring.

Nytt regjeringskvartal

Reguleringsplanen for nytt regjeringskvartal ble vedtatt 10. februar 2017. Våren 2017 gjennomføres plan- og designkonkurranse. Det er god framdrift i arbeidet med nytt regjeringskvartal.

22. juli 2015 åpnet 22. juli-senteret i Høyblokken. Senteret er et læringscenter som skal bidra til økt kunnskap om betydningen av hendelsene 22. juli 2011, fundert i demokratiske verdier og medborgerskap. Senteret har vist seg å dekke et viktig behov, og har per våren 2017 hatt nesten 100 000 besøkende, herav over 300 skoleklasser.

Kultur

Regjeringen har lagt til rette for å spre makten i kultur-Norge og å styrke frivilligheten. Kulturpolitikken har samtidig støttet opp under Regjeringens politikk for arbeid, aktivitet og omstilling ved å legge til rette for at kultur også kan være næring og skape flere arbeidsplasser.

En sterk frivillig sektor

Regjeringen har lansert Frivillighetserklæringen, som anerkjenner frivillighetens selvstendighet. Erklæringen sier det skal legges til rette for frivillighetens deltakelse i politiske prosesser, blant annet gjennom tidlig involvering og lange nok høringsfrister.

I tillegg er det vedtatt en rekke tiltak som skal redusere byråkrati og politisering, samt styrke økonomien i frivillig sektor:

- › Grensen for fradrag for gaver til visse frivillige organisasjoner er økt fra 12 000 kroner i 2013 til 30 000 kroner i 2017.
- › Grensen for lønnsoppgaveplikt er mer enn doblet, fra 4 000 kroner i 2013 til 10 000 kroner i 2017.
- › Grensen for når frivillige organisasjoner skal betale arbeidsgiveravgift er økt fra 45 000 kroner pr. ansatt i 2013 til 60 000 kroner i 2017 og fra 450 000 kroner pr. organisasjon i 2013 til 600 000 kroner i 2017.
- › Momskompensasjonsordningen til frivillige organisasjoner er økt med over 370 mill. kroner siden 2013. Det er bevilget mer enn 1,3 mrd. kroner i 2017. I 2016 mottok 23 000 foreninger og lag om lag 1,3 mrd. kroner fra denne ordningen.
- › Det er etablert en samlet oversikt på regjeringen.no/frivilligtilskudd over nesten 140 statlige tilskuddsordninger som frivilligheten kan søke på. Slik blir det enklere for organisasjonene å finne og forholde seg til de ulike ordningene.
- › Det er lansert "Veileder for forenkling av statlige tilskuddsordninger for frivillige organisasjoner" som gjør det enklere for kommuner å samarbeide med frivillig sektor.
- › For 2017 er bevilgningen til frivilligsentraler økt med 20 mill. kroner.
- › Forskrift om herreløs arv er fastsatt. Herreløs arv tilfaller organisasjoner som arbeider for barn og unge.
- › Det er bevilget 10,2 mill. kroner til tiltak mot barnefattigdom på frivillighetsfeltet.

Sterkere kulturliv, spre kulturmak og flere ben å stå på

Regjeringen har lagt til rette for å spre kulturmak, høyere kvalitet og bredere finansiering av kulturlivet blant annet gjennom etablering og utvidelse av gaveforsterkningsordningen. Gaveforsterkningsordningen gjør det mer attraktivt for museer og andre kunstinstitusjoner å utvikle eget inntektsarbeid og synliggjøre gaver fra private, ved at staten yter et tillegg på 25 prosent på gavebeløpet. Stiftelsen Artica Svalbard, etablert høsten 2016 og med lokalisering i Longyearbyen, er også et godt eksempel på privat-offentlig samarbeid, og mangfold i finansieringen i kulturlivet.

Satsing på unge kunst- og kulturtalentarbeid gjennom Talent Norge

Med Talent Norge styrkes offentlig privat samarbeid på kulturfeltet ytterligere. Regjeringen har lagt til rette for en målrettet styrking av talentsatsingen, slik at flere unge talenter får anledning til faglig utvikling, uavhengig av sosial og økonomisk bakgrunn.

Styrking av Den Kulturelle skolesekken

Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet besluttet i 2015 å organisere det statlige arbeidet med Den kulturelle skolesekken (DKS) som en virksomhet under Kulturdepartementet ved at Rikskonsertene fikk nytt og utvidet mandat, nytt navn (Kulturtanken – Den kulturelle skolesekken Norge), nye oppgaver og ny styringsstruktur for å ivareta det nasjonale ansvaret for DKS for alle kunstuttrykk. Med omleggingen sikrer regjeringen et profesjonelt kunsttilbud i skolen for barn og unge i hele landet, på en måte som bedre understøtter det pedagogiske arbeidet og bidrar til realisering av skolens læreplanmål, samtidig som byråkrati reduseres både for lærere og utøvere.

Mer til idrett på tippenøkkelen

Idretten har aldri før fått så mye penger. Regjeringen har fullført omleggingen av tippenøkkelen, nå går 64 pst. av overskuddet fra Norsk Tipping AS til idrettsformål.

I 2017 tildeles det 1,3 mrd. kroner gjennom ordningen idrettsanlegg i kommunene. Dette er en økning på 123 mill. kroner fra 2016 og 580 mill. kroner fra 2013.

Gjennomsnittlig ventetid for tildeling av tilskudd har gått ned fra over 3 år i 2013 til under 2,4 år i 2017.

Momskompensasjon til idrettsanlegg er viktig for idretten. Anlegg er en forutsetning for idrettsaktivitet. Regjeringen har sørget for at idrettsanlegg får full momskompensasjon årlig. I 2013 ble det utbetalt 63,3 mill. kroner, mens det i 2016 ble utbetalt 192,9 mill. kroner. Det godkjente søknadsbeløpet i 2017 er 169,3 mill. kroner. Alle godkjente søknader blir innvilget fullt ut.

Idrettslag kan drifte spillemiddelfinansierte, offentlige idrettssanlegg

Kulturdepartementet er i dialog med aktuelle parter om bedre behovsvurdering med sikte på bedre planer for anleggsutvikling. I 2017 innførte regjeringen en ny tilskuddsordning for anlegg for egenorganisert aktivitet, hvor kommunene kan søke om midler til anlegg med vesentlige elementer av nyskaping. Formålet er å legge til rette for fysisk aktivitet på en ny og bedre måte.

Regjeringen har prioritert å styrke lokalidretten. Lokale lag og foreninger som driver idrett og fysisk aktivitet for barn og ungdom mottar nå 13 pst. av spillemidlene til idrettsformål gjennom ordningen lokale aktivitetsmidler (LAM). De lokale idrettsrådene fordeler midlene i den enkelte kommune. Det er tildelt 337 mill. kroner i 2017, en økning på 22 mill. kroner fra 2016 og 173 mill. kroner fra 2013.

Idrett for personer med funksjonsnedsettelse er et prioritert område for regjeringen, noe som reflekteres i det årlige tilskuddsbrevet fra Kulturdepartementet til Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF). Det er også øremerket midler innenfor ordningen med tilskudd til utstyr. NIF arbeider med idrett både for mennesker med funksjonshemming og for mennesker med utviklingshemming.

I 2015 overtok NIF ansvaret for Special Olympics Norge.

Kulturdepartementet har en særskilt tilskuddsordning rettet mot idrettslag i de største byene. Ordningen har som mål å inkludere nye grupper inn i lages ordinære aktivitetstilbud. I 2017 er det avsatt 15,5 mill. kroner, en økning på 4 mill. kroner fra 2013.

Homeless World Cup er et internasjonalt fotballmesterskap for landslag med spillere som har sosiale problemer. Frelsesarmeen arrangerer mesterskapet i Oslo høsten 2017. Mer enn 50 nasjoner deltar. Arrangementet mottar 15 mill. kroner i statlig tilskudd over statsbudsjettet

En profesjonell filmbransje med sunn økonomi

Regjeringen har innført en filmsentivordning som har lyktes i å bringe flere internasjonale filmproduksjoner til Norge. Produksjonene kan gjennom ordningen søke om å få refundert inntil 25% av produksjonskostnadene.

Regjeringen har også lagt frem nye mål for filmpolitikken; Filmtilbudet bør være bredt og variert og av høy kvalitet, og publikum skal kunne nyte godt av filmene, uavhengig av hvor de bor og hvilke plattformer de vil bruke.

Vedlikehold av kulturbygg

Regjeringen har forberedt rehabilitering av de nasjonale kulturhistoriske bygningene Nationaltheatret og Den Nationale Scene. Regjeringen har også lagt vekt på ekstraordinært vedlikehold av kulturhistoriske bygninger på Vestlandet i forbindelse med tiltakspakken for økt sysselsetting, det gjelder både nasjonale og regionale institusjoner, med vekt på museumssektoren og kirkebygg.

Bibliotekene og litteraturpolitikk

Regjeringen har lagt frem en nasjonal bibliotekstrategi, hvor ett av tiltakene har vært å bidra til mer digitalt innhold i bibliotekene. Kommunene har hovedansvar for folkebibliotekene, men regjeringen har styrket tilskuddet til utvikling av folkebibliotekene med over 35 millioner kroner, slik at Nasjonalbiblioteket nå forvalter over 51 mill. kroner hvert år til prosjekt- og utviklingsmidler og dermed gitt et viktig bidrag til at folkebibliotekene kan videreutvikles til moderne arenaer for kunnskap, læring og menings-utveksling.

Regjeringens litteraturpolitikk skal være til beste både for leserne, forfatterne og utviklingen av litteraturen. Målet er bredde, mangfold og kvalitet i norsk litteratur, som også skal være godt tilgjengelig i hele Norge. Regjeringen har derfor erstattet bokloven med forskrift som gir unntak fra konkurranselovreguleringen, slik at bokbransjen selv kan samarbeide om en bokavtale.

Økt litteratureksport er en del av regjeringens satsing på å styrke kreative og kulturelle næringer. Regjeringen støtter Norge som gjesteland på Bokmessen i Frankfurt i 2019 med til sammen 30 mill. kroner. Dette er en målrettet satsing på spredning av norsk kultur og litteratur til alle verdenshjørner.

Bred satsing på korfeltet

Kor er et inkluderende kunst- og kulturuttrykk med mange positive effekter, også for folkehelsen. Korstrategien Fleirstemt - Strategi for kortutvikling i Norge ble lagt frem i 2016 og inneholder satsingsområder for den videre utviklingen av korfeltet. Tilskuddet til kor er nær tredoblet fra 16 mill. kroner i 2013 til 44 mill. kroner i 2016. Satsingen har omfattet hele bredden i korfeltet, fra amatørkor til profesjonelle.

Innføring av nullmoms for elektroniske nyhetsmedier

Regjeringen har innført momsfritak for elektroniske nyhetsmedier. Hensikten med dette er å tilrettelegge for de store endringene i mediebransjen som følge av trendene med at nyhetsstoff nå inntas gjennom digitale plattformer. I 2016 ga momsfritaket for elektroniske nyhetsmedier isolert sett en økning i den indirekte støtten til mediene på om lag 290 millioner kroner, med en årseffekt på 350 millioner kroner. Etter hvert som salget av elektroniske nyhetstjenester gradvis tar over for salget av papiraviser, vil verdien av fritaket for elektroniske nyhetsmedier øke.

Et sterkt NRK og et mangfoldig medietilbud

Regjeringen vil både ha et sterkt NRK, og sikre et mediemangfold med virksom konkurranse utenfor NRK. Regjeringen har lagt frem en stortingsmelding om ny finansieringsordning for NRK for å sikre en fremtidsrettet finansiering som tar hensyn til de digitale endringene i samfunnet. Stortinget har basert på dette bedt regjeringen utrede noen ulike betalingsmodeller basert på noen fastsatte prinsipper, som skal sees opp mot finansiering over statsbudsjettet. Vi har også lagt frem en stortingsmelding om kommersiell allmenkringkaster og valgt å kompensere en kommersiell allmennkringkaster med inntil 15 millioner euro, under forutsetning av at de er lokalisert utenfor Oslo og sender daglige nyhetssendinger.

Medieeierskapsloven ble opphevet med virkning fra 1. juli 2016, og fra samme dato ble konkurranseloven endret slik at den ble bedre egnet til å ivareta hensynet til mediemangfold.

Fjernet forbud mot proffboksing, poker-NM og private pokerlag

Regjeringen vil gi mer frihet og tillit til den enkelte. Som ledd i dette er det særnorske forbudet mot proffboksing fjernet, mindre, private pokerlag avkriminalisert, og det er åpnet for poker-NM i regulerte former til inntekt for frivillige formål.

Ansvarlig spillpolitikk og styrking av frivilligheten

Regjeringen har også lagt frem en spillmelding som viderefører enerettsmodellen som hovedregel i norsk spill politikk, men åpner for mer fleksibilitet og liberaliseringer når det for eksempel kommer til bingospill.

Regjeringen har åpnet for lotterier for humanitære organisasjoner og ryddet opp i lotteriregelverk. Vi mener opprettelsen av flere ikke-vanedannende lotterikonsepter kan styrke frivilligheten, og det er utlyst 5 lisenser på 300 millioner fra lotteritilsynet.

Trospolitikk

Gjennomføringen av skillet mellom kirke og stat har gjort kirken mer uavhengig fra staten. Regjeringen har også fjernet boplikt for prester i Den norske kirke. Vi er i gang med å utarbeide en helhetlig lov om tros- og livssynssamfunn. I forbindelse med dette arbeidet vil vi blant annet se på organiseringen av de økonomiske tilskuddene til tros- og livssynssamfunn og arbeidet med sikring og vedlikehold av fredede og verneverdige kirker. Støtten til trosopplæring inngår fra 2017 som en del av rammetilskuddet til Den norske kirke.

Regjeringen har endret RLE-faget til KRLE (Kristendom, religion, livssyn og etikk) og gjeninnført kravet om faget, i tråd med kompetanseområdene, skal inneholde minst 55% kristendom. Regjeringen stiller seg også positivt til at skoler deltar i religiøse seremonier, som for eksempel skolegudstjenester, i forbindelse med høytidene.

Norsk kulturråd

Norsk kulturråd gir tilskudd til kunst og kultur over hele landet og er statens viktigste aktør for det frie feltet. Dette gjøres i stor grad gjennom forvaltningen av Norsk kulturfond, Fond for lyd og bilde og Statens kunstnerstipend. Gjennom tildelinger fra Norsk kulturråd som var på nær 1,2 mrd. kroner i 2016 har regjeringen lagt til rette for vesentlige tilskudd til det frie feltet og frilansere. Alle tildelinger gjøres på bakgrunn av kunstnerisk kvalitet.

Regjeringen gjennomgår jevnlig alle bevilgningene på kulturfeltet for å sikre fornuftig ressursbruk og kvalitet. En rekke mindre driftstilskudd er overført fra forvaltning i Kulturdepartementet til Norsk kulturråd, samtidig er ordningen med tilskudd til utvalgte knutepunktfestivaler flyttet fra Kulturdepartementet til festivalordningen i Norsk kulturfond. For å sikre fornuftig ressursbruk og kvalitet i tilskuddsforvaltningen, er flere tiltak både under Kulturdepartementet og fra Norsk kulturfond foreslått overført til regional forvaltning.

Kulturell og kreativ næring

Ved å vektlegge kultur som næring og legge til rette for entreprenørskap i kultursektoren, har Regjeringen styrket sektorens økonomiske bærekraft og uavhengighet fra bevilgende myndigheter.

Kulturdepartementet igangsatte i 2015 også en utredning om kunstnerøkonomien, som blant annet skulle vurdere hvordan regelverk for selvstendig næringsdrivende kunstnere generelt kan forenkles og gründeres rettigheter styrkes.

I 2015 styrket regjeringen Office for Contemporary Art Norway´s satsninger og gav dem i oppdrag å forvalte en ny galleristøtte for utenlandssatsing. Tiltaket styrker den visuelle kunstens internasjonale markedsmuligheter.

For å styrke den norske dataspillbransjen bevilget Regjeringen 10 millioner kroner til pilotprosjektet Spill ut i verden. Det næringsrettede prosjektet ble igangsatt i 2016 og skal bidra til økt omsetning og eksport av norske dataspill.

Regjeringen ønsker å fremme publikums tilgang til kunst og kultur og samtidig bidra til å øke norske kulturprodukters inntjeningspotensial i det digitale markedet. Derfor bevilget vi 2 millioner til digitale pilotprosjekter i 2016.

For å sørge for kunnskap fra næringen som kan styrke de kulturelle og kreative bransjene i Norge og bidra til økt verdiskaping oppnevnte Regjeringen i 2016 et næringspolitisk råd for kulturell og kreativ næring. Ni av femten rådsmedlemmer ble oppnevnt på bakgrunn av innspill fra feltet.

I 2017 bevilget Regjeringen mer enn 70 millioner kroner til en historisk satsing på kulturell og kreativ næring.

Språk

Norge har løftet den nordiske språkforståelsen som en av hovedsatsingene i Norges formannskap i Nordisk ministerråd i 2017. På norsk initiativ har Nordisk ministerråd opprettet et eget støtteprogram for barn, unge, språk og kultur. Programmet vil støtte kunst- og kulturprosjekter som fremmer den nordiske språkforståelsen blant barn og unge.

Åndsverkslov

Regjeringen har lagt frem forslag om å forenkle og modernisere åndsverksloven slik at den blir lettere tilgjengelig for alle. Forslaget gjør det lettere å omsette åndsverk og rettigheter, samtidig som rettighetene til skapende og utøvende kunstnere styrkes på enkelte områder. Reglene gjøres i størst mulig grad teknologinøytrale og gjøre den lettere tilgjengelig.

Forslaget vil bidra til at det blir enklere å få adgang til å bruke åndsverk, men det skal ikke skje på kunstnerens bekostning. Regjeringen vil bedre rammebetingelsene til skapende kunstnere på flere måter, herunder med forbud mot strømming fra ulovlige tjenester

Kirkeasyl.

Det er regjeringens syn at kirkerommet ikke skal brukes til kirkeasyl. Vi har ordinære prosesser for behandling av asylsøknader som ivaretar asylsøkeres rettigheter, noe som må være gjeldende saksbehandling i en rettstat. Dette synet er formidlet til kirken.

Kunnskap gir muligheter for alle

Regjeringen har gjennom perioden sørget for et taktskifte i satsingen på kunnskap. Satsing på utdanning og kunnskap er avgjørende for å sikre hver enkelt mulighet til et godt og selvstendig liv uavhengig av bakgrunn. Samtidig er et godt utdanningssystem og et høyt kunnskapsnivå nøkkelen til fremtidig vekst og verdiskapning for hele samfunnet. Økt satsing på kunnskap vil bidra til at flere har en jobb å gå til og til at velferdsordningene kan finansieres i fremtiden. Kunnskap og kompetanse vil bidra til at færre faller utenfor arbeidslivet og motvirke økte sosiale forskjeller.

Historisk satsing på videreutdanning for lærere

Målet med regjeringens satsing “Lærerløftet”, er å skape en skole hvor elevene lærer mer. Skolen skal gi alle en god start i livet, bidra til sosial utjevning og sikre norsk arbeidsliv og velferd.

Regjeringen har siden vi tiltrådte i 2013:

- › Tredoblet antallet lærere som får mulighet til å ta videreutdanning, slik at over 5000 lærere årlig nå får tilbudet. Innen matematikk gjennomfører vi et særskilt krafttak ved at 10 000 lærere i grunnskolen skal tilbys videreutdanning i løpet av fem år.
- › Etablert nye karriereveier i skolen ved å prøve ut en lærerspesialistordning med om lag 200 lærerspesialister. Fra høsten 2017 øker antallet lærerspesialister til 300.
- › Innført kompetansekrav i grunnskolen for å undervise i norsk, engelsk og matematikk, slik at alle lærere fra 1. trinn skal ha fordypning i basisfagene de underviser i.
- › Jobbet for å øke læreryrkets status ved å innføre en ny femårig masterutdanning for grunnskolelærere fra høsten 2017, og ved å skjerpe inntakskravet til lærerutdanningen ved å kreve karakteren 4 i matematikk.
- › Sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti opprettet en stipendordning for lærere som er ansatt i skolen, men som mangler pedagogisk utdanning, slik at de enklere skal kunne ta den utdanningen de trenger. Det er også opprettet et rekrutteringsstipend for fagarbeidere og andre med relevant utdanning som ønsker en yrkesfaglærerutdanning. Til nå har rundt 1700 personer benyttet seg av ordningen, 700 nye vil få tilbud om stipend høsten 2017.

- › Sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti blitt enige om å bruke 134 mill. kroner årlig på en ordning med ettergivelse av studielån for å rekruttere flere lærere, der lærerstudenter belønnes for å gjennomføre femårig lærerutdanning eller lektorutdanning på normert tid, og med ytterligere belønning for dem som tar lærerjobb i Nord-Norge. For alle ordninger forutsettes det at man jobber som lærer i minst tre av de første seks årene etter endt utdanning for å kunne få slettet deler av lånet.
- › I tillegg foreslått et strakstiltak for lærerrekruttering av kvalifiserte grunnskolelærere i Finnmark og de syv nordligste kommunene i Troms (tiltakssonen) i RNB 2017. Ordningen innebærer at grunnskolelærerne i disse kommunene skal få slettet 20 000 kroner av studielånet for hvert år de arbeider i skolen. Ordningen har en opptjeningstid på ett år fra 1. august 2017 og har en planlagt varighet fram til den generelle ettergivelsesordningen for lærere begynner å få effekt (2022) slik at de ikke skal overlappe.

En skole der elevene lærer mer

Hovedutfordringen i norsk skole, er at læringsutbyttet er for lavt sett i forhold til ressursinnsatsen. Elevene lærer ikke nok. Gjennom både "Lærerløftet" og andre tiltak, vil regjeringen skape en skole hvor elevene lærer mer. PISA og TIMSS 2015 viser at vi er på riktig vei. Vi har tatt viktige grep, og det går fremover, men vi er ikke i mål.

Regjeringen har:

- › Lagt frem og fått vedtatt stortingsmeldingen "Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen". Meldingen inneholder blant annet forslag om en forsterket plikt for kommunene til tidlig innsats, forslag om en nedre grense for skolekvalitet og forslag om desentralisering av kvalitetsutviklingsarbeidet.
- › Sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre bevilget midler som har gitt gir rom for over 1 000 flere lærerstillinger på 1. til 4. trinn gjennom perioden, og en ytterligere økning i 2017.
- › Fått vedtatt et omfattende forslag til ny mobbelov, og endret opplæringsloven for å presisere at det er mobberer, ikke mobbeofferet, som må flytte i mobbesaker hvor skolebytte er eneste løsning.
- › Lansert en nasjonal strategi for språk, lesing og skriving, Språkløyper 2016-2019, og bevilget penger til språkkommuner.
- › Satt ned et ekspertutvalg som skal gjennomgå spesialundervisningen i skolen og gjeninnført ordningen med gratis PC til elever med lese- og skrivevansker.
- › Foreslått at trekkordningen ved utgangen av grunnskolen erstattes med en ordning med obligatorisk sentralt gitt eksamen for alle elevene i engelsk, matematikk og norsk. Dette ble avvist av Stortinget.

- › Økt åpenheten om resultater fra nasjonale prøver gjennom skoleporten.no.
- › Gjennom forskningsprosjektet ”Et lag rundt eleven” er det utarbeidet et kunnskapsgrunnlag og ulike modeller for flerfaglig samarbeid i skolen. Hensikten er blant annet å finne ut hvordan andre yrkesfaggrupper i skolen kan frigjøre tid for lærere og skoleledelse til kjerneoppgavene. Blant annet forskes det på hvordan økte helsesøsterressurser kan bidra til dette, og evaluering av tiltakene er i gang.
- › Satt i gang forsøk med fysisk aktivitet for å studere virkningen av mer fysisk aktivitet og kroppsøving på elevenes fysiske og psykiske helse, læring og læringsutbytte.
- › Slått fast at dagens regelverk lar den enkelte skole fastsette regler for bruk av religiøse plagg og symboler der hvor skolen selv finner det nødvendig, og sendt på høring forslag om å forby ansiktsdekkende plagg i utdanningsinstitusjoner.
- › Avviklet plikt for kommunene til å tilby gratis skolefrukt, og leksehjelpsordningen er lagt om slik at skoleeier selv kan bestemme på hvilke(t) trinn leksehjelpen skal gis.
- › Gjennomført regelverksforenklinger, redusert rapporteringskrav og endret felles nasjonalt tilsyn på opplæringsområdet for at tilsynet ikke skal bidra til at skoler og kommuner produserer dokumentasjon der dette ikke er nødvendig.
- › Bestemt at statlige grunnskoler for hørselshemmede ikke skal gjeninnføres, og isteden styrket skoletilbudet for hørselshemmede. Dette skyldes blant annet lavt elevtall som følge av at foreldre velger nærskoler og at også interesseorganisasjonene til de hørselshemmede så behov for endringer.
- › Bidratt til at Feide (Felles Elektronisk IDEntitet) blir den eneste løsningen for innlogging til nasjonale prøver og eksamen, for en mer effektiv skolehverdag.
- › Jobbet for økt gjennomføring av videregående opplæring. Gjennomføringsgraden har økt til 73 prosent de siste årene. Dette er den høyeste gjennomføringsgraden siden vi startet å måle.
- › Gitt elever i videregående opplæring et friere skolevalg på tvers av fylkesgrenser, og vil foreslå at elevene skal få delta i vurderingen av undervisningen.
- › Gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å vurdere om kravene til skriftlig sidemål skal justeres, og hvilke konsekvenser dette vil ha for sluttvurderingen av elevene i norskfaget.
- › Satt i gang oppfølging av NOU 2016: 14 om elever med stort læringspotensial for å sikre tilbudet til elever som trenger utfordringer på høyere nivå, og sørget for at elever i grunnskolen nå får mulighet til å ta matematikk på videregående nivå.

- › Bevilget 10 mill. kroner til samarbeid mellom skole og arbeidsliv i 2014-budsjettet og styrket Lektor 2-ordningen, slik at flere skoler kan delta i ordningen.
- › Økt tilskuddet til Ungt Entreprenørskap og gjort arbeidslivsfaget permanent, som et alternativ til fremmedspråk eller språklig fordypning på ungdomstrinnet.
- › Foreslått å utvide retten til videregående opplæring for de som ikke har fullført (uten å vente på dagens voksenrett ved 25 år), og rett for utenlandske statsborgere som har videregående opplæring, men som ikke får denne godkjent.
- › Satt i gang arbeidet med å vurdere hvordan ”NOU 2016: 7 Norge i omstilling. Karriereveiledning for individ og samfunn” skal følges opp.
- › Vedtatt en ny friskolelov som blant annet har to nye godkjenningsgrunnlag. Gjennom budsjettforlik med Venstre og Kristelig Folkeparti er det også gjeninnført kapitaltilskudd til friskoler.
- › Videreført digitale ferdigheter som en av de grunnleggende ferdighetene elevene skal få i skolen, og startet arbeidet med en egen IKT-strategi for grunnopplæringen med sikte på fremleggelse i løpet av høsten 2017.
- › Det er lagt til rette for bruk av utvikling og bruk av digitale læremidler på ulike områder. Det er foreløpig ikke etablert en teknologisk skolesekk.

Bedre barnehager: doblet satsingen på kvalitet

Gode barnehager bidrar til at barn får en god start i livet. Regjeringen vil at alle skal ha tilgang til trygge barnehageplasser av høy kvalitet.

Regjeringen har derfor:

- › Styrket etter- og videreutdanning av barnehageansatte, og økt bevilgningene til andre kvalitetstiltak med 220 millioner for å gi flere ansatte barnehagefaglig kompetanse.
- › Regjeringen har varslet at forslag om bemanningsnorm og en skjerpet pedagognorm etter planen skal sendes på høring våren 2017. Dette innebærer et stort løft for kvaliteten i barnehagene, og vil bidra til å utjevne forskjeller mellom barnehagene.
- › Sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti bevilget 740 millioner kroner til flere barnehageplasser og fleksibelt opptak. Fra høsten 2017 får barn født i november rett til barnehageplass fra måneden de fyller ett år. Før var det kun barn født før 1. september som hadde rett til barnehageplass.

- › Sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti sørget for en bedre sosial profil på foreldrebetalingen i barnehage, ved å redusere foreldrebetalingen for familier med lav inntekt. Det er satt et tak, slik at ingen familier skal måtte bruke mer enn 6 prosent av inntekten på en barnehageplass. Samtidig har det blitt innført gratis kjernetid for 3-5-åringer i lavinntektsfamilier. Flere barn har dermed fått mulighet til å delta i barnehage.
- › Regjeringen har fastsatt ny forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, den gjelder fra 1. august 2017. Rammeplanen legger et viktig grunnlag for språkarbeidet i barnehagen, og sier blant annet at barnehagen skal støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme og utvikle barnas norskspråklige kompetanse.
- › Sendt på høring forslag til endringer i barnehageloven som sikrer at ansatte i offentlige og private barnehager behersker norsk språk godt nok.
- › Lagt om tilskuddet til minoritetsspråklige barn i barnehage ved å tydeliggjøre at det skal bidra til styrking av norskspråklige ferdigheter, i henhold til forslag i Meld. St. 19 (2015–2016) Tid for lek og læring. Omleggingen innebærer endring av fordelingsnøkkelen fra 1. januar 2017 slik at kommunene med de største utfordringene får mer midler enn tidligere.
- › Opprettet en foreldreportal med informasjon om barnehagene, og innført en nasjonal foreldreundersøkelse om barnehagene. Fylkesmannen har nå også mulighet til å føre tilsyn med enkeltbarnehager.
- › Tilskuddet til private barnehager har økt fra 96 til 100 prosent, og det er nå full økonomisk likeverdig behandling av kommunale og private barnehager. Finansieringsforskriften er også forenklet, noe som bidrar til å sikre rammevilkårene for private barnehager, og dermed bedre muligheter for private barnehager til å etablere seg. Dette vil videre bidra til å sikre et mangfold av barnehager slik at tilbudet er tilpasset behovet hos det enkelte barn og den enkelte familie.
- › Likestilling av regnskapsforskriftene er ikke planlagt gjennomført. Forenklingen av finansieringsforskriften gjør at det ikke er behov for dette.
- › Gjennom bedre og mer forutsigbar finansieringsordning for de private barnehagene og utvidet rett til plass har bidratt til å legge til rette for et stort mangfold av ulike barnehager med fleksible åpningstider, slik at tilbudet er tilpasset behovet hos det enkelte barn og den enkelte familie.

Et løft for yrkesfagene

Regjeringen har tre hovedmål for yrkesfagløftet: tettere samarbeid mellom skole og arbeidsliv, mer fleksible løp i fag- og yrkesopplæringen og bedre kvalitet og relevans i opplæringen. Arbeidslivet får den fagkompetansen det er behov for, og ungdommen får realisert sine evner gjennom fag- og yrkesopplæringen.

Regjeringen har:

- › Økt tilskuddet til lærebedrifter med 21 000 kroner per kontrakt, blant annet som følge av budsjettforlik med Venstre og Kristelig Folkeparti. Tilskuddet for å ta inn lærlinger og lære kandidater med særskilte behov, er også økt. I 2017-budsjettet er det bevilget 30 mill. kroner i tilskudd rettet mot oppsagte/permitterte lærlinger.
- › Bestemt at alle statlige virksomheter med over 100 ansatte skal ha lærlinger, og fra 1. januar 2017 gjelder en lærlingeklausul ved offentlige anbud.
- › Satt i gang ulike forsøk med varighet frem til 2018, hvor elevene veksler mellom opplæring i skole og i bedrift, og stilt krav om at praksisbrev skal tilbys i alle fylker.
- › Gjennomført forskriftsendring for å gi større fleksibilitet i fag- og timefordelingen. Det er etablert permanente ordninger for vitnemål for elever som vil kombinere fagbrev og studiekompetanse, og fylker står fritt til å opprette slike tilbud.
- › Gjennom FYR-prosjektet jobbet for større grad av yrkesretting av fellesfagene.
- › Lagt til rette for utvikling og oppstart av Y-veisløp for barnevernspedagoger, vernepleiere og sykepleiere.
- › Lagt frem Stortingsmeldingen "Fagfolk for fremtiden" som inneholder tiltak for å løfte fagskoleutdanningen hva gjelder kvalitet, fagmiljø, studentvelferd, finansiering og styring. For å følge opp meldingen, har fagskolene blitt styrket med 68 millioner kroner i statsbudsjettet for 2017.

Kvalitet i universitet og høyskoler

For å sikre en robust universitets- og høyskolesektor og legge til rette for miljøer med sterke fagprofiler har regjeringen startet en strukturreform i høyere utdanning. Regjeringen vil med denne reformen sikre utdanning og forskning av høy kvalitet, legge til rette for robuste fagmiljøer og god tilgang til utdanning og kompetanse over hele landet, sikre regional utvikling og utvikle verdensledende fagmiljøer.

Regjeringen har:

- › Skjerpet kravene for å bli universitet, og for å kunne opprette master- og doktorgradsprogrammer.

- › Lagt til rette for å få sterkere fagmiljøer med høyere kvalitet ved at 33 universiteter og høyskoler er slått sammen til 21. Dette er de største endringene siden 1994.
- › Samtidig sørget for størst mulig smidighet for de sammenslåtte institusjonene ved at midlene til strukturtiltak er økt med 100 millioner kroner.
- › Lagt frem en egen kvalitetsmelding for høyre utdanning som gir universiteter og høyskoler flere verktøy for å heve kvaliteten på utdanningen de tilbyr, og bevilget midler til flere kvalitetsfremmende tiltak. For eksempel bevilges det fra 2016 40 millioner kroner til sentre for fremragende utdanning (SFU), hvorav 5 mill. kroner går til NOKUTs arbeid med koordinering og administrering av ordningen.
- › Sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti styrket den resultatbaserte delen av universitetenes finansiering med 150 millioner kroner, og sørget for en økning i de direkte bevilgningene til universiteter og høyskoler hvert år siden 2013.
- › Endret finansieringssystemet for universiteter og høyskoler, med sikte på å stimulere dem til å arbeide for økt kvalitet i utdanning og forskning. Endringen skal bl.a. føre til økt gjennomføring i utdanningene, mer internasjonalisering og mer samarbeid med samfunns- og arbeidsliv.
- › Økt NOKUTs driftsbevilgning betydelig fra 2014 og til i dag.

Ambisiøs plan for forskning og høyere utdanning

Regjeringen la høsten 2014 frem Norges første langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Målene i langtidsplanen er styrket konkurransekraft og innovasjonsevne, å løse de store samfunnsutfordringene og å utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet. Langtidsplanen inneholder tre forpliktende opptrappingsplaner for perioden 2015-2018, seks langsiktige prioriterte områder for økt forskningsinnsats for årene 2015-2024, og to prioriterte bygg i universitets- og høyskolesektoren.

Regjeringen har:

- › Fulgt opp langtidsplanen med 2,2 mrd. kroner (inkludert skattefunn) i økte bevilgninger i perioden 2015-2017.
- › Sammen med Venstre og KrF nådd målet om 500 rekrutteringsstillinger ved at det nå er finansiert 542 stillinger.
- › Økt bevilgningene til forskningsinfrastruktur med 225 millioner kroner, og økt bevilgningen til stimuleringsmidler for deltakelse i Horisont 2020 med 321,3 millioner kroner.
- › Nådd målet om å bevilge 1 prosent av BNP til forskning og utvikling over statsbudsjettet. Det gjenstår fortsatt mye for å nå målet om at 3 prosent av BNP skal gå til FoU.

- › Gjennomført en områdegjennomgang av Norges forskningsråd i regi av en ekspertgruppe som har foreslått forenklinger i systemet for tildeling av forskningsmidler.
- › Lansert et nytt helhetlig klyngeprogram, som retter seg mot klynger med ulik grad av modenhet. Siden det nye nivået i klyngeprogrammene GCE ble vedtatt i 2014 har det blitt etablert 3 klynger: Blue Maritime (Møre), Subsea (Bergen) og Node (Sørlandet).
- › Økt den frie prosjektstøtten for å fremme banebrytende forskning (Fripro) med 170 mill. kroner i perioden 2015-2017
- › Styrket stimuleringsmidler for god norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon med om lag 320 mill. kroner i perioden 2015-2017.
- › Styrket programmer for kommersialisering av forskning (FORNY). Samlet er det i 2017 bevilget 258 mill. kroner til FORNY 2020. Dette er en økning på drøye 121 mill. kroner fra 2013. Av dette er 50 mill. kroner en del av regjeringens ettårige sysselsettingspakke.
- › Økt midlene til såkornfondene.

Flere studentboliger og bedre studentøkonomi

Regjeringen og samarbeidspartiene har prioritert studentene gjennom hele perioden. Studentøkonomien har blitt styrket gjennom økt studiestøtte og flere studentboliger. Dette har gitt flere en reell mulighet til å ta høyere utdanning.

- › I 2014 ble studiestøtten økt mer enn noen gang på 10 år, og sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre har regjeringen fått på plass en konkret plan for innføring av 11 måneders studiestøtte. Første trinn i støtteutvidelsen er allerede gjennomført, og Sundvolden-erklæringens punkt om å heve inntektsgrensen som brukes ved behovsprøving av stipend til studenter vil derfor ikke bli gjennomført.
- › Sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti har regjeringen sørget for at det nå årlig gis tilsagn om tilskudd til over 2 000 studentboliger. Til sammenligning ble det gitt tilsagn om tilskudd til i gjennomsnitt under 1 000 studentboliger i årene fra 2006 til 2013.

Ny sjanse for de som faller utenfor

Regjeringen har som mål at flere voksne skal få en sterkere tilknytning til arbeidslivet.

Regjeringen har derfor:

- › Trappet opp bevilgningene til Kompetansepluss arbeid med 62 millioner kroner, og tildelt mer enn 200 millioner årlig i 2016 og 2017.

- › Lagt frem en stortingsmelding om utenforskap og voksnes læring med en rekke tiltak som styrker koordineringen av voksenopplæringen, herunder fleksibel opplæring for voksne. Startet arbeidet med å utvikle et kartleggingsverktøy for grunnleggende ferdigheter som skal gjøres tilgjengelig for alle. Det er derfor besluttet at det ikke er nødvendig med en egen individuell rett til kartlegging av grunnleggende ferdigheter for voksne.
- › Lagt frem en stortingsmelding om integrering som blant annet styrker introduksjonsprogrammet, slik at det blir mindre variasjoner mellom kvinner og menns utbytte, og besluttet å iverksette et system for bedre kartlegging av kompetansen hos flyktninger
- › Besluttet å vurdere hvordan deltakere i introduksjonsprogrammet, og deltakere i norsk- og samfunnskunnskapsopplæring som har omsorgspermisjon, kan følges tettere opp for å motiveres til å gjenoppta kvalifiseringen etter endt permisjon.
- › Bevilget 10 millioner kroner i 2015 til å opprette et program for basiskompetanse i frivilligheten (BKF) – nå Kompetansepluss frivillighet, der landsomfattende frivillige organisasjoner og frivillighetssentralene kan søke om støtte til opplæringsaktiviteter for personer med manglende lesekompetanse.

Vi har også:

- › Styrket svømmeundervisningen gjennom tydeligere kompetansekrav og ny satsning på svømmeopplæring for nyankomne elever med minoritetsbakgrunn.
- › Lagt til rette for opprettelsen av en masterutdanning i karriereveiledning i 2014 for å styrke kvaliteten i rådgivningstjenesten i skolen og karriereveiledningen for øvrig.
- › Bevilget 100 millioner kroner til utvikling av verdensledende fagmiljøer innenfor høyere utdanning og forskning i statsbudsjettet for 2015.
- › I samarbeid med Kristelig Folkeparti og Venstre bevilget finansiering til nesten 800 nye rekrutteringsstillinger og over 3 000 nye studieplasser, hvorav over 1 000 ble øremerket realfag og teknologi.
- › Innført generell støtterett til førsteåret av bachelorutdanninger i USA (freshman-året) og ikke-vestlige land, og gjennomført valutajustering av hele skolepengestøtten for norske studenter i utlandet. I tillegg har utenlandsstudentene fått adgang til å ta opp inntil 100 000 kroner ekstra i lån til dekning av skolepenger.

- › Gjort det enklere å få støtte til forberedende språkkurs for studenter som ønsker å ta utdanning i ikke-engelskspråklige land. Ordningene med støtte til slike språkkurs har også blitt styrket.
- › Utvidet tidsrammen for støtte i Lånekassen for studenter som tar ph.d.-utdanning i utlandet og, sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre, sørget for at denne gruppen får en del av skolepengestøtten som stipend.
- › Endret reglene for å kunne motta grunnstipend i videregående opplæring og økt stipendsatsene for å sikre at det kun er de med svak økonomi som mottar stipendet.
- › Gjort det mulig for studenter som blir syke, å kombinere sykepenger fra folketrygden med sykestipend fra Lånekassen.
- › Innført systematisk sjekk av studenters bostatus for å hindre at det er mulig å jukse seg til stipend i Lånekassen. Dette har gitt innsparinger på flere titalls millioner kroner, som kan brukes på å bedre ordningene for det store flertallet som ikke jukser.
- › Opprettet et senter for forskning på høyreekstremisme.
- › Lagt fram Strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeidet med EU.
- › Lagt fram proposisjon til Stortinget og fått vedtatt Lov om organisering av forskningsetisk arbeid.
- › Etablert to europeiske forskningsinfrastrukturer i Norge (SIOS og CESSDA).

Miljø og klima

Ny og mer ambisiøs klimapolitikk

Klimapolitikken til Høyre, FrP, KrF og V har gitt resultater. I 2013 var avstanden til klimamålet for 2020 på rundt 8 mill. tonn CO₂. Nye tall viser at avstanden nå har krympet til rundt 3 mill. tonn CO₂ - 2 mill. tonn om vi tar hensyn til mer bruk av biodrivstoff. Regjeringen har forsterket klimaforliket og fører en offensiv klimapolitikk som gjør at vi nærmer oss målet. Blågrønn klimapolitikk virker.

Vedtatte klimamål for 2030

Høyre, Venstre, KrF og FrP har satt ambisiøse klimamål for 2030. Norge skal kutte utslippene med minst 40 pst. frem mot 2030. Regjeringen tar sikte på at Norge skal slutte seg til EUs klimamål slik at det blir en felles oppfyllelse av klimamålene i Norge og EU. Dette er et tidsskille i norsk klimapolitikk, og vi har aldri tidligere hatt like forpliktende mål.

Et krafttak for klimafinansiering og videreutvikling av regnskogsatsingen

Skogbevaring kan levere opp til 30 pst. av klimaløsningen de neste par tiårene. Regjeringens klima- og skogsatsing er målrettet og reduserer både fattigdom og klimagassutslipp. Vi har utvidet samarbeidet til å omfatte flere land; Liberia, Peru, Colombia og Ecuador. Innsatsen mot avskoging i Amazonas i Brasil, som regnes som det største klimatiltaket i verden, har blitt forsterket og videreført. Vi samarbeider også tettere med næringslivet for å redusere avskogingen. For å effektivisere innsatsen er forvaltningen av klima- og skogsatsingen samlet i Klima- og miljødepartementet. Regjeringen har også investert 1,6 mrd. kr i FNs viktigste fond for klimatiltak.

Bevilgningene til fornybar energi gjennom Norfund er videreført på et høyt nivå de siste årene. I 2017 var bevilgningen til Norfund 1,5 mrd. kr, hvorav minst halvparten skal investeres i fornybar energi.

Høyt utbyggingstempo innen fornybar kraftproduksjon

Norge er nå inne i en periode der det bygges ut mer fornybar kraft enn på 25 år. Det er i denne regjeringsperioden gitt konsesjon til omlag 5 TWh ny vannkraft og opp mot 6 TWh vindkraft. Dette tilsvarer strømforbruket til omlag 550 000 husstander. Prosjektene som er under realisering vil, fram mot 2020, gi mer enn dobbelt så mye ny kraftproduksjon som snittet for tilsvarende perioder siden Energiloven ble innført.

Styrket satsingen på klimateknologi

Teknologi er en nøkkel for å løse klimautfordringen. Klima- og energifondet i Enova ble økt til 62,75 mrd. kr i 2016. Dette er 12,75 mrd. kr mer enn ambisjonen i klimaforliket, og en kraftig satsing på nye grønne løsninger. I 2017 tilføres Enova over 2,6 mrd. kr, om lag 400 mill. kr mer enn forutsatt i opptrappingsplanen som lå til grunn i klimaforliket. Miljøteknologiordningen er styrket kraftig, i 2017 er det bevilget 534,5 mill. kr mot 260,3 mill. kr i 2013.

Utarbeidet og fulgt opp strategi for biogass

Som en konkret oppfølging av klimaforliket fra 2012, la Regjeringen frem en strategi for biogass. Regjeringen har etablert en pilotordning, støtten for levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg er økt og andre relevante satsinger er styrket. i 2017 er det bevilget 534,5 mill. kr mot 260,3 mill. kr i 2013.

Tett samarbeid med EU om kvotesystemet

Regjeringen følger utviklingen i EU og deltar aktivt i klimadebatten på europeisk nivå. Vi deltar jevnlig i ekspertmøter og har hatt en rekke møter på politisk nivå. Norsk deltakelse i Green Growth Group har gitt oss en ekstra anledning til å påvirke EUs klimapolitikk sammen med ambisiøse EU-medlemsland, for å styrke EUs kvotesystem (EU ETS) som virkemiddel for å nå europeiske klimamål etter 2020.

Økt bruk av biodrivstoff for lavere utslipp

Regjeringen har lagt frem en opptrappingsplan for biodrivstoff frem mot 2020. Samarbeidspartiene ble i forbindelse med budsjettet for 2017 enige om en ambisiøs opptrapping. Planen vil bidra til lavere klimagassutslipp, siden planen også inkluderer krav om å bruke avansert biodrivstoff, og til å skape et marked for mer klimavennlig biodrivstoff.

Et løft for jernbanen og bedre tilbud for passasjerene

Bevilgningene til jernbane er økt med 57% siden 2013, og for første gang på lenge er vedlikeholdsetterslepet redusert. I Nasjonal transportplan 2018-2029 er det satt av betydelige midler til miljøvennlig transport. Regjeringen har foreslått mer midler til jernbane enn i tidligere NTPer, både for investeringer i nye prosjekter og til drift og vedlikehold. Det betyr flere avganger, færre forsinkelser, og mer moderne togsett. Det er også foreslått midler til Ringeriksbanen, ny tunnel gjennom Oslo, og en godspakke for å flytte mer gods fra vei til bane.

Bymiljøavtaler for mer miljøvennlige byer

Regjeringen har etablert en ordning med helhetlige bymiljøavtaler/byvekstavtaler som skal bidra til å redusere klimagassutslippene. Det gjør det enklere å sikre nullvekst i persontransport med bil i byområdene.

Faset ut oljefyr

Regjeringen innfører et forbud mot bruk av mineralolje (fyringsolje) til oppvarming av privatboliger, offentlige bygg og næringsbygg fra 2020. Dette er beregnet til å redusere utslippene med 340 000 tonn CO₂ i året.

Grønt skattesifte

Regjeringen har økt miljø- og energirelaterte avgifter med nærmere 5,5 mrd. 2017-kroner. Samtidig er skatt på arbeid, verdiskaping og eierskap redusert. Samarbeidspartiene vil innføre lik CO₂-avgift i ikke-kvotepliktig sektor i 2018, med foreløpig unntak for landbruket og fiskerinæring.

Et mindre karbonavtrykk for folk flest

For at den enkelte skal kunne redusere egne miljøutslipp, har Regjeringen bl.a. innført skattefradrag for ENØK-investeringer i hjemmet. Enovas støtteordning for ENØK-tiltak i private husholdninger ble i 2015 utvidet med 150 mill. kr (til om lag 250 mill. kr) og gjort rettighetsbasert. I 2016-budsjettet ble det presentert en ordning som gjør at støtten også kan gis gjennom skattesystemet. Samtidig er elbilpolitikken videreført slik at det er enkelt å velge en utslippsfri bil, mens Enova bl.a. støtter infrastruktur for elbillading. I Energimeldingen (2016) ble det fastsatt et mål om å redusere energiintensiteten i Norge (energibruk/bruttonasjonalprodukt) med 30 prosent innen 2030.

Grønnere bilavgifter

Regjeringen og samarbeidspartiene har lagt om kjøretøy- og drivstoffavgiftene for å stimulere til en nyere, sikrere og mer miljøvennlig bilpark. Engangsavgiften er gjort mer klima- og miljøvennlig, slik at biler med lavere utslipp av CO₂ og NO_x er blitt billigere. Regjeringen har også satt opp drivstoffavgiftene slik at avgiften bedre skal dekke de faktiske eksterne kostnadene som påføres samfunnet. Noe av avgiftsbelastningen er således flyttet fra eie til bruk av bil. I tråd med den politiske plattformen foreslår Regjeringen å videreføre avgiftsfordeler for nullutslippsbiler utover det som følger av klimaforliket. Regjeringen og samarbeidspartiene ble i forbindelse med budsjettet for 2017 enige om å forlenge merverdiavgiftsfritaket for elbiler til 2020.

Strengere miljøkrav til offentlige kjøretøy

Regjeringen har gjennomført lovendringer for å stimulere markedet for rene og energieffektive kjøretøy. Yrkestransportloven er endret slik at løyvemyndigheten har adgang til å stille miljøkrav til drosjer.

Grønn skipsfart

Den maritime næringen har en grønn fremtid. I 2016 bevilget Regjeringen 65 mill. kr til en "kickstart" for innføring av lav- og nullutslippsteknologi i innenriks skipsfart. Vi stiller ambisiøse krav til lav- og nullutslippsteknologi i anbudene til riksvegferjene. Dette har ført til at to nye batteriferjer skal trafikkere strekningen E39 Anda-Lote fra 2018. Statens vegvesen har etablert et utviklingsprosjekt for en delvis hydrogendrevet ferje med planlagt driftsoppstart i løpet av 2021. Regjeringen har støttet landanlegg for null- og lavutslippsferger i Hordaland, Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal med mer enn 400 mill. kr.

Regjeringen har støttet 35 landstrøm-anlegg med rundt 222 mill. kr. Elavgiften for skip i næringsvirksomhet er redusert til 0,48 øre per kilowattime (ordinær sats 16,32 øre per kWh). Avgiftsreduksjonen stimulerer til å erstatte mineralolje med elektrisk kraft for skip som ligger ved kai (landstrøm), og til framdrift med batterier.

Grønnere offentlige anskaffelser

Regjeringen vil sørge for at offentlig sektor som kunde bidrar til å ta i bruk og utvikle nye miljø- og klimavennlige teknologier og løsninger. Regjeringen har foreslått en lov om offentlige anskaffelser som krever at offentlige oppdragsgivere skal innrette sin anskaffelsespraksis slik at den bidrar til å redusere miljøpåvirkning og fremmer klimavennlige løsninger der det er relevant. Regjeringen vil også utarbeide en veiledning om hvordan det offentlige kan stille gode miljøkrav.

Arbeid for renere luft

Regjeringen har fastsatt nye nasjonale mål for lokal luftkvalitet, som er helsebaserte og mer ambisiøse enn tidligere. Grenseverdien for svevestøv er skjerpet inn. Kommunene er gitt flere virkemidler, som adgang til å innføre lavutslippssoner.

Tydeligere rovviltpolitikk

Regjeringen har i større grad enn den forrige åpnet for uttak av rovdyr som utgjør en fare for skade i forkant av beitesesongen. Vi har gitt klar beskjed til rovviltforvaltningen om at det skal føres en tydeligere soneforvaltning, som i større grad skiller rovvilt og beitedyr.

Antall husdyr erstattet som er tatt av rovvilt er redusert de senere år, og var i 2016 historisk lave samtidig som antall husdyr øker. Samtidig sikrer Regjeringen levedyktige bestander av de store rovviltartene i henhold til rovviltforliket, og har bevilget vesentlige midler til bl.a. merking og forskning for å redusere konfliktnivået i områder der rovdyr ferdes. I henhold til Regjeringens samarbeidsavtale med V og KrF ligger også Naturmangfoldloven fast.

Høyere terskel for overprøving av rovviltnemndene

Regjeringen har innført høyere terskel for å overprøve rovviltnemndenes vedtak. Denne regjeringen har omgjort kun seks av i alt 61 klagesaker.

Arbeidet med det økologiske grunnkartet er i gang

Regjeringen har etablert et økologisk grunnkart for Norge. Gjennom budsjettenighetene med samarbeidspartiene har bevilgningene til naturkartlegging og økologisk grunnkart totalt økt med 80 mill. kr i regjeringsperioden. I 2017 vil det bli brukt om lag 95 mill. kr til dette arbeidet.

Økt kommunalt selvstyre

Regjeringen er opptatt av at kommunene skal få større ansvar og råderett. Kommunene er tillagt avgjørende vekt ved opprettelse av nye nasjonalparker. Regjeringen har tilbudt kommunene å overta forvaltningsmyndigheten for mindre verneområder. Kommunene har også fått mulighet til å fastsette løyper for snøscooterkjøring og på den måten selv forvalte motorisert ferdsel i utmark, og fått ansvaret for å selv regulere bruken av vannscootere.

Styrket arbeid med bevaring av natur

Regjeringen arbeider for å bedre bestandsstatusen for truede naturtyper og arter. Vi har derfor etter naturmangfoldloven vedtatt kystlynghei som utvalgt naturtype og fem arter, inkludert fjellrev, som prioriterte arter våren 2015. Regjeringen og samarbeidspartiene har på fire år bevilget 1489 mill. kr til skogvern. Det er mer enn forrige regjering gjorde på sine åtte år. Dette er et svært effektivt og samtidig lite konfliktfylt tiltak for å bevare truede naturtyper og leveområdene til et stort antall truede arter. Etter et regionalt initiativ som kommunene sluttet opp om, er det opprettet to nye nasjonalparker; Raet og Jomfruland. Det er i tillegg vedtatt flere prioriterte arter og en ny utvalgt naturtype (Kystlynghei, vedtatt i 2015).

Ryddet opp i fjordene

Høyre, Venstre, KrF og FrP har sikret statlige midler til oppryddingsprosjekter bl.a. i Trondheim, Bergen, Sandefjord, Stavanger, Flekkefjord og Farsund. Det er satt i gang flere undersøkelser og overvåking av forurenset sjøbunn. Samtidig gir Regjeringen gjennom Miljødirektoratet omfattende støtte til opprydding og forebygging av marin forsøpling.

Økt innsats mot marin forsøpling

Regjeringen og samarbeidspartiene har de siste årene økt innsatsen mot marin forsøpling. Tilskuddsordningen fra Miljødirektoratet, som blant annet støtter frivillig opprydding på norske strender, er mer enn doblet det siste året, og bl.a. er initiativene Hold Norge Rent og Fishing for litter styrket. Regjeringen har lyktes med å løfte utfordringene knyttet til marin forsøpling og mikroplast på den globale dagsorden. Etter initiativ fra Norge fattet FN's miljøforsamling våren 2016 et vedtak om å trappe opp den globale innsatsen mot marin forsøpling

Styrket arbeidet mot lakselus

For å ta vare på villaksen gjennomføres det strenge reguleringer i fisket. Det brukes også store ressurser på å bekjempe lakseparasitten Gyrodactylus salaris og på kalking i forsurrede vassdrag. Gjennom klassifisering av villaksbestander etter kvalitetsnormen for villaks har vi fått bedre kunnskap om hvilke bestander som ikke har god nok tilstand. Regjeringen har også styrket arbeidet mot andre sykdomsutfordringer og rømming gjennom forpliktende avtaler med næringen.

Større satsing på kulturminnearbeidet i Norge

Rammevilkårene for private eiere er bedret. Riksantikvarens tilskuddsposter og Norsk kulturminnefond er blitt styrket i perioden 2013-2016. Norge har mange unike trehusmiljøer, som må sikres mot brann. Vi har derfor økt støtten til brannsikring av tett trehusbebyggelse.

Satt friluftspolitikken på kartet

Regjeringen har lagt frem en stortingsmelding som oppdaterte friluftspolitikken. Den bidrar til å bevare landets sterke tradisjoner for jakt, fiske og friluftsliv med utgangspunkt i allemannsretten til fri ferdsel i utmark. Tilskuddene til friluftsliv er blitt vesentlig styrket. Regjeringen har gjennom et eget prosjekt sørget for at nær alle kommuner har gjennomført eller er i gang med å kartlegge og verdsette sine friluftslivsområder. Dette vil bidra til bedre forvaltning av friluftslivsområder over hele landet. Friluftslivets år i 2015 bidro til økt deltakelse og stor oppmerksomhet om friluftsliv.

Styrket arbeidet med frivillig vern av skog

I budsjettet for 2017 er det bevilget 442 mill. kr. til skogvern, et historisk høyt nivå. Regjeringen har på fire år bevilget totalt 1489 mill. kr til skogvern. Det er mer enn forrige regjering bevilget på sine åtte år. Regjeringen har altså mer enn doblet innsatsen i skogvernarbeidet. Regjeringen har i alt vernet 230 skogområder med totalt ca 423 kvadratkilometer produktiv skog. Det planlegges også vern av mange nye skogområder i 2017. I tillegg til frivillig vern av privateid skog arbeides det med en rekke skogområder eid av Statskog med sikte på vern, i tråd med Stortingets anmodningsvedtak om dette.

Sikret en bedre forvaltning av dagens verneområder

Regjeringen har sikret bedre forvaltning av dagens verneområder gjennom at kommunene som har ønsket det har fått forvaltningsmyndighet for små verneområder, gjennom implementering av ny merkevarestrategi og utarbeidelse av besøksforvaltningen for nasjonalparkene, gjennom oppstart av forsøk med grunneiere i nasjonalpark- og verneområdestyrer og gjennom økt forvaltningsbudsjett. Også her har Regjeringen styrket det lokale selvstyret.

En fremoverlent europapolitikk på klima- og miljøområdet

Regjeringen har inngått samarbeid på utvalgte områder med Green Growth Group, som er en samling av de mest ambisiøse land i Europa på klimaområdet. Norge møter fast på EUs uformelle miljøministermøte og har etablert åpen dialog med EU-kommisjonen og Europaparlamentet

Regjeringen har levert innspill og fremmet norske posisjoner på alle vesentlige politikkforslag. Norge har blant annet gått tungt inn i sirkulær økonomipakken med vekt på avfall-, produkt- og kjemikaliepolitikken herunder plast og marin forsøpling, samt forbrukerpolitikken.

Styrket vannforvaltning.

Regjeringen har godkjent vannforvaltningsplanene 2016-2021 og satt miljømål for alle elver, innsjøer, kystvann og grunnvann i Norge. Slik er innsjøer og vassdrag forvaltet slik at ferskvannsreservoarer og fiske- og rekreasjonsområder sikres for fremtidige generasjoner.

Vi har også:

- › Vernet ni nye korallområder mot bunnslepende redskaper
- › Avviklet begrepet ”inngrepsfrie naturområder” som verktøy i arealpolitikken.
- › Opphevet vannscooterforskriften og gitt kommunene ansvaret for å ved behov regulere bruken av vannscootere etter havne- og farvannsloven i sjø og etter motorferdselloven i vassdrag. Dette styrker det lokale selvstyret.

- › Utarbeidet en strategi for grønn konkurransekraft som følges opp i 2017.
- › Forsterket arbeidet med CO2-håndtering gjennom et bredt spekter av tiltak, inkludert forskning og utvikling, arbeid for å realisere fullskala CO2-håndtering, samt internasjonalt arbeid for å fremme CCS.
- › Fremmet et mål om å bedre energiintensiteten frem mot 2030 med 30 pst. sammenlignet med 2015.
- › Tatt en brobyggerrolle i de internasjonale klimaforhandlingene og var bl.a. svært aktiv i arbeidet med å få i stand en internasjonal klimaavtale. Parisavtalen trådte i kraft 4. november 2016.
- › Bidratt til at luftfarten tar mer klimaansvar ved at ICAO vedtok en ordning for å redusere luftfartens klimagassutslipp, der internasjonal luftfart skal kjøpe utslippsreduksjoner fra andre samfunnssektorer.
- › Bevilget 100 mill. kr til arbeid for internasjonal reduksjon av bruken av subsidier til fossilt brensel.
- › Bidratt aktivt i forhandlingene med å få på plass en internasjonal avtale om å redusere bruken av de sterke klimagassene HFK (hydrofluorkarboner). Avtalen som ble vedtatt i Rwanda høsten 2016 vil ifølge FNs miljøprogram bidra til at verden unngår opp til 0,5 grader Celsius oppvarming innen 2100.
- › Bidratt aktivt til å utvikle de universelle bærekraftsmålene. Klima og miljø er nå et av regjeringens fem hovedsatsingsområder i utviklingspolitikken, og et av fire tverrgående hensyn som alltid skal ivaretas.
- › Vært en pådriver i arbeidet for å sette en internasjonal pris på CO2, blant annet ved å være en av initiativtakerne til Transformative Carbon Asset Facility, TCAF, hvor formålet er å utarbeide pilotprogram for nye markedsmekanismer. Kvotekjøpsprogrammet for perioden 2013-2020 kan også bidra til utvikling av samarbeid mellom land og til videreutvikling av effektive, fungerende karbonmarkeder.
- › Gjort "Klima, miljø og miljøvennlig energi" til én av fem prioriterte områder i Regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning.
- › Styrket forskningsinnsatsen på klima- og energiområdet, blant annet med 71,5 mill. kr til lavutslippsforskning i 2017 og 40 mill. kr til å styrke FME-ordningen i 2016.
- › Etablert et langsiktig strategiforum for norsk prosessindustri kalt Prosess 21. Forumet skal gi råd og anbefalinger om hvordan vi best kan få til en utvikling i retning av minimale utslipp fra prosessindustrien i 2050, og samtidig ha en bærekraftig vekst i denne sektoren.
- › Innført nye energikrav til bygg – TEK15

- › Etablert to nye etiske kriterier for utelukkelse og observasjon av selskaper i Statens Pensjonsfond Utland – et produktbasert kullkriterium og et adferdsbasert klimakriterium.
- › Etablert tilskuddsordning for klimatiltak i kommunene (Klimasats) på 100 mill. kr i 2016 - økt med 50 mill. kr i 2017
- › Lagt bedre til rette for reiseliv i nasjonalparkene ved å implementere ny merkevarestrategi og utarbeide besøksstrategier.
- › Opprettet en ordning for ”nasjonale turstier” etter mønster av nasjonale turistveier for å bedre tilrettelegging i naturområder med mye besøk.
- › Rjukan/Notodden industriarv ble innskrevet på UNESCOs verdensarvliste i 2015.
- › Tre verdensarvsteder fikk i 2015 status som autoriserte verdensarvsteder; Vegaøyan, Vestnorsk fjordlandskap ved delområdet Geiranger og Bergkunsten i Alta. Verdensarvsentrene skal være besøkssentre for alle som søker informasjon om verdensarv og stedet de besøker.
- › Klima- og miljøministeren har i samarbeid med Kommunal- og moderniseringsministeren etablert et eget Dialogforum for Grønn Byutvikling. Politisk ledelse for sju av de største byene i Norge deltar i forumet.
- › Vedtatt å bygge et nybygg på Framsenteret i Tromsø.
- › Rensket opp i forlatte og eierløse blåskjellanlegg, i regi av Fiskeridirektoratet.
- › Regjeringen har utredet og innført en vrakpantordning som skal bidra til at eldre norskregistrerte skip i nærskipsfarten skrapes og erstattes med nye og mer miljøvennlige fartøy.
- › Etablert en støttefylling for å stabilisere ubåtvraket U-864 utenfor Fedje i Hordaland.

Olje og energi

Norge har rik tilgang på energi. Petroleumsnæringen har vært den viktigste næringen for norsk økonomi, og vil i mange år fremover bidra med et betydelig antall arbeidsplasser og inntekter til fellesskapet. Samtidig trenger verden mer ren, fornybar energi. Fornybar energi, og særlig vannkraft, har lagt grunnlaget for norsk industri i generasjoner og vil skape inntekter og muligheter for Norge også i fremtiden. Regjeringen har i perioden både lagt til rette for videreutvikling av norsk petroleumsnæring, utvikling av mer fornybar energi, og at Norge skal oppfylle sine klimaforpliktelser.

Nytt leteareal på norsk sokkel for første gang på over 20 år

Regjeringen har holdt et forutsigbart og høyt tempo når det gjelder å tildele nye områder for petroleumsaktivitet, både når det gjelder konsesjonsrunder og TFO (Tildeling i forhånds-definerte områder).

Regjeringen har tildelt utvinningstillatelser i nytt område på norsk sokkel for første gang på over 20 år (Barentshavet sørøst). Det ble tildelt 10 nye utvinnings-tillatelser i 23. konsesjons-runde, hvorav tre i nytt område. Områdene vil gi vekst, verdiskaping og sysselsetting i mange tiår fremover. Arealforslag for 24. konsesjonsrunde har vært på offentlig høring, og planlegges utlyst før sommerferien.

Regjeringen har også tildelt til sammen 231 utvinningstillatelser i de modne områdene på norsk sokkel gjennom de årlige TFO-rundene (TFO 2013, TFO 2014, TFO 2015 og TFO 2016). TFO 2017 er utlyst - Utvidelsen av TFO-området er den nest største noen gang og den største som har vært i Barentshavet. Dette gir selskapene økt forutsigbarhet, flere blokker å kunne lete i, og mulighet for raskere utvikling og utbygging av funn på norsk sokkel. På denne måten legger regjeringen til rette for verdiskaping i hele landet.

Tildeling av utvinningstillatelser skjer til selskaper som myndighetene mener har teknisk kompetanse og forutsetninger til å forvalte og utforske arealet på best måte. Oppfølging av god ressursutnyttelse inkl. en høy utvinningsgrad følges opp i forbindelse med behandling av plan for utbygging og drift og gjennom produksjonsperioden.

Regjeringen fører en aktiv politikk for økt aktørmangfold på norsk sokkel, blant annet gjennom leterefusjon-, TFO-, og prekvalifiseringsordningene. Dette har gitt resultater. Antall aktører på norsk sokkel har nær doblet seg siden tidlig 2000-tall.

Først var det størst økning i aktørmangfoldet i letefasen, men i de siste årene har vi sett flere aktører inn i utbyggings- og driftsfasen. Regjeringen har varslet at den vil utrede konkurransesituasjonen på norsk sokkel og fremtidsutsiktene for norsk leverandørindustri etter de omstillingene industrien har vært igjennom.

I tråd med samarbeidsavtalen er det ikke konsekvensutredet eller åpnet for petroleumsvirksomhet i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, Skagerak eller på Mørefeltene.

Klarsignal for Johan Sverdrup, nåtidens største industrielle prosjekt

Regjeringens behandling av plan for utbygging og drift av Johan Sverdrup-feltet, nåtidens største industrielle prosjekt, har vært en av våre viktigste prioriteringer. Feltet skaper arbeidsplasser og gir store ringvirkninger for hele Norge. Viktige kontrakter har blitt tildelt norske selskaper som leverer til olje- og gasssektoren.

Foruten Johan Sverdrup har regjeringen behandlet åtte utbyggingsplaner siden 2015 (Maria, endret PUD for Gullfaks, Oseberg Vestflanken 2, Utgard, Dvalin, Byrding, Trestakk og Oda).

Videre er to utbyggingsplaner til behandling nå (endret PUD for Njord og Bauge.) Det arbeides aktivt i næringen med å bringe flere nye, store utbyggingsprosjekter og videreutviklings-prosjekter frem mot investeringsbeslutning. Petroleumsnæringen er, og vil fortsette å være, Norges største og viktigste næring i mange tiår fremover.

Stabile og forutsigbare rammevilkår for petroleumssektoren

Regjeringen har lagt stor vekt på stabile og forutsigbare rammevilkår og hovedtrekkene i petroleumsskatten er videreført. Petroleumsskatten baseres på netto overskudd og skatte-inntektene tilpasses dermed automatisk ved endring i oljepris eller for prosjekter med avvikende lønnsomhet. Omveksling av skattesatser fra ordinær selskapsskatt til særskatt har samlet sett gitt noe mer investeringsvennlig beskatning.

Reduksjon av kostnadsnivået på norsk sokkel

Regjeringen har satt i gang et arbeid for å få bedre riggflyt mellom norsk og britisk sokkel og mulige tiltak som kan fungere kostnadsreduserende eller effektviserende. Petroleums-tilsynet er bedt om å gjennomføre utvalgte tiltak og utrede andre tiltak nærmere.

Det er utarbeidet en rapport om kost-nytte-analyser av HMS-krav og -tiltak i petroleums-virksomheten. Rapporten inngår i arbeidet med å utvikle en felles sektorveileder til myndighetens bruk for samfunns-økonomiske analyser i petroleumsvirksomheten generelt for å bidra til bedre beslutningsgrunnlag i forkant av myndighetsbeslutninger.

Styrket arbeidet med sikkerheten på sokkelen, sjøsikkerhet og oljevern

Regjeringen har nedsatt en arbeidsgruppe med bred deltagelse. Arbeidsgruppens arbeid skal være grunnlag for en ny stortingsmelding om HMS i petroleumsvirksomheten.

Regjeringen har opprettet et utvalg og lagt fram stortingsmelding om forebyggende sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning. I meldingen presenterte regjeringen tiltak for å sikre et høyt sjøsikkerhetsnivå og en god beredskap mot akutt forurensning i årene fremover.

En oljevern- og miljøsender vil bli etablert i Vesterålen/Lofoten som et nasjonalt kompetanse-senter som skal arbeide for å fremme kunnskap, kostnadseffektive og miljøvennlige teknologier og metoder for arbeidet med oljevern og marin plastforsøpling. Senteret lokaliseres med delt løsning mellom Svolvær i Vågan kommune og Fiskebøl i Hadsel kommune.

Konsesjonstildelinger innenfor fornybar energi

Det er i denne regjeringsperioden gitt konsesjon til om lag 5 TWh ny vannkraft og opp mot 6 TWh vindkraft. Dette er den største konsesjonstildeling til utbygging av fornybar energi på 25 år. Dette tilsvarer strømforbruket til om lag 550.000 husstander. Videre er det gjort tilpasninger i elsertifikatordningen med virkning fra 1. januar 2016.

Tilstrekkelig nettkapasitet over hele landet, styrket forsyningsikkerhet og økt handelskapasitet med Europa

Regjeringen har bl.a. gitt konsesjon til kraftlinjen Mongstad-Modalen og Balsfjord Skaidi fra Troms til Vest Finnmark. Sammen med Ofoten-Balsfjord vil dette bidra til betydelig økt nettkapasitet i regionen. Olje- og energidepartementet har gitt uttalelse til tre konseptvalgutredninger utarbeidet av Statnett: Nettplan Stor-Oslo, forsyning av økt kraftforbruk på Haugalandet og økt leveringspålitelighet til Nyhamna.

Regjeringen har gitt konsesjon til to utenlandsforbindelser til Tyskland og Storbritannia. Økt tilknytning til andre markeder er viktig for verdien av de norske fornybare energiressursene. Utenlandsforbindelsene for strøm kan også bidra til at eksisterende og fremtidig kraftproduksjon i

Europa kan utnyttes mer effektivt, og til omleggingen til en klimavennlig energiforsyning i Europa. Dagens utenlandsforbindelser har de siste tiårene styrket forsyningsikkerheten.

Viktige kraftledninger som Sima-Samnanger, Ørskog-Sognadal, Nye Ytre Oslofjord og en ny kabel til Danmark er ferdigstilt. Det er planlagt investeringer i strømmettet på om lag 140 mrd. kroner de neste 10 årene, hvorav 50-70 mrd. kroner er i transmisjonsnettet. Investeringene vil bidra til økt forsyningsikkerhet, industriutvikling og fornybar kraftproduksjon.

Regjeringen har også endret energiloven som lovet i regjeringsplattformen, slik at også andre enn Statnett kan eie og drive utenlandsforbindelser. Dette kan bidra til å fremme nye handelsløsninger, teknologiske valg og mer kostnadseffektiv utbygging.

Energieffektivisering og økt satsing gjennom Enova

Regjeringen har, gjennom regjeringsperioden lagt til rette for økt energieffektivisering gjennom blant annet økte bevilgninger og ny avtale med Enova, innstramming av energikravene i byggt teknisk forskrift, fastsetting av et mål for energieffektivisering, innføring av en rettighetsbasert ordning for enøk-tiltak i husholdninger og utrulling av AMS. I ny styringsavtale har Enova også fått i oppgave å bidra til styrket forsyningsikkerhet gjennom fleksibel og effektiv effekt- og energibruk.

Regjeringen har over tid økt satsingen gjennom Enova. I 2017 tilføres Enova over 2,6 milliarder kroner, om lag 400 millioner kroner mer enn opptrappingsplanen som lå til grunn i klimaforliket. De samlede årlige overføringene til Energifondet og Enovas virksomhet, inklusiv påslaget på nettariffen, er økt fra om lag 2 mrd. kroner i 2014 til om lag 2,7 mrd. kroner i 2018. Regjeringen har gjennom styringsavtalen for perioden 2017-2020 dreiet Enovas virksomhet mer i retning av klima og teknologi-utvikling. Det betyr en styrket satsing på å redusere utslipp i transportsektoren og andre ikke-kvotepliktige næringer og innovative prosjekter tilpasset lavutslippssamfunnet.

De siste årene har Enova støttet en rekke nyskapende prosjekter i industrien, blant annet innen aluminiumsproduksjon, kobberproduksjon, biokullproduksjon og ny smelteverks-teknologi som gjør det mulig med bruk av hydrogen i stedet for kull. Det er i den nye avtalen lagt stor vekt på de muligheter for innovasjon som industrien har, og Enova kommer til å prioritere dette området også fremover.

Siden 2015 har Enova også støttet prosjekter i transportsektoren. Enova har innrettet satsingen bredt med programmer for både gods- og persontransport på land og til sjøs. Gjennom program for støtte til infrastruktur har Enova bidratt til at flere fylkeskommuner har kunnet velge elektriske ferger og busser, at landstrøm kommer på plass i flere havner og at elbiler blir et mer realistisk alternativ på lengre reiser.

Gjennom støtte til innovative maritime prosjekter har Enova bidratt til energi-effektivisering og reduserte klimagassutslipp ved bruk av batterier i samspill med tradisjonelle motorer. Det er batteriprojekter på alt fra offshore supplybåter og oljetankere til hurtigrutens ekspedisjons-skip og arbeidsbåter i oppdrettsanlegg. Gjennom støtte til produksjon av biogass har Enova også bidratt til reduserte utslipp der gassen fortrenger diesel.

Drift og videreutvikling av energimerkeordningen er overført til Enova for å bedre samspillet med Enovas informasjonsvirksomhet og programutvikling. Videre har Enova lansert en rettighetsbasert støtteordning for enøk-tiltak i husholdninger - Enovatilskuddet - hvor huseierne kan velge å få støtten som skattefradrag. Ordningen består av en rekke predefinerte tiltak som bidrar til effektiv og miljøvennlig energibruk i boliger. Enova har selv definert tiltakene som skal få støtte, blant annet varmepumper, fjerning av oljekjel og styringssystemer for boligeiere. Fra og med 2016 ble det også gitt støtte til helhetlig energioppgradering av boligen.

Mer forskning og utvikling innen energi

Regjeringen har samlet sett styrket forskning og utvikling innen energi og petroleum. Over Olje- og energidepartementets budsjett bevilges det om lag 1,1 milliard kroner samlet sett i 2017 inklusiv CO2-håndtering:

- › Styrket petroleumsforskningen gjennom Norges forskningsråd fra et årlig nivå på om lag 260 millioner kroner til om lag 380 millioner kroner i 2017. I tillegg kommer bevilgninger over andre departementers budsjetter.

- › Styrket energiforskningen og forskningen på CO₂-håndtering gjennom Norges forskningsråd og Gassnova fra et årlig nivå på om lag 600 millioner kroner til om lag 720 millioner kroner i 2017. I tillegg kommer bevilgninger over andre departementers budsjetter.
- › Forskningscentre for miljøvennlig energi (FME-ordningen) er blant annet styrket med 40 mill. kroner fra og med 2016 og det er opprettet åtte nye sentre i 2016. Regjeringen har ikke prioritert opprettelse av FME-senter for thorium på grunn av få søkere og lite miljø på området i Norge.
- › Det er bevilget totalt 250 mill. kroner i tiltakspakke (2016-2017) for økt sysselsetting som skal bidra til fortsatt innsats for å opprettholde og styrke kompetanse, kapasitet og sysselsetting i leverandørindustrien til energisektoren.

Kommuner kan tildele vindkraftkonsesjoner

Regjeringen har gitt kommunene myndighet til å gi konsesjoner til små vindkraftanlegg med opp til 5 vindmøller á 1MW. Tidligere har alle konsesjonsbehandlinger vært gjort av Norges vassdrags- og energidirektorat og Olje- og energidepartementet. I tillegg til å styrke kommunenes selvråderett, forenkler regjeringen praksis og reduserer byråkrati i forbindelse med etablering og utbygging av vindkraft.

Kommuner kan tildele småkraftkonsesjoner

Stortinget vedtok etter forslag fra regjeringen våren 2017 å gi kommunene konsesjonsmyndighet for vannkraftverk på inntil 1 MW installert effekt.

Hurtigere avskrivninger for vindkraft

Nye avskrivningsregler for vindkraftverk legger til rette for utbygging av mer fornybar energi i Norge.

Bedre rammevilkår for småkraftverk og industrielle eiere av vannkraft

Rammevilkårene for småkraftverk er bedret på flere måter i løpet av denne regjeringsperioden. Fra inntektsåret 2015 har innslagspunktet for grunnrenteskatt blitt hevet fra 5,5 MWA til 10 MWA. Sammen med redusert inntektsskatt, som kommer alle næringer til gode, gir dette betydelig skattelettelse til norske småkraftverk.

Innslagspunktet for grunnrenteskatt og naturressurskatt er hevet til 10 MVA. Regjeringen har også endret reglene, slik at småkraftverkene bygget etter 2004 og før 2012 blir inkludert i overgangsordningen, og nå får delta i elsertifikatorordningen.

Regjeringen fremmet forslag om endring i industrikonsesjonsloven som åpner for at private aktører kan erverve inntil en tredjedel av kapitalen og stemmene i offentlige ansvarlige vannkraftselskaper og ivareta sitt behov for forutsigbar krafttilgang også i fremtiden. Lovforslaget ble vedtatt våren 2016.

Gitt likere konkurransevilkår med andre europeiske raffinerier

Sertifikatplikten for petroleumsraffineriene i Norge er fjernet for å sikre at de norske raffineriene har likere konkurransevilkår med andre raffinerier i Europa.

Stortingsmelding om energipolitikken mot 2030

Regjeringen la 15. april 2016 frem en stortingsmelding om energipolitikken, Meld St. 25 (2015-2016). Stortingsmeldingen gir en bred gjennomgang av utviklingstrekk, status og perspektiver for den innenlandske energiforsyningen.

Hovedbudskapet i meldingen er at forsyningsikkerhet, klima og næringsutvikling må ses i sammenheng for å sikre en effektiv og klimavennlig energiforsyning mot 2030.

Meldingen inneholder en strategi for opprustning og utvidelse av vannkraft. Videre ble det lagt fram tiltak for en mer effektiv konsesjonsbehandling. Forslag om å la kommunene få behandle små vindkraftanlegg (opp til 1 MW) er gjennomført og Stortinget har vedtatt forslag om å overføre myndighet til kommunene i saker om utbygging av små vannkraftverk (opp til 1 MW).

I stortingsmeldingen ble det også satt et mål for energieffektivisering. Målet ble fastsatt som en forbedring i energiintensiteten frem mot 2030 på 30 prosent sammenlignet med 2015.

Nytt investeringselskap ("Fornybar AS")

Regjeringen har besluttet å opprette et nytt investeringselskap med formål å bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom investeringer. Investeringsmandatet ble presentert i Prop. 1 S (2016-2017).

Selskapet skal i hovedsak investere i ny teknologi i overgangen fra teknologiutvikling til kommersialisering, og prioritere lav- og nullutslippsløsninger. Selskapet skal etableres i Stavanger-regionen. Regjeringen jobber med etableringen av selskapet.

Satt fart på arbeidet med fullskala CO2-håndtering i Norge

Regjeringen har levert en helhetlig strategi for arbeidet med CO2-håndtering. Med utgangspunkt i denne har arbeidet med fullskala CO2-håndtering blitt videreført og regjeringen har levert en mulighetsstudie for fullskala CO2-håndtering i Norge. Regjeringen har videreført arbeidet og konseptstudier vil starte opp i løpet av våren 2017.

Bedre organisering av nettvirksomheten

I tråd med regjeringens forslag er energiloven endret slik at det stilles krav om selskapsmessig og funksjonelt skille for alle nettforetak innen 1. januar 2021. I dag gjelder dette kravet bare for nettselskap med over 100 000 tilknyttede kunder. Kravet vil bidra til å legge til rette for en bedre organisering av nettvirksomheten, som igjen vil bidra til lavere ressursbruk for samfunnet.

Utvikle NORFUNDS investeringer i forbybar energi

Med risikokapital i form av egenkapital og lån bidrar Norfund til utvikling av bærekraftig næringsvirksomhet i utviklingsland. Hensikten er å etablere levedyktig, lønnsom virksomhet som ellers ikke ville blitt igangsatt som følge av høy risiko. Norfund har investert i energibedrifter sammen med bl.a. Scatec Solar, SN Power og KLP. I perioden 2007-2015 har Norfund investert i 47 energiprojekter, som har resultert i en produksjonskapasitet på 5300 MW i vannkraft, vind og sol, 45 prosent av investeringene er i Afrika. For 2013-2017 har Norfund investert i 39 prosjekter, med samlet produksjonskapasitet på 2851 MW, 73 prosent av kapasiteten er investert i Afrika.

Vi har også:

- › Styrket Petoro med om lag 25 millioner kroner til satsing på økt utvinning og modne felt i SDØE-porteføljen. Styrkingen har blitt ivarettatt innenfor dagens system for budsjettering av utgifter til Petoro og ikke under kontantstrømmen for SDØE.
- › Styrket Oljedirektoratet med over 10 millioner kroner til myndighetenes oppfølging av prosjekter for økt utvinning og modne felt på kontinentalsokkelen.

-
- › Videreført driften ved Teknologisenteret for CO2-fangst på Mongstad etter at gjeldende avtaleperiode utløper i august 2017.
 - › Fjernet kompetanseforskriften som tallfestet krav til bemanning i kraft- og nettselskaper. Fjerningen bidrar til avbyråkratisering og forenkling, samtidig som konsesjonærer som velger å sette ut oppgaver, fortsatt er ansvarlig for at disse utføres i henhold til krav i lov, forskrift og konsesjoner.
 - › Bevilget 150 millioner kroner til geologisk kartlegging i Nordområdene for å øke kunnskapsgrunnlaget om petroleumsressursene på norsk sokkel.
 - › Samfinansiert Konkraft sitt utredningsarbeid om ”Konkurranseskraft – norsk sokkel i endring” som har som formål å styrke verdiskaping og konkurranseskraft for den norske olje- og gassnæringen på lang sikt.
 - › Det er tilgjengelig gass ved alle ilandføringsanlegg som kan tas i bruk av norsk industri på kommersielle vilkår.

Samferdsel

Denne regjeringen bygger landet gjennom en historisk satsing på samferdsel. Samferdselsbudsjettet er økt med 50 prosent siden regjeringsskiftet og vedlikeholdsetterslepet på vei, jernbane og kyst er redusert for første gang på lenge.

Regjeringen er i tillegg opptatt av hvordan vi kan få mest mulig god infrastruktur for pengene vi har. Derfor har vi sett på hvordan samferdselssektoren er organisert og satt i gang flere reformer som vil gi mer vei, mer jernbane, og et bedre jernbanetilbud for pengene.

Regjeringen har også arbeidet for at Stortinget i fremtiden skal kunne vedta nasjonale planer med mål, rammer, tiltak og finansiering, men la fagetatene ta ansvaret for detaljer og gjennomføring. Dette er en del av grunnlaget for reformene i sektoren.

Nasjonal Transportplan 2018-29

Regjeringen har fått tilslutning fra samarbeidspartiene til en ny nasjonal transportplan for 2018-2029. Vi vil de neste 12 årene bruke 1 064 milliarder kroner på modernisering av infrastrukturen og på utvikling av sikre og effektive transportløsninger. Rekordsatsingen gir hele landet bedre og tryggere reisehverdager, kortere reisetider, økt mobilitet og dermed økt konkurransekraft.

Med ny NTP viser Regjeringen sammen med KrF og Venstre at veibygging vil fortsette å være høyt prioritert med over 600 milliarder kroner til veiformål de neste 12 årene.

Vår NTP er samtidig tidenes mest ambisiøse også for norsk jernbane. Vi investerer i nye spor, vedlikeholder mer enn noen gang og kjøper inn nye tog. 45 prosent av investeringsmidlene i den nye transportplanen er satt av til jernbane.

Vi skal bygge mye nytt de neste 12 årene, men vel så viktig er det at vi holder den infrastrukturen vi allerede har i god stand. Over mange tiår har det bygget seg opp et vedlikeholdsetterslep på både vei og bane. I innværende stortingsperiode har vi klart å snu utviklingen med økende vedlikeholdsetterslep på vei og bane, og økt bevilgningene til vedlikehold og fornying på vei, jernbane og kyst med over 70% sammenlignet med 2013. Forfallet reduseres og det motiverer til videre innsats. I ny Nasjonal transportplan skal en tredjedel av etterslepet på jernbanenettet og veinettet fjernes.

Reform og vesentlig styrking av jernbanen for folk og næringsliv

Bevilgningen til jernbane er økt med cirka 57% siden 2013, og fra 2016 er det cirka 100 flere togavganger på jernbanen hver dag. Regjeringen reformerer jernbanen for å sikre en bedre styringsstruktur, en mer forretningsmessig organisasjonsform, bedre kundeorientering og tydeligere mål for sektoren. Arbeidet med konkurranseutsetting av persontogtrafikken er i gang.

Det er også gjort en rekke andre grep for å forbedre jernbanen og gjøre tog til et mer attraktivt valg:

- › Rutetilbudet på Østlandet er forbedret med flere avganger.
- › Fått på plass totimersfrekvens mellom Oslo, Kristiansand og Stavanger, og forlenget timesfrekvensen på Trønderbanen til Melhus fra desember 2014.
- › Fått på plass flere nye vognsett til NSB ved å øke statens kjøpsgarantier.
- › Startet anleggsarbeidet på Follobanen.
- › Lagt til grunn planlegging for full utbygging av InterCity-strekningene i Østlandsområdet og ny jernbanetunnel under Oslo.
- › Iverksatt arbeidet med konseptvalgutredninger for sammenkobling av Vestfold- og Sørlandsbanen (Grenlandsbanen), samt Gjøvikbanen.
- › Igangsatt samarbeid med svenske myndigheter om å utvikle jernbanetrafikken mellom Oslo og Göteborg.
- › Lagt frem og fått tilslutning til en plan for konvertering av signalsystemene til den europeiske standarden ERTMS.
- › Ny jernbaneforskrift gir blant annet mulighet for mer fleksibel prioritering av ulike togtjenester ved ulike trafikkforhold og tidspunkter, for en best mulig utnyttelse av jernbanenettet gjennom døgnet
- › Nye kjørevegsavgifter på jernbanen er en del av arbeidet med en konkurransenøytral infrastruktur, og bidrar til å synliggjøre at togselskapenes etterspørsel og bruk av infrastruktur har en kostnad

- › Iverksatt reform for godsterminaler på jernbane, for mer effektiv drift og økt konkurransekraft. Alle jernbaneterminaler skal ha konkurransenøytral eier- og driftsstruktur.
- › Gjennomført en rekke beredskapstiltak innenfor godsframføring for å styrke jernbanens leveranser, blant annet nye/forlengede kryssingsspor beredskapsterminaler for omlasting av gods ved driftsbrudd og tiltak på godsterminaler, og økt tilgang til reservelokomotiv og beredskapsterminaler.

Veibygging

Det er besluttet å opprette et nytt veiselskap som skal planlegge, bygge, drifte og vedlikehold sju større veistreknings de neste 20 årene. Selskapet får en fast, årlig bevilgning som trappes opp til 5 mrd (2016-kr) i 2018 i året til utbygging av sin definerte portefølje. Ved at de får et slikt helhetlig oppdrag, vil de kunne bygge og planlegge sammenhengende, heller enn den tradisjonelle stykkevis og delt-løsningen.

Strekningene som selskapet har fått ansvar for:

- › E39 Lyngdal – Ålgård
- › E18/E39 Kristiansand – Lyngdal
- › E18 Langangen – Grimstad
- › E6 Kolomoen – Moelv
- › E6 Moelv – Ensby
- › E6 Ulsberg – Melhus
- › E6 Ranheim - Åsen

Prosjektene skal gjennomføres over en periode på 20 år med en total ramme på 130 milliarder. Selskapet er i gang med flere av prosjektene, og det signaliseres kraftige kostnadsbesparelser og at porteføljen vil kunne ferdigstilles raskere, i tråd med formålet.

Regjeringen har også:

- › Lagt frem et rammeverk for bruk av offentlig-privat samarbeid (OPS), og planlagt tre store veiprojekter for bygging gjennom OPS.
 - › RV 3/25 Ommangsvollen – Grundset

- › RV 555 – Sotrasambandet
- › E10/rv. 85 Tjeldsund–Gullesfjordbotn–Langvassbukt
- › Gjort flere grep for å sikre mer enhetlig standard på vegnettet - deriblant felles standard for bruer og at man skal unngå rundkjøringer på nye hovedveier.
- › Økt fartsgrensen til 110 km/t på en rekke trygge motorveistrekninger og lagt til grunn at nye motorveistrekninger skal planlegges for 110 km/t der forholdene ligger til rette for det. Det er vurdert å dimensjonere nye veier for enda høyere fart, men konkludert med at dette ikke er hensiktsmessig.
- › Utvidet maksimal utbetalingsperiode for fergeavløsningsordningene fra 30 til 40 år. Utbetalingsperioden skal settes vesentlig lavere enn beregningsperioden - og maksimalt lik lengden på bompengerperioden. Stortinget er orientert i statsbudsjettet for 2017.
- › Økt bruk av statlig plan på store veiprojekt og forenklet planregelverket slik at nye veiprojekter kan bygges raskere
- › Fremskyndet flere veiprojekter gjennom økte bevilgninger, raskere beslutninger og forenklete planprosesser. Fremskyndelsen av åpningen av E18 i Vestfold er et eksempel på dette.
- › Styrket satsingen på fylkesveinettet, og videreført ordningen med rentekompensasjon.
- › Utredet et faglig grunnlag for et mulig motorveg- og høyhastighetsvegnett. Forslaget ble presentert i NTP 2018-2029.
- › Lagt vekt på konkurranse på like vilkår mellom norske og utenlandske tilbydere ved store infrastrukturprosjekter.
- › Brukerundersøkelse for riks- og fylkesveger gjennomføres hvert fjerde år. Resultatene er offentlige. Siste undersøkelse var i 2013. En ny rapport vil bli lagt frem i løpet av sommeren 2017 basert på undersøkelser gjort for sommeren 2016 og for vinteren 2016/2017.
- › Innført ambisiøse miljøkrav ved nye fergeanbud.

Kollektiv

Bedre kollektivtilbud er avgjørende for å oppnå målsetningen om nullvekst i personbiltrafikken i de store byene, lavere utslipp og bedre bymiljø. Regjeringen legger grunnlag for samarbeid mellom stat, kommune og fylker gjennom belønningsordning og bymiljøavtaler. Vi ønsker å legge vekt på positive virkemidler slik at flere velger miljøvennlige, kollektive løsninger.

Regjeringen har forpliktet seg til at staten skal dekke halvparten av investeringskostnadene ved store kollektivprosjekt (50/50 ordningen) gjennom bymiljøavtaler. Følgende prosjekter planlegges innenfor ordningen: Fornebubanen i Oslo og Akershus, Superbuss i Trondheim, Bussveien på Nord-Jæren og Bybanen i Bergen.

Regjeringen har videreført og forsterket belønningsordning for kollektivtransport i de største byene, basert på objektive kriterier og dokumenterbare resultater, og innført ordning med bymiljøavtale og byutviklingsavtaler. Statlig bevilgning til kollektivtrafikken gjennom belønningsordningen i de ni største byområdene ligger 30% over planlagt nivå i gjeldende Nasjonal transportplan.

Regjeringen har også:

- › Besluttet å etablere en nasjonal reiseplanlegger.
- › Tatt flere initiativ for å få på plass mer innfartsparkering.
- › Tatt initiativ til økt bruk av ekspressbusser.
- › Forenklet og modernisert drosjereguleringen på flere områder, men beholdt den grunnleggende reguleringen av sektoren.

Nytt infrastrukturfond

Det er opprettet et infrastrukturfond hvor avkastningen hittil i hovedsak er brukt på vedlikehold av infrastruktur for å sikre stabile bevilgninger til formålet. Fondet er nå på 100 mrd kr - som lovet.

Reform i bompengesektoren

NTP 2018-2029 blir bompengandelen i nye veiprosjekter redusert fra 35 prosent i inneværende NTP, til 29 prosent. For veivedlikehold og fornying er det ingen bompenger. Reduksjonen omfatter i hovedsak ikke bypakker og fergeavløsningsprosjekter.

Regjeringen gjennomfører en bompengereform som blant annet skal redusere antall bompengeselskaper, og gjøre innkrevingen mer effektiv slik at mest mulig av bompengene faktisk skal gå til veibygging, og minst mulig til administrasjon. Flertallet i Stortinget tilsluttet seg i 2017-budsjettet en bevilgning på 500 millioner, som skal brukes på å redusere bomtakstene utenfor byområdene. Regjeringen har i tillegg fjernet bomstasjoner på en rekke strekninger og redusert bompenggjelden flere steder.

Regjeringen har besluttet at nedbetalingstiden i bompengeprosjekter skal settes til 15 år, med mulighet for å forlenge til 20 år. Etter en vurdering er det ikke satt noen nedre trafikkgrænse for bompengefinansiering.

Trafikksikkerhet

Nullvisjonen for drepte og hardt skadde i trafikken har ligget til grunn i hele perioden, og det er fremmet egen Stortingsmelding om trafikksikkerhet høsten 2016. Terskel for å bygge midtrekkverk er senket slik at det kan bygges midtrekkverk på flere veier. Tilskudd til trafikksikkerhetsformål har økt hvert år i perioden, blant annet til Trygg Trafikk.

Det er gitt tillatelse til etablering av streknings-ATK på særlig ulykkesutsatte strekninger, og konkret i Valderøy- og Ellingsøytunnelen, i tråd med faglige anbefalinger og etablerte retningslinjer. Ordningen er blitt evaluert og det er presisert strenge kriterier for når streknings-ATK kan benyttes.

Ryddigere forhold i transportsektoren

Regjeringen har firedoblet kontroller av vogntog, innført krav om vinterdekk og bompengebrikke for tunge kjøretøy og tillatt bruk av hjullås for å stoppe verstingene, samt intensivert arbeidet med opprettelse av døgnhvileplasser.

Et uavhengig Vegtilsyn ble etablert 1. januar 2017. Regjeringen har også vurdert mulighetene for tettere integrering mellom de ulike statlige tilsynene innen transportsektoren. Dette vurderes på nytt når jernbanesektoren har høstet erfaringer med ny organisering.

Nytt parkeringsregelverk

Regjeringen har innført et nytt, felles regelverk for privat og kommunal parkeringsvirksomhet fra 1. januar 2017. Reglene skal sike en mer forbrukervennlig og forutsigbar praksis på tvers av ulike tilbydere.

Blant annet innføres det krav om tre faste satser for kontrollsanksjon (på 300, 600 og 900 kroner), p-plasser til el-biler og forflytningshemmede, et tilstrekkelig antall ladepunkter, standardisering av p-skilt, opplæring av parkeringsvakter, uniformering og id-kort samt opprettelse av et parkeringsregister med informasjon om parkeringsvirksomheter og -områder.

En ny felles uavhengig parkeringsklagenemd behandler nå klager på ilagt kontrollsanksjon og et nytt parkeringstilsyn, administrativt underlagt Statens vegvesen, fører tilsyn med at regelverket etterleves.

Luftfart

En rekke grep er gjort for å forbedre norske lufthavner og gi norske flypassasjerer en bedre opplevelse:

- › Besluttet å innføre en prøveordning med forenklet transfer ved Gardermoen.
- › Igangsatt arbeid med konkurranseutsetting av tårn- og sikringstjenester.
- › Lagt til rette for at kommuner og private kan delta i utvikling i og rundt flyplasser.
- › Satt et tak på utbytte fra Avinor på 500 milliarder i perioden 2014-2017. Den nye utbytte- politikken har bl.a. gjort det mulig å gjennomføre viktige investeringer i lufthavnene, for eksempel ny terminal på Flesland og å fremskynde utbyggingen av utenriksterminal på Tromsø Lufthavn med tre år. Flytting av Bodø lufthavn er planlagt i første periode av ny Nasjonal transportplan
- › Sikret midler til byggestart av ny Lufthavn i Mo i Rana. Statlige midler bevilges i andre periode av NTP, prosjektet kan startes opp i første planperiode med private/kommunale midler. Arbeidet med konsesjonssøknaden er også påbegynt.
- › Gitt konsesjon til Arendal Lufthavn Gullknapp i Aust-Agder.
- › Ny konsesjon for Moss Lufthavn Rygge ble tildelt i mai 2014 med lengre åpningstid og mulighet for flere flyvninger. Eierne av Moss Lufthavn Rygge besluttet senere å legge ned driften.

Kyst

Regjeringen har redusert vedlikeholdsetterslepet på navigasjonsinfrastrukturen, senket losavgiftene, effektivisert og utbedrer en rekke farleder, samt presentert landets første nasjonale havnestrategi. Regjeringen ønsker en konkurransedyktig nærskipfart og har lagt til rette for at mer gods transporteres sjøveien.

Regjeringen har blant annet:

- › Effektivisert lostjenesten og konkurranseutsatt tilbringertjenesten.
- › Redusert avgiftene for nærskipfarten.
- › Etablert tilskuddsordning for overføring av godstransport fra veg til sjø

- › Igangsatt arbeidet med å revidere havne- og farvannsloven.
- › Gjennomført effektiviseringstiltak i Kystverket og Sjøfartsdirektoratet.
- › Gitt skipsfarten økte muligheter for å seile uten los. Realisert viktige farledsprosjekter som utbedring av innseilingen til Oslo havn, utbedring av nordlig innseiling til Ålesund, innseiling til Florø og utbedring av Finnsnesrenna.
- › Styrket sikkerheten og beredskapen mot utslipp og ulykker til sjøs, blant annet gjennom økte bevilninger til Redningsselskapet. Det er også etablert et nytt oljevern- og miljøsenner i Lofoten og Vesterålen som skal fremme kunnskap og miljøvennlige teknologier, samt å jobbe mot maritim forsøpling.
- › Bevilget penger for å stimulere til bedre samarbeid mellom havnene.

Bredbånd

Det ble i 2016 estimert at 78 prosent av norske husstander har tilgang til bredbånd på minst 100 Mbit/s. Bredbåndstilbyderne fortsetter utbyggingen over hele landet og regjeringen har hvert år tildelt støtte til utbygging i distriktene der markedet ikke ser lønnsomhet i prosjektene. Dersom utbyggingen holder samme tempo i tiden fremover vil over 90 prosent av husstandene ha tilbud om høyhastighetsbredbånd innen 2020.

I 2016 investert bransjen hele 10,6 milliarder kroner, som er en økning på over tre milliarder fra 2013. Valgmulighetene mellom ulike teknologier øker og stadig flere husstander kan nå få høyhastighets bredbånd både via fibernett, kabel-TV-nett og kobberlinje (VDSL).

Regjeringen har utarbeidet og sendt på høring forslag til ny graveforskrift, som vil gjøre det enklere og billigere å bygge ut bredbånd. Det tas sikte på å kunne fastsette ny forskrift høsten 2017, noe som vil kunne gi ytterligere fart i utbyggingen.

Posttjenester

Regjeringen har opprettholdt et godt og likeverdig posttilbud og lik porto over hele landet, samtidig som posten har fått økt handlingsrom for bedre å kunne tilpasse seg økt konkurranse og endrede brukerbehov. Det er innført fri konkurranse innenfor post- og pakketjenester, og reservasjonen mot EUs tredje postdirektiv er opphevet.

Vi har også:

- › Etablert egen tilskuddsordning for gang- og sykkelveier fra og med 2015.
- › Lagt til rette for effektive knutepunkter mellom de ulike transportformene.

-
- › Forenklet regelverk for utrykningskjøretøy over 3,5 tonn, slik at de kan holde fartsgrense på motorveien i stedet for 80 km/t maksfart.
 - › Tillatt kommunale “trygghetsalarmkjøretøy” å bruke kollektivfelt.
 - › Fremmet og fått vedtatt lov om ITS (Intelligente transportsystem) fremmet og godkjent i Stortinget
 - › Økt bevilgningene til sikkerhet i ekomnettene kraftig.
 - › Bevilget penger for å stimulere til bedre samarbeid mellom havnene
 - › Tillatt bruk av selvbalanserende kjøretøy (Segway).
 - › Endret avgiftsregime for bruktimportert bil; biler mellom 15-30 år får reduksjon i avgiftsnivå.
 - › Gjort modulvogntogordningen til en permanent ordning, noe som reduserer transportkostnadene betydelig. Det jobbes videre kontinuerlig med å sikre at stadig flere veier åpnes for modulvogntog.
 - › Videreført gode erstatningsordninger for personer som får båndlagt sin eiendom til infrastrukturformål.
 - › Fulgt opp arbeidet med analyser knyttet til samfunnsøkonomisk lønnsomhet i transportprosjekter for å sikre til at realistiske trafikkprognoser legges til grunn, og at infrastrukturen dimensjoneres i tråd med reelt behov.
 - › Iverksatt en ordning for registrering av ombygde og amatørbygde kjøretøy, både MC og bil, etter modell av tilsvarende ordning i Sverige.

Utenriks og bistand

I en tid med internasjonal uro og en krevende utenrikspolitisk situasjon har regjeringen ført en aktiv politikk for å ivareta norske interesser og tatt viktige initiativer for å bidra til fred, utvikling og styrking av den internasjonale verdensorden.

Utenrikspolitikken

Krisene i Midt-Østen og Nord-Afrika, folkerettsbruddene i Ukraina, terrortrusselen, migrasjonspress, økt polarisering og svekket tillit til internasjonalt samarbeid har satt sitt tydelige preg på perioden. Gjennom en utenrikspolitikk bygget på ansvarlig realisme har Norge kommet styrket ut og vi har bidratt aktivt til å møte utfordringene i samarbeid med andre land.

Regjeringen har blant annet:

- › Ført en tydelig sikkerhetspolitikk med tunge investeringer i Forsvaret, i samarbeid med våre viktigste allierte i Europa og NATO. Gjennom Langtidsplanen for Forsvaret og stortingsmeldingen om Veivalg i utenriks- og sikkerhetspolitikken, har regjeringen staket ut den videre kursen for norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk.
- › Ført en politikk som støtter opp under FN som bærebjelken i den multilaterale verdensordenen. Statsminister Erna Solberg har ledet pådrivergruppen for bærekraftsmålene og gjennom FN-70 prosjektet har Norge kommet med viktige innspill for å styrke FN.
- › Videreført og styrket nordområdepolitikken i en tid med økt geopolitisk spenning, lave oljepriser og bekymring for klimaendringene.
- › Ført en forutsigbar russlandspolitikk med videreføring av viktig bilateralt samarbeid i nord, særlig innenfor fiskeriforvaltning, atomsikkerhet og søk og redning, samtidig som vi har stilt oss solidarisk bak sanksjonspolitikken som ble innført på bakgrunn av folkerettsbruddene i Ukraina. Det ble etablert en felles forståelse med russiske myndigheter om håndteringen av asylsituasjonen på Storskog høsten 2015 som gjorde at den omfattende asyltilstrømmningen stanset.
- › Normalisering av diplomatiske og politiske forbindelser mellom Norge og Kina ble oppnådd desember 2016 etter tålmodig og strategisk diplomati over flere år.
- › Ført en fremtidsrettet utviklingspolitikk forankret i bærekraftsmålene, med dobling av utdanningsbistanden, sterk økning av humanitær bistand og en ambisiøs global helsepolitikk som sentrale milepæler. Bidratt til å mobilisere robust og rask internasjonal respons på humanitære kriser.

- › Norge tok initiativ til- og var medarrangør for giverkonferansen for Syria og nabolandene i London i februar 2016. Det ble samlet inn omlag 12 milliarder USD. Norge har forpliktet seg til bidrag på 10 mrd NOK i flerårige bidrag.
- › I Colombia bidro norsk tilrettelegging til den historiske fredsavtalen mellom Den colombianske regjeringen og geriljagruppen Farc-EP etter tiår med konflikt.
- › Videreutviklet et effektivt norsk fredsdiplomati, med utgangspunkt i den norske tilretteleggerrollen i fredsforhandlingene i Colombia og Filippinene, samt bidrag til fred og forsoning i sårbare stater i konflikt i Midtøsten, Afghanistan og på Afrikas horn.
- › Norge undertegnet i januar 2017 en intensjonsavtale med Israel om økt samarbeid innen forskning og næringssamarbeid. Norge har videreført en aktiv rolle som leder av AHLC, var med-arrangør av en giverkonferanse for Gaza i 2014, og har ført en aktiv og balansert Midtøsten-politikk.
- › Ført en aktiv menneskerettighetspolitikk; laget en handlingsplan for kvinner og likestilling, utviklet en ytringsfrihetsstrategi, tatt lederskap og fremmet resolusjoner i FN om beskyttelse av MR-forsvarere, arbeidet aktivt for LHBTI-personers rettigheter internasjonalt.
- › Innført menneskerettigheter, godt styresett, og kvinner og likestilling, som tverrgående hensyn i all utenriks- og utviklingspolitikk, forankret i den første meldingen på 15 år om menneskerettigheter i utenriks- og utviklingspolitikken.
- › Norge har støttet opp om WTO og internasjonal handel, ikke minst gjennom utenriksministerens initiativ til og vertskap for et uformelt WTO-ministtermøte i Oslo høsten 2016. Stortingsmeldingen om globalisering og handel legger opp til en aktiv handelspolitikk langs flere spor.
- › Norge har bidratt til å uttransportere kjemiske stridsmidler fra Syria og Assads arsenaler, i samsvar med resolusjon 2118 fra FNs sikkerhetsråd.
- › I forbindelse med den historiske avtalen som ble inngått om Irans atomprogram mellom P5+1 landene (USA, Storbritannia, Frankrike, Kina og Tyskland), bidro Norge til at overskytende mengder av anriket uran ble erstattet av naturlig uran, slik at forpliktelsene i atomavtalen kunne overholdes.
- › Norge har deltatt i anti-ISIL-koalisjonens kjernegruppe og bidratt både på militære og sivile innsatsområder. Siden koalisjonen mot ISIL startet innsatsen i 2014, har ISIL tapt store deler av territoriet de tidligere kontrollerte i Irak og Syria. Norge har nær doblet støtten til stabiliseringstiltak i Irak og Syria, til 400 millioner kroner, og øker støtten til humanitær minerydding.

- › I Afghanistan fortsetter vi å bygge afghanske sikkerhetsstyrkers evne til å forsvare sitt eget land. Norske bidrag til ISAF og Resolute Support Mission har pågått gjennom hele denne perioden. I Mali har vi bidratt til FNs operasjon, MINUSMA, hvor Norge også har vært sentral i å utvikle nye og moderne logistikkapasiteter til FN.
- › Arbeidet systematisk med å bedre innsatsen rettet inn mot sårbare stater, og utviklet en egen strategi for sårbare stater. Opprettelse av en ambassade i Mali i 2017 er et eksempel på forsterket innsats.
- › Regjeringen har trappet opp innsatsen mot globale sikkerhetsutfordringer. Stortingsmeldingen var den første av sitt slag som så en rekke globale sikkerhetsutfordringer, sikkerhet og utvikling i sammenheng. Siden meldingen ble lansert i 2015 har UD investert i spisset kunnskapsutvikling for å støtte opp under den nasjonale handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, men også det bredere arbeidet mot antiterror/voldelig ekstremisme i FN.
- › Norge har styrket sitt engasjement overfor flere regionale internasjonale institusjoner. Norge ble som første mellomstore økonomi utenfor regionen innvilget partnerskap (sektordialogpartner) med Sammenslutningen av sørøst-asiatiske nasjoner, ASEAN, i 2015. Det var også en milepæl i Norges økte engasjement på det afrikanske kontinent å få etablert et strategisk partnerskap i 2015 med den Afrikanske union (AU). Norge ble i 2016 tatt opp som observatør i Pacific Alliance.
- › Regjeringen har økt innsatsen for norsk næringsliv og norske borgere i utlandet. Mer enn 1,3 millioner konsulære henvendelser er håndtert siden høsten 2013, inkludert noen svært krevende frihetsberøvelses- og fengslingssaker.
- › Norge er for første gang invitert med som gjesteland i G20. Det er en unik mulighet til å kunne jobbe tett sammen med G20-landene om saker som er viktige for oss alle.

Europa

Regjeringen har utdypet bilaterale relasjoner med sentrale europeiske land. I Veivalgsmeldingen nevnes tettere samarbeid med utvalgte allierte som Storbritannia, Tyskland, Frankrike og Nederland.

Like konkurransevilkår for et norsk næringsliv i Europa

EØS-avtalen er bunnplanken i samarbeidet. Avtalen sikrer at Norge får nytte godt av fri bevegelse for personer, varer, tjenester og kapital.

Den gir norske bedrifter adgang til et hjemmemarked av 31 land og 500 millioner mennesker. Treg implementering av lover og regler i EØS-avtalen fører til midlertidig svekket markedsadgang og dårligere konkurransevilkår for norsk næringsliv. Regjeringen overtok et stort etterslep fra den rødgrønne regjeringen.

- › Regjeringen har økt fokus på innlemmelse av rettsakter gjennom bedre retningslinjer og tettere samarbeid med EØS-partnere, samt at vi har definert treg gjennomføring av våre EØS-forpliktelser som en «tidstyv» i forvaltningen og for næringslivet.
- › Opprettet regjeringens europautvalg, som sikrer politisk samordning av viktige EU-saker på tvers av flere departement, også med sikte på å involvere Stortinget tidligere i viktige EØS-prosesser.
- › Sikret norsk deltakelse i EUs finanstilsyn, hvor regjeringen oppnådde politisk enighet med Kommisjonen.
- › Innlemmet regelverket for økologisk produksjon av mat i norsk lov slik at norsk økologisk produsert laks får like konkurransevilkår på det europeiske markedet som annen økologisk produksjon.
- › Forenklete og mer ambisiøse retningslinjer om forvaltningens EØS-arbeid. Flere åpne høringer om viktig EU-saker som klima- og energi, har funnet sted med relevante aktører fra næringsliv, offentlig sektor og sivilsamfunn.
- › Regjeringen har besluttet å utvide det klimapolitiske samarbeidet med EU til å omfatte utslippsreduksjoner i ikke-kvotepiktig sektor, i tillegg til kvotehandelsystemet ETS.

Tydligere, tyngre og tidligere ute i europapolitiske spørsmål

Målet med regjeringens europapolitikk er å få gjennomslag for norske interesser og å bidra til en positiv utvikling både i Norge og i andre land. Samarbeidet med EU er avgjørende for å ivareta norske interesser på de utvalgte områdene. Selv om Norge ikke har stemmerett i EU, skal vi ha en stemme i Europa:

- › Regjeringen har besluttet å styrke det europapolitiske samarbeidet mellom de nordiske landene. «Norden i Europa» er en av tre hovedprioriteringer for Norges formannskap i det nordiske samarbeidet i 2017.
- › Prioritert økt politisk deltakelse på uformelle ministermøter.
- › Norsk deltakelse i viktige uformelle venner- og pådrivergrupper som Green Growth Group, som er en samling av de mest klimafremoverlente landene i Europa, og Frontrunners' Initiative, som jobber for forbedring og forenkling av det indremarkedet.

- › Regjeringen ble invitert til den første norske deltakelse på et uformelt EU-toppmøte siden EØS-avtalen ble inngått i 1994 (høsten 2014, tema: arbeidsledighet blant ungdom).
- › Deltatt på det første formelle ministermøte utenom justis- og innenriksrådsmøter der vi deltar som Schengenassosiert land - kunnskapsministeren på formelt utdanningsministermøte.
- › Kommet med flere politiske innspill til EUs klima- og energirammeverk 2030, som ga gjennomslag i flere runder.
- › Løftet norske initiativ på den europeiske arena, som strengere krav til sjåførere som kjører på vinterføre og bekjempelse av antibiotika-resistens.
- › Deltakelse i EU-operasjonene Triton og Poseidon, som bidrar til søk og redning og grensekontroll i Middelhavet og EUs regionale utviklings- og beskyttelsesprogrammer i Sahel og på Afrikas Horn.
- › Styrket bilateralt samarbeid med mottakerland i EU gjennom EØS-finansieringsordningene
- › I forbindelse med Kommisjonens revisjon av trygdeforordningen, vurderer man hvilken virkning arbeidsinnvandring kan ha for norske velferdsordninger innenfor det handlingsrommet EØS-avtalen gir.

Utvikling

Regjeringen har som mål å løfte mennesker ut av fattigdom med forankring i bærekraftsmålene. Norge er i verdenstoppen som bistandsgiver – både i prosentandel av BNI og per innbygger. En stortingsmelding om utviklingspolitikken ble lagt frem våren 2017. Utenriksministeren har integrert utviklingspolitiske spørsmål i de årlige utenrikspolitiske redegjørelsene i Stortinget. Stortinget har mottatt sju meldinger i regjeringsperioden med relevans for utviklingspolitikken.

Konsentrasjon av bistanden for økt resultatoppnåelse

For å få mest mulig effekt av bistanden, og bidra til god forvaltning, har regjeringen konsentrert bistanden geografisk og tematisk, og redusert antall avtaler.

- › Antall mottaksland for norsk bistand er redusert med nesten en fjerdedel - fra 113 i 2013 til 89 ved utgangen av 2016.
- › Regjeringen har fra 2013 til nå redusert antall bistandsavtaler med ca. 40 % fra 7200 til 4000 avtaler. Ved utgangen av 2017 vil antallet bistandsavtaler være halvert siden 2013.

- › Regjeringen har tatt grep for bedre forvaltning ved f.eks. å samle arbeidet med utdannings- og helsebistanden i Norad.
- › For å bidra til økt bistandsuavhengighet i mottagerlandene signaliserer Regjeringen i utviklingsmeldingen at Norge vil støtte opp om partnerlandenes egne planer om å på sikt å klare seg uten ekstern hjelp.
- › Regjeringen prioriterer faglig bistand til samarbeidsland for å styrke deres kapasitet til å forvalte egne ressurser, f.eks gjennom videreføring innen olje for utvikling og skatt for utvikling. Regjeringen har initiert nye programmer for hhv fisk og likestilling, og vil styrke denne innsatsen gjennom etableringen av en egen kunnskapsbank.
- › Regjeringen har i betydelig grad resultatorientert utviklingspolitikken, som på overordnet nivå har blitt innrettet etter FNs bærekraftsmål.
- › Regjeringen har styrket fokuset på læring av evalueringer. Flere gjennomganger har fått konsekvenser for innrettingen av bistanden, f.eks. ble bistanden til fornybar energi redusert og lagt om etter kritiske merknader fra Riksrevisjonen. Nulltoleranse mot korrupsjon og misligheter er godt inkorporert i forvaltningen, bl.a. gjennom Sentral kontrollenhet i UD.

Sterk satsing på utdanning

Regjeringen har bidratt til en vesentlig styrking av norsk bistand til utdanning og har også tatt en global lederrolle i arbeidet med å sette fokus på barn som ikke får skolegang. Statsministeren har tatt en lederrolle i å øke innsatsen for jenters utdanning globalt.

- › Bistanden til utdanning er doblet i regjeringsperioden. I 2017 går 3,4 milliarder av norsk bistandsinnsats til utdanning. Til sammenligning ble utdanningsbistand som andel av total bistand redusert fra 13,3 % i 2005 til 7,2 % i 2013
- › Norge har vært en pådriver for Safe Schools initiativet som skal forhindre militært bruk av skoler og dermed bidra til å beskytte skolene mot angrep i konfliktsituasjoner. Så langt har 65 land sluttet seg til Safe School erklæringen.
- › I juli 2015 var Norge vertskap for et utdanningstoppmøte i Oslo som fokuserte på utdanning i krise og konflikt, jenters utdanning, kvalitet og læring, samt ikke minst finansiering av utdanning. En internasjonale kommisjone for finansiering av utdanningsmuligheter ble lansert av statsministeren under toppmøtet i Oslo. Kommisjonen har levert sin rapport og sine anbefalinger til FNs generalsekretær og er i ferd med å operasjonalisere anbefalingene..
- › Regjeringen har lagt frem en stortingsmelding om utdanning for utvikling.

Rask og robust respons på humanitære kriser

Regjeringen har økt den humanitære innsatsen med 50 % i regjeringsperioden. Det har gjort at Norge har kunnet respondere raskt og effektivt på humanitære kriser som har oppstått. Siden 2013 har de humanitære behovene i verden økt, særlig som konsekvens av borgerkrigen i Syria. Det er også store humanitære behov i Sahel-regionen og i land som Sør-Sudan, Somalia og Afghanistan.

- › I mai 2014 var Norge vertsland for en giverkonferanse for Sør-Sudan i samarbeid med OCHA.
- › Norge og Egypt arrangerte i oktober 2014 en giverkonferanse i Kairo for gjenoppbygging av Gaza.
- › Norge tok initiativ til- og var medarrangør for giverkonferansen for Syria og nabolandene i London i februar 2016. Det ble samlet inn omlag 12 milliarder USD- over 6 milliarder USD for 2016 og det samme i flerårige bidrag.
- › I 2017 arrangerte Norge en giverlandskonferanse i Oslo for Nigeria og området rundt Tsjadsjøen, blant annet som respons på utfordringene knyttet til terrorgruppen Boko Harams herjinger, fattigdom, manglende samfunnsutvikling og klimaendringer.
- › Som svar på sultkatastrofen i fire land i 2017 økte regjeringen støtten til livreddende nødhjelp og matsikkerhetstiltak til totalt 673 millioner kroner.

Styrket satsing på helse

Satsingen på helsebistand har blitt videreført og styrket i regjeringsperioden. Mer enn 3 milliarder kroner går til helse i 2016, det er vesentlig mer enn i 2013.

- › Norge har tatt en global lederrolle innenfor helse i krise og konflikt / pandemirespons, blant annet «vaksinebanken» CEPI. Initiativet har vakt stor internasjonal oppmerksomhet, og hovedkvarteret blir i Oslo. Folkehelseinstituttet ledet arbeidet for å finne vaksinen mot ebola i 2014. Denne reddet utallige liv.
- › Etter at USA trakk sin støtte til sikre aborter i utviklingsland, økte Norge støtten til seksuell og reproduktiv helse (SRHR) i utviklingsland til 117 millioner totalt i 2017. Arbeidet for SRHR videreføres både bilateralt og multilateralt.

Økt vektlegging av privat sektor og satsing på klima/fornybar energi

- › Regjeringen har lagt vekt på at rettesnoren for bistanden er hjelp til selvhjelp og varig vekst. Midlene skal utløse bidrag fra andre – også private aktører. Dette ble forsterket gjennom stortingsmeldingen «Sammen om jobben» Mld. St. 35 (2014-2015).

- › Investeringene gjennom Norfund har siden 2013 økt med 25 %, hvorav halvparten går til prosjekter innenfor fornybar energi. Regjeringen har forpliktet seg til å øke investeringene gjennom Norfund med ytterligere 50% i løpet av neste periode.
- › Fornybar energi har hatt høy prioritet i utviklingspolitikken, siden tilgang på for eksempel elektrisitet er grunnleggende for økonomisk og sosial utvikling. Regjeringen vil fordoble fornybar energi-innsatsen i løpet av neste periode.
- › Norge har forpliktet seg til å bidra med 1,6 mrd NOK til Det grønne klimafondet frem til 2018.

Samstemt politikk, handel og gjeldr

- › FNs bærekraftsmål er en agenda for samstemthet som regjeringen har gjort førende for sin utviklingspolitikk. I tillegg til regjeringens årlige samstemthetsrapport til Stortinget vil regjeringen opprette et samstemthetsforum med representanter for sivilt samfunn.
- › En viktig del av samstemthetsagendaen er utviklingslandenes markedsadgang. Det er multilaterale løsninger som best kan sikre de fattige landenes interesser. Det er én viktig grunn til at Regjeringen arbeider for bevaring og styrking av det regelbaserte handelssystemet i WTO. Regjeringen arbeider også for at hensynet til utviklingsland, og særlig de minst utviklede landene, ivaretas på alle forhandlingsområdene i WTO.
- › Norge støtter handelsfasilitering, og gjennom dette bidrar til økt markedsadgang for utviklingsland.
- › Norge deltar aktivt i de etablerte internasjonale gjeldslettemekanismene som letter utviklingslandenes gjeldsbyrder.
- › Regjeringen har lagt frem en stortingsmelding om globalisering og handel hvor spørsmål knyttet til handel og utvikling står sentralt.

Nordmenn i utlandet

Regjeringen har hatt et sterkt fokus på spørsmål omkring bistand til nordmenn i utlandet (konsulær bistand). Endrede reisevaner, et kulturelt mer sammensatt samfunn, og en sikkerhetssituasjon i utlandet i stadig endring, påvirker også norske borgere i utlandet og deres behov for bistand. Den konsulære kriseberedskapen har flere ganger blitt satt på prøve denne regjeringstiden under større hendelser og kriser, blant annet grunnet flere terror-relaterte hendelser i Europa og andre steder. Regjeringen har hatt bevissthet omkring at mange nordmenn bor i utlandet i forbindelse med internasjonale avtaler og utarbeidelse av lover og regler.

- › Regjeringen har videreført en betydelig innsats for norsk næringsliv og norske borgere i utlandet. Mer enn 1,3 millioner konsulære henvendelser er håndtert siden høsten 2013, inkludert noen svært krevende frihetsberøvelses/gissel-saker og fengslingssaker.
- › Regjeringen har videreført tilskuddet til Den norske kirke i utlandet – Sjømannskirken, i regjeringsperioden. Tilskuddet har økt fra 73,1 mill. kroner i 2013 til 92,2 mill. kroner i 2017, dvs. en økning på 26 pst. I tillegg til at tilskuddet er prisregulert hvert år, er det kommet til dels betydelige økninger ved Stortingets behandling av de årlige budsjettene.
- › Regjeringen har bidratt til å legge bedre til rette for internasjonale skoler. Ny friskolelov åpner for at internasjonale skoler kan godkjennes og få tilskudd for et ellevte grunnskoleår. Det er presisert at internasjonale skoler kan reservere elevplasser til søkere som kommer etter hovedinntaket.
- › Kildeskatten har blitt gjennomgått mht administrative rutiner, forenklingsmuligheter og mulige regelendringer. Gjennomgangen viser at mye allerede er gjort. Regjeringen har ikke funnet rom for å redusere kildeskatten i denne perioden. Regjeringen har kommet til at det ikke er behov for å opprette et servicekontor for nordmenn i utlandet i samarbeid mellom NAV og Skatteetaten.

Nordområdene

Nordområdene er Norges viktigste utenrikspolitiske interesseområde. Samtidig har regjeringen hatt som mål om å gjøre Nord-Norge til en av landets mest bærekraftige og skapende regioner. Begge disse målsettingene har vært styrende for regjeringens arbeid med nordområdene. Det har i regjeringsperioden vært en rekordhøy satsing på nordområdene. For 2017 ble det avsatt 3,4 milliarder kroner til nordområdetiltak, nesten 75 prosent mer enn det som ble foreslått i statsbudsjettet for 2013.

Den økonomiske utviklingen i Nord-Norge har vært svært positiv. I Nordland, Troms og Finnmark ble det i 2015 skapt 4020 nye bedrifter. Veksten har vært høyere og arbeidsledigheten har vært lavere enn i resten av landet.

Regjeringen har lagt frem to strategier for arbeidet med nordområdene. I den siste, fremlagt i april 2017, ble det gjort en tydeligere kobling mellom utenriks- og innenrikspolitikken. Særlige satsingsområder har vært internasjonalt samarbeid, næringsliv, kunnskap, infrastruktur, miljøvern, sikkerhet og beredskap.

Regjeringen har bidratt til å styrke nordområdene gjennom en rekke tiltak:

- › Lokalisering i Tromsø av sekretariater for Arctic Economic Council og Arctic Council Indigenous Peoples Secretariat
- › Utvidet avtale med Russland om grenseboerbevis til å inkludere hele Neiden trådte i kraft 4. mars 2017.
- › «Oslo-erklæringen», inngått 16. juli 2015 sammen med de andre kyststatene til Polhavet om forskningssamarbeid og tiltak mot uregulert fiske i Polhavet.
- › Etablert samarbeidsmekanisme under Arktisk råd for reduksjon av utslipp av svart karbon og metan.
- › I Langtidsplanen for Forsvaret legges det vekt på økt aktivitet i nord. Den allerede betydelige allierte trening- og øvingsvirksomheten i regionen vil bli styrket. Sjøforsvaret har økt sin seiling i nord de siste årene, og Hæren øver og trener dobbelt så mye i nord som i 2014.
- › Regjeringen har sikret økt overvåkning med Orion og økt aktivitet med ubåt i nord både i 2016 og 2017.
- › Forsvaret har ferdigstilt byggingen av to nye stasjoner til Grensevakten i Sør-Varanger. Forsvaret begynner i 2017 forberedelsene til etablering av en kompanistridsgruppe ved Garnisonen i Sør-Varanger

- › Nord-Norge har fått en større andel av en betydelig større infrastrukturessatsing. Bevilgningen til riksveiinvesteringer i Nord-Norge har økt fra i gjennomsnitt 1 350 mill. kr. i perioden 2010-2013 til i gjennomsnitt 3 050 mill. kr. i perioden 2014-2017
- › De statlige bevilgningene til fylkesveiene har økt med 232 prosent i Nordland, 204 prosent i Troms og 170 prosent i Finnmark, siden regjeringsskiftet. Det bevilges i 2017 2,3 milliarder kroner totalt til fylkesveier i 2017, mer enn en tredobling siden 2013. En stor andel av disse midlene går til vedlikehold og opprustning.
- › Produksjon på oljefeltet Goliat ble satt i gang i mars 2016
- › Det er tildelt attraktivt nytt areal i 23. konsesjonsrunde og de første boringene i Barentshavet sørøst kommer i innværende år.
- › Regjeringen har også startet prosessen med 24. konsesjonsrunde, og tar sikte på utlysning andre kvartal 2017.
- › I tillegg har regjeringen tildelt 56 nye utvinningstillatelser i TFO 2016, og utlysning av TFO 2017 er ventet snarlig.
- › Regjeringen har bevilget totalt 428 mill. kroner for perioden 2015-2017 til petroleumsrettet teknologiutvikling gjennom DEMO 2000. Programmet har en generell målsetting om å støtte teknologi med relevans for nordområdene. I denne perioden har 90 mill. kroner av bevilgningene til DEMO 2000 vært øremerket teknologi og næringsutvikling for petroleumsvirksomhet i nordområdene.
- › Selskapet Nussir ASA fikk i 2014 godkjent reguleringsplan med formål om å legge til rette for utvinning av kobber i Kvalsund kommune. I 2016 fikk bedriften tillatelse etter forurensningsloven til gruedrift og deponering av avgangsmasser.
- › Universitetet i Tromsø har blitt styrket med et nybygg
- › Grunnsteinen til et nybygg på Framsenteret ble lagt i januar 2016, og nybygget skal stå ferdig i februar 2018. Framsenteret vil da bestå av 20 institusjoner som driver med tverrfaglig forskning, rådgivning, forvaltning og formidling innen naturvitenskap, samfunnsvitenskap og teknologi.
- › I 2017 er det bevilget 972,1 mill. kroner til bygging av nytt isgående forskningsfartøy «Kronprins Haakon»
- › I 2016 ble i overkant av 750 millioner kroner tildelt til nordområderelatert forskning gjennom Forskningsrådets ulike programmer
- › Et forsknings- og kompetansesenter for petroleumsvirksomhet i Barentshavet og Arktis (ARCEX) ble etablert ved Universitetet i Tromsø i 2014. ARCEX har som mål å framskaffe ny kunnskap om petroleumsressursene i Barentshavet og utvikle kunnskap og metodikk for miljøvennlig leting, i samarbeid med petroleumsnæringen.

- › I 2017 ble det bevilget 20,5 mill. kroner til et nytt, felles forskningsbygg i Ny-Ålesund
- › I 2017 ble det bevilget 10 mill. kroner til forskningsprosjektet «Arven etter Nansen»
- › Regjeringen har over en rekke år finansiert kartlegging av mineralressurser i Nord-Norge og geologiske undersøkelser i Barentshavet, med sikte på fremtidig næringsutvikling innen mineraler og petroleum. Siden 2011 er det brukt betydelige midler på geofysisk mineralkartlegging og ved utgangen av 2015 var ca. 77 prosent av landarealene i Nord-Norge kartlagt. Kartlegging av mineraler er i seg selv ikke nok for å realisere nye mineralprosjekter. Derfor har regjeringen lagt stor vekt på å legge til rette for vekst i mineralnæringen gjennom forutsigbare og kunnskapsbaserte planprosesser.
- › Det er ikke lagt frem en helhetlig forvaltningsplan for naturressurser i nordområdene
- › Det er besluttet å etableres et miljø- og oljevernssenter i Lofoten/Vesterålen som også skal arbeide mot marin plastforsøpling.
- › Regjeringens generelle tiltak, reduserte skatter og avgifter bidrar til privat eierskap og verdiskaping i Nord-Norge. Regjeringens satsing på forskning og innovasjon fremmer omstilling, øker aktiviteten i økonomien og styrker sysselsettingen. I statsbudsjettet for 2017 bevilges det i overkant av 3 mrd. kroner mer til næringsrettet forskning og innovasjon enn i 2013, inkludert skattefradrag for skattefunnordningen. Det kommer næringslivet i Nord-Norge til gode. I denne perioden har regjeringen blant annet styrket Innovasjon Norges satsing på klynger og bedriftsnettverk med 58 mill. kroner over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. I 2014 opprettet regjeringen et nytt helhetlig klyngeprogram (Norwegian Innovation Clusters).
- › Regjeringen la 17. mars 2017 frem Meld. St. 19 (2016-2017) Opplev Norge – unikt og eventyrlig. Regjeringen legger til rette for verdiskaping og lønnsomhet i reiselivsnæringen først og fremst gjennom å etablere gode rammebetingelser for å drive næringsvirksomhet.
- › Innenfor fiskeri- og havbruksnæringen er reglene om fylkesbindinger ved salg av fiskebåter er endret til å bli en landsdelsordning. Med de nye reglene blir de tre nordlige fylkene ett område og tilsvarende for resten av landet. Det vil øke fleksibiliteten i næringen ved å gjøre fylkene sørover fra og med Nord-Trøndelag om til én region, og det gir nord-norske rederier større mulighet til å ekspandere.
- › Lønnsomhet i fiskeri- og havbruksnæringen er et effektivt rekrutteringsvirkemiddel. Det lyses årlig ut rekrutteringskvoter. Skoler, i hele landet, kan søke på undervisningstillatelser til lakseoppdrett slik at det kan gis praktisk opplæring både på vgs-nivå og høyskolenivå.
- › Nasjonalt senter for e-helseforskning ble etablert i Tromsø i 2016. Det nasjonale senteret er underlagt Helse Nord, og skal understøtte nasjonale behov for forskning og utredning innen e-helse, telemedisin og mobil helse.

- › Utenriksdepartementet opprettet i 2015 tilskuddsordningen Arktis 2030 for å støtte opp om Regjeringens prioriteringer i nordområdepolitikken, gjennom støtte særlig til kunnskaps- og innovasjonsrettede prosjekter.
- › Regjeringen har støttet SARiNOR-prosjektet, et initiativ fra skipsfartsnæringen for å styrke redningskapasiteten i samarbeid med kunnskapsmiljøer og redningsetatene.
- › Regjeringen har støttet prosjektet MARPART som skal styrke organiseringen av beredskapen og bidra til mer effektiv koordinering av operasjoner på tvers av landegrensene.
- › Regjeringen åpnet i 2015 en ny ambulanshelikopterbase på Evenes.
- › Redningskapasiteten på Svalbard er styrket med to store redningshelikoptre og Sysselmannens tjenestefartøy «Polarsyssel». Polarsyssel er en sentral ressurs for rednings- og beredskapsoppgaver, knyttet til bl.a. skipsforlis, grunnstøting, oljeutslipp og personskader.
- › Det er ført et tettere nærings samarbeid og folk-til-folk-samarbeid med naboland i nord og Færøyene, Island og Grønland gjennom blant annet Nordisk Ministerråd og samarbeidet innenfor fiskeri og havbruk. Eksempler på samarbeidsprosjekter er: Strukturutvikling og regulering i nordiske fiskerier frem mot 2025 og Rekruttering og generasjonsskifte i nordiske fiskeri. Norge bidrar også aktivt i det vest-nordiske samarbeidet, blant annet i utarbeiding av en Nordatlantisk utviklingsstrategi (NAUST) organisert av Nordisk Atlantsamarbeid (NORA)
- › Mattilsynet jobber med et eksportprosjekt hvor de tar sikte på å få til en løsning hvor utstedelse av eksportattester kan skje 24/7. I mellomtiden jobbes det med løsninger for enkelte dager, for eksempel i påsken.
- › Det er iverksatt en rekke tiltak som har styrket kapasiteten på den eksisterende grensestasjonen på Storskog. Med dagens antall grensepasseringer fungerer stasjonen. En oppgradering av Storskog vil kun få virkelig effekt dersom også russisk side oppgraderer sin stasjon, Borisoglebsk. Foreløpig oppgraderer ikke russisk side.

